

Jaarbericht

Terug naar de toekomst!

Herinneren is een van de mooiste woorden die het Nederlands kent. Herinneren: opnieuw verinnerlijken. Soms met het zuivere doel het verleden te laten herleven, maar vaak ook omdat je op basis van je herinnering tot actie wilt overgaan.

Dit jaar bestaat het Openbaar Ministerie (als onderdeel van de rechterlijke macht) tweehonderd jaar. Zo'n eeuwfeest is belangrijk en waardevol: als moment van bezinning (dat is de eerste vorm van herinneren) én om daarna met extra inzet verder te kunnen gaan (dat is de tweede vorm van herinneren). Reculer pour mieux sauter.

Eigenlijk is het met een jaarbericht niet anders. Het is een terugblik die niet alleen interessant is voor de geïnteresseerde buitenwereld, maar ook voor de organisatie zelf. Wat waren onze plannen en wat is ervan terecht gekomen? Met als doel om daarna gericht een nieuwe sprong naar voren te kunnen maken.

Kijkend naar het jaar 2010 vallen mij verschillende zaken in positieve zin op. Bijvoorbeeld dat het Bureau Ontnemingswetgeving OM vorig jaar ruim 55 miljoen euro aan crimineel vermogen heeft geïncasseerd. Dit betekent dat de stijgende trend van afgelopen jaren zich doorzet, want in 2009 bedroeg dit bedrag zo'n 50 miljoen. Natuurlijk is dit ten opzichte van de omvang van de criminele winsten een gering bedrag. Maar als ontwikkeling is het bemoedigend. Te meer daar er mede dankzij het strafrechtelijke opsporingsonderzoek en de vervolging ook nog eens miljoenen naar de slachtoffers en naar instanties als de Belastingdienst zijn gegaan.

Positief vind ik ook dat het huisverbod – dat burgemeesters sinds 2009 kunnen opleggen aan verdachten van huiselijk geweld – vorig jaar ruim 2.800 keer is uitgevaardigd. Blijkbaar heeft dit nieuwe bestuursrechtelijke instrument zijn weg naar de praktijk inmiddels gevonden. Het vormt daarmee een goede (preventieve) aanvulling op de strafrechtelijke aanpak van huiselijk geweld. De combinatie lijkt succesvol: de instroom van huiselijk-geweldzaken bij het OM is afgelopen jaren gedaald van 14.000 in 2008 naar 10.500 in 2010.

Maar natuurlijk verloopt niet alles even voortvarend. Zo is in 2010 hard gewerkt aan een systeem van automatische nummerherkenning dat moet voorkomen dat advocaten per abuis getapt worden. Helaas is er door technische problemen vertraging ontstaan. Naar verwachting wordt het systeem medio 2011 in gebruik genomen.

Minstens zo interessant is het om wat verder terug te kijken. Vorig jaar liep namelijk onze middellange-termijn-strategie 'Perspectief op 2010' af die het OM eind 2006 had uitgebracht. Een belangrijke ambitie van 'Perspectief op 2010' was de maatschappelijke oriëntatie van het OM te versterken. Met als doel het strafrecht beter in te bedden in een brede aanpak van criminaliteit, van preventie tot nazorg. Zijn we hierin in redelijke mate geslaagd?

Een uitvloeisel van die ambitie is in elk geval het landelijk netwerk van veiligheidshuizen dat afgelopen jaren tot stand is gekomen. Daarin richten het OM, de politie, de gemeente en zorginstellingen zich op het bestrijden van overlast, jeugdcriminaliteit en veelplegers. Recente rapportages laten voor het eerst en voorzichtig zien dat deze aanpak vruchten afwerpt.

De brede benadering zie je ook steeds meer terug in onze aanpak van georganiseerde criminaliteit. Samen met partners als gemeenten, de Belastingdienst, woningbouwverenigingen en Kamers van Koophandel proberen we barrières op te werpen voor onder meer hennepteelt, mensenhandel en vastgoedfraude. Het startpunt daarbij is niet een enkel delict maar het hele veiligheidsprobleem.

Een dergelijke cultuuromslag vergt tijd. Toch zie je langzaam maar zeker dat uitsluitend 'zaken afdoen' als OM-doel vervangen wordt door: 'hoe komen we aan de voorkant van het probleem?'

Die lijn gaan we doorzetten in onze nieuwe strategie 'Perspectief op 2015' die momenteel in de afrondingsfase is. En we voegen er nieuwe elementen aan toe om de ambitie van het kabinet-Rutte om Nederland veiliger te maken, handen en voeten te geven.

We gaan bijvoorbeeld de afhandeling van veelvoorkomende criminaliteit (zoals inbraak, mishandeling en vernieling) versnellen via het programma ZSM. Het doel is om binnen een paar uur na het delict een beslissing te kunnen nemen over de afdoening (ook buiten kantoortijden). In het geval van lokaal ernstige criminaliteit (zoals geweldsincidenten) willen we samen met de politie twee keer zoveel daders opsporen en vervolgen met meer aandacht voor slachtoffers.

De aanpak van misdaadorganisaties moet gericht en intensiever. Op dit moment wordt door capaciteitsproblemen gemiddeld slechts een vijfde van de criminele groeperingen die zich bezighouden met heroïne- en hennephandel, witwassen en mensenhandel, opgespoord en vervolgd. De politie en het OM willen twee keer zoveel criminele groepen aanpakken. We gaan met extra inzet ondermijnende criminaliteit als cybercrime en misbruik van financiële en handelskanalen aanpakken en het criminele vermogen zo veel mogelijk afpakken.

Forse ambities, zoals hoort in een middellange-termijn-strategie. Wij gaan er alles aan doen om die waar te maken. Maar dat kan het OM niet alleen. Immers, werken aan veiligheid is niet het monopolie van het OM. Wij zijn in essentie verantwoordelijk voor de repressie. Maar voorkomen is altijd beter dan genezen. En dat is een zaak waarbij andere overheden, bedrijven en burgers een belangrijke rol spelen. Vooral gemeenten nemen deze handschoen steeds meer op.

Aan het OM de opdracht om de samenwerking te zoeken met deze nieuwe partners. Dat begint met het formuleren van gemeenschappelijke opgaven. Die zijn er volop. Zo groeien lokale en nationale prioriteiten steeds meer naar elkaar toe. Georganiseerde criminaliteit heeft bijvoorbeeld impact op lokale overlast en leefbaarheid. Denk aan wietkwekerijen op zolder bij sociale huurwoningen en aan straatdealers.

Ook komen handhaving van de openbare orde en van het strafrecht steeds meer in elkaars verlengde te liggen. Kijk naar voetbalvandalen die soms criminele samenwerkingsverbanden aangaan. En verder zien we dat de grens tussen fysieke veiligheid en sociale veiligheid vervaagt. Neem de veiligheid rond grote evenementen waarbij het OM en de politie nauw samenwerken met de organisatie, met de gemeente, GGD en de brandweer.

En zo komen we via het jaarbericht en 'Perspectief op 2010' dan toch weer uit bij de toekomst. Met als toekomstbeeld een veiliger en rechtvaardiger Nederland. Het OM draagt daar - vanuit de eigen positie – graag aan bij. Zoals wij al 200 jaar met volle overtuiging en inzet hebben gedaan. Op naar het volgende eeuwfeest.

De aan mijn voorzitterschap verbonden wettelijke termijn eindigt 1 juni 2011. Het ga u, het OM en zijn medewerkers en de veiligheid in ons land goed!

Harm Brouwer

Foto: Peter van der Struijs.

Onderzoek na huiselijk geweld in Enschede

- Werkwijze huiselijk-geweldzaken
- Evaluatie Enschedese casus

Het arrondissement Almelo krijgt in 2010 te maken met een aantal fatale huiselijk-geweldzaken. Een zeer ernstige zaak is voor het OM, politie en gemeente aanleiding geweest om een diepgaand onderzoek in te stellen naar de voorgeschiedenis en de wijze waarop met de beschikbare informatie bij politie, OM en betrokken hulpverleners rondom dit gezin is omgegaan.

Het betrof een onderzoek na een incident aan de Utrechtlaan in Enschede. In mei 2010 schoot een man hier zijn ex-partner, haar zoontje en haar zus dood, en vervolgens zichzelf. Eind 2010 deden zich nog twee huiselijk-geweldzaken voor in Almelo waarbij een man en een vrouw komen te overlijden. In beide zaken zijn de partners aangehouden wegens vermoedelijke betrokkenheid.

Aanbevelingen en leerpunten

Bij ingrijpende gebeurtenissen als deze is het van belang om de handelwijze van hulpverlening, politie en OM te analyseren en waar mogelijk verbetering in werkwijzen binnen de organisaties aan te brengen. De resultaten van dit onderzoek hebben geleid tot diverse aanbevelingen en leerpunten, zoals een betere invulling en afstemming van de interne systemen en processen. Deze aanbevelingen en leerpunten leiden binnen de organisaties en tussen de organisaties tot aangescherpte werkafspraken.

Overleggen ineenschuiven

Binnen het OM Almelo heeft er in 2010 een bijeenkomst plaatsgevonden met alle beoordelaars waarbij de Enschedese casus is geëvalueerd. Daarop is eind 2010 besloten om onder andere met het oog op effectiviteit, het creëren van kortere (communicatie)lijnen én uit praktische overwegingen de overleggen van de verschillende organisaties ineens te schuiven. Sinds 2011 bestaat er een overkoepelend regionaal huiselijk-geweldoverleg waarbij afgevaardigden van de zorg, OM en politie aanschuiven.

Resultaten proeftuin forensische opsporing

- Forensische onderzoeken sneller afgehandeld
- Sturing aan de 'voorkant'

Onderzoeken liggen in 2010 minder lang op de plank bij de politie in afwachting van beschikbare capaciteit bij het NFI (Nederlands Forensisch Instituut). Er zijn afspraken gemaakt over de doorlooptijden bij politie en OM. Zo mogen onderzoeksvragen niet langer dan veertien dagen bij politie en OM blijven liggen voor ze worden ingestuurd bij het NFI. De onderzoeksvragen van politie en OM en de capaciteit bij het NFI zijn beter op elkaar afgestemd. Er is een werkwijze ontwikkeld voor de aanvraag van nieuwe onderzoeken waardoor het NFI sneller en doeltreffender tot een goed sporenonderzoek komt.

Leeromgeving voor innovatieve aanpak

Onder meer dit is het resultaat van de in 2009 gestarte pilot proeftuin forensische opsporing in Noord en Oost Nederland onder leiding van Gretha Brouwer, officier van justitie bij het arrondissementsparket Zwolle. Een proeftuin is een leeromgeving waarin ruimte is voor een innovatieve aanpak. De doelstelling van de pilot is de forensische dienstverlening te verbeteren, levertijden van het NFI te bekorten en de beschikbare forensische onderzoekscapaciteit effectiever in te zetten. De onderzoeksvragen van de officieren van justitie en de kennis van de forensische mogelijkheden moeten verbeteren.

De pilot – van politie, NFI en OM samen – is in 2009 van start gegaan. Gezamenlijk is onderzocht waar de pijnpunten zaten en waar de samenwerking beter kon. Het NFI hield bovendien zijn eigen processen nog eens tegen het licht. Samen leidde dat tot een plan van aanpak.

Vraag niet altijd voldoende onderbouwd

Van meet af aan was duidelijk dat de vraag van politie en OM naar een sporenonderzoek, lang niet altijd voldoende was onderbouwd. Er was vaak geen zicht op de beschikbare capaciteit bij het NFI. Kortom: sturing aan de 'voorkant' ontbrak. Daardoor moesten onderzoeken nogal eens in een later stadium worden bijgesteld, waarmee tijd en geld verloren ging. Deze inzichten, gevoegd bij de onvermijdelijk beperkte NFI-capaciteit, vormden het uitgangspunt voor een andere aanpak.

In 2010 is in de pilot een stuurmodel ontwikkeld. Daarin is de sturing uitgewerkt zowel als het gaat om de kwantiteit van de onderzoeksvragen als om de kwaliteit en de selectie van de onderzoeksvragen. De regionaal coördinerend officier heeft hierin een duidelijke rol en overlegt regelmatig met de zaakofficier. Op basis van het stuurmodel zijn afspraken gemaakt met de forensisch officieren, de rechercheofficieren, de politie en het NFI.

Zicht op zaken

Het NFI levert maandelijks een overzicht aan bij politie en OM, waarin de ingediende aanvragen, gebruikte capaciteit en nog beschikbare capaciteit inzichtelijk worden gemaakt voor het gehele land maar ook per FSO-gebied. Daardoor ontstaat zicht op zaken en is het mogelijk om in te grijpen als de capaciteit bij het NFI op een bepaald moment niet voldoende blijkt te zijn om de onderzoeksvragen te behandelen. De mogelijkheid bestaat dan om onderzoeksvragen tijdig voor te leggen aan een ander instituut dan het NFI.

Op twee manieren wordt zicht gehouden op de capaciteitsvraag en op de kwaliteit van de onderzoeksvragen. De forensisch adviseurs van politie en van het NFI houden dat in de gaten en overleggen daarover met de politie en met de zaaksofficier, maar ook Gretha Brouwer (als regionaal coördinerend officier) houdt het in het oog. Wekelijks krijgt zij de onderzoeksvragen voorgelegd waarbij de forensisch adviseurs haar van advies dienen. Zij weegt en prioriteert de zaken. Dat kan alleen als zij goed op de hoogte is van de ontwikkeling in en de context van een zaak. De forensisch officier van het lokale parket en de politie voorzien haar dan ook van de nodige inlichtingen. Zij bericht de desbetreffende zaaks- of forensisch officier of een zaak door kan naar het NFI of adviseert over de inschakeling van een ander instituut. Het werkt: elke zaak wordt inhoudelijk bekeken. Via het landelijk overleg van forensisch officieren is dit sturingsmodel inmiddels in alle regio's ingevoerd en wordt ook landelijk op deze manier gewerkt.

Themazittingen discriminatie en geweld

- Context discriminerende spreekkoren
- Geweld tegen ME'ers

Als reactie op de toenemende signalen rondom discriminatie in de hoofdstad, vond in 2010 een themazitting plaats waarop discriminatie en geweld werden behandeld. Om zo op een adequate wijze in te spelen op de actualiteit in de Amsterdamse samenleving. Daarnaast is er extra aandacht voor dit thema omdat discriminatie een landelijke prioriteit is. Discriminatie van joden en geweld tegenover ME'ers, een agent en een parkeercontroleur komen aan de orde op de themazitting. Officier van justitie Birgit van Roesel tijdens een themazitting in november: "'Kankerjoden' noemt u gewoon provoceren? Het is niet gewoon."

Spreekkoren

In de zittingszaal van rechtbank Amsterdam zijn alle ogen gericht op de camerabeelden die de aanhoudings-eensheden van de ME hebben gemaakt. Supporters van FC Utrecht komen met de trein aan bij het Ajax-stadion. Via tourniquets en een loopbrug stappen ze een 'kooi' in van waaruit ze het stadionvak voor de uitspelende club in willen. Zover komt het niet. Op last van de burgemeester stuurt de politie de supporters terug naar de trein richting Utrecht. Want er zijn spreekkoren geweest: ' Hamas, Hamas, Joden aan het gas!' Ook door Laurens B. die deze dag terechtstaat. Bovendien zou hij getrapt hebben naar ME'ers. De advocaat van B. erkent dat B. een trap naar een ME-schild heeft gemaakt, maar laat op haar beurt filmbeelden van de verdediging afdraaien. Op deze door verdachte ingeleverde YouTube-beelden is onmiskenbaar te zien dat verdachte de-escalerend bezig is als een supporter gewond op de grond ligt. En de trappende beweging vanuit het treimbalkon naar ME'ers dan? Zelfverdediging was het volgens de advocaat geweest: de verdachte werd hardhandig de trein in gewerkt en kon geen kant op. Volgens de advocaat ontkent B. antisemitische teksten te hebben gebruikt. Uit politie-PV's valt ook niet op te maken dat B. 'Hamas'-teksten zou hebben geuit.

Veroordeeld voor openlijk geweld

Daar denkt discriminatieofficier Birgit van Roessel anders over. Ze wijst op een PV waarin staat dat verdachte over de discriminerende tekst verklaart dat hij 'niet kan ontkennen daarbij niet betrokken te zijn geweest'. De verbalisant heeft per ongeluk een woordje 'niet' te veel opgeschreven, maar dat moet uiteraard als een bekenkende verklaring worden opgevat, stelt de aanklager. En hoezo, trappen uit zelfverdediging? Van Roessel: "B. had op dat moment, wél de ruimte om, net als anderen gewoon in de coupé te gaan zitten. Openlijk geweld dus. Dat B. ook hulp geboden heeft aan een gewonde toeschouwer, doet daar niets aan af."

Veertien dagen later acht de rechtbank het geweld van B. bewezen, van trappen uit noodweer naar geharnaste agenten was geen sprake. Maar over de woorden 'Hamas, Hamas, Joden aan het gas' geeft de rechtbank B. het voordeel van de twijfel. De rechtbank neemt het PV daarover wél letterlijk en concludeert: "Nu een bewijsmiddel ontbreekt dat er op duidt dat verdachte daadwerkelijk heeft meegedaan aan de spreekkoren, dient verdachte daarvan te worden vrijgesproken."

Het is niet gewoon

Dan een tweede Utrecht-supporter die naast B. in de verdachtenbank zit. Hij zou hetzelfde geroepen hebben en ook nog: "Vieze kankerjoden, jullie gaan dood." Hij zou bovendien tegen een hek geschopt hebben. De advocaat erkent dat haar cliënt tegen het hek heeft geschopt, maar benadrukt het 'groepsgebeuren'. Over de ME-camerabeelden zegt ze: "Je ziet een dosis testosteron, maar die is wel beïnvloed door wat van buiten de groep komt. Onvoldoende staat vast dat een grote groep deze spreekkoren heeft geuit, en onvoldoende specifiek staat in het verbaal dat mijn cliënt dat staat te zingen." Tja, erkent ze, fraai is misschien anders. Maar is hier nou echt sprake van discriminatie? Het is vooral een reactie op provocaties, die helaas onderdeel van de voetbalcultuur zijn. Maar weeg die context wel mee, zegt de advocaat. "En die context is dat Ajax-supporters zélf met vlaggen van Israël zwaaien en zichzelf 'superjoden' noemen."

"Ik hoor hier zeggen: het is gewoon provoceren", zegt aanklager Van Roessel. "Maar het is niet gewoon. Het is niet te begrijpen dat joden als minderwaardig worden neergezet. De Hoge Raad heeft al eerder uitgesproken dat ook bij het voetbal deze 'cultuur' niet getolereerd kan worden." Kom bij deze aanklaagster niet te snel aan met een context die recht moet praten wat krom is. Want het is simpel, vindt ze: "We hebben regels in Nederland. Die staan in het wetboek. Die zijn overtreden. In discriminatiezaken kan een context de strafbaarheid aan uitlatingen ontnemen, maar een dergelijke context doet zich hier niet voor, zo is ook door de Hoge Raad erkend."

In beide zaken zijn de verdachten door de rechtbank veroordeeld tot een voorwaardelijke gevangenisstraf van één maand met een proeftijd van twee jaar, met als bijzondere voorwaarde een stadionverbod. Daarnaast kregen zij een werkstraf van 80 uur, terwijl de officier van justitie 150 uur had geëist. De uitspraken waren hiermee vrijwel conform de strafeis van de officier.

Persoonsgerichte aanpak jongeren in Amsterdam Zuidoost

- Criminaliteit hot spots
- Jongeren op de voet volgen

Het OM is meestal pas aan zet als er een strafbaar feit is gepleegd. Bij de Amsterdamse Ketenunits – straks Veiligheidshuizen – wordt veel meer ‘aan de voorkant van het probleem’ gewerkt door intensief overleg te voeren met ketenpartners. In Ketenunit Oost is in 2009 de pilot TAZO –Top Aanpak Zuid Oost gestart om de criminaliteit in deze Amsterdamse wijk op andere manieren aan te pakken.

“Nee, echt niet. We hebben Clifton niet gezien. Die kans om een taakstraf uit te voeren heeft hij voorbij laten gaan. Ik begreep van z’n neefje dat hij voor zes weken naar de Antillen is.”

“Naar de Antillen? Hij krijgt een uitkering maar heeft niet aangegeven dat hij voor langere tijd weg is.”

De collega van de gemeentelijke Dienst Werk & Inkomen (DWI) belt meteen met zijn afdeling.

“Nee, geen bericht van vakantie gehad. Maar kan hij van zijn uitkering wel zo’n duur ticket betalen?”

Bij terugkomst wordt Clifton bij DWI op het matje geroepen. Onderbouwd met verschillende bewijsstukken wordt zijn uitkering voorlopig stopgezet. De informatie wordt doorgegeven aan de Belastingdienst.

Hotshots op hot spots

De buurtregisseurs van politie Amsterdam-Amstelland hebben in kaart gebracht wie de meest overlastgevende personen (hotshots) in de wijk zijn (hot spots) naar aanleiding van een aantal schietpartijen in Zuidoost. Dat leverde een lijst met vijftig jongeren op, over wie in een gezamenlijke database informatie van diverse instanties verzameld is. Allerlei persoonlijke gegevens staan vermeld, zoals leeftijd, woon- en gezinssituatie, inkomen en welke psychologische zorg is verleend.

Willem Karsemeijer, secretaris van Ketenunit Oost, over de ervaringen in de praktijk: “Het is een moeilijke groep om mee te werken. De jongeren zijn snel beïnvloed door vrienden, hebben vaak een laag IQ, hebben psychologische of psychiatrische problemen en overzien niet goed de risico’s die ze lopen als ze doorgaan met criminele activiteiten.” Als voorzitter van het wekelijks TAZO-overleg is Karsemeijer nauw betrokken bij de aanpak. “Van verschillende kanten bemoeit de overheid zich met de jongeren. Uit de cijfers blijkt dat inmiddels vijftien jongeren van de TAZO-lijst merendeels voor langere tijd vastzitten, dat rond de twintig personen een traject volgen bij een van de deelnemende organisaties en dat rond de tien jongens niet meer met politie en justitie in aanraking zijn geweest.”

Op de voet gevolgd

De vijftig jongens worden op de voet gevolgd door de verschillende instanties die bij de TAZO aanpak zijn betrokken: bijvoorbeeld de politie, Reclassering Nederland, het Leger des Heils, Inforsa Reclassering, UWV, DWI, Belastingdienst, GGD, GGZ, de gemeente Amsterdam en de Raad voor de Kinderbescherming. Met de aan TAZO deelnemende organisaties worden interventies uitgedacht, gesprekken gevoerd en plannen gemaakt voor de toekomst. “Het goede nieuws is dat we van tien jongeren eigenlijk niets meer

horen sinds ze een brief op de mat kregen waarin verteld werd dat ze in de top 50 stonden. Eén van die tien jongens kwam op gesprek. Hij was boos dat zijn naam in de TAZO-lijst stond. Hij was ervan overtuigd dat hij geen crimineel was. Hij had slechts wat 'kleine feiten' gepleegd en leidde nu voor zijn doen een rustig leventje. Ja, een vriendin doet soms wonderen. Zeker in zijn geval, zijn vriendin gaf hem als studente aan de universiteit hele andere normen mee. En dat helpt: hij is zelf ook weer aan de studie. Een mooie score!"

'n Mooie rij gouden tanden...

Bryan heeft geen uitkering, die kans heeft hij verspeeld. Maar hij staat wel ingeschreven op twee adressen, waar hij echter nooit verblijft als medewerkers van ambulant jongerenwerk in Stadsdeel Zuidoost hem zoeken. "Veel jongens zijn onvindbaar, zwerven van het ene naar het andere huis. Maar op straat ziet de buurtregisseur ze wel in een dure auto rijden, zit er een mooie rij gouden tanden in de mond en staat er vaak een kinderzitje achterin. In zo'n geval wordt bekeken waar de auto vandaan komt, op welke naam deze geregistreerd staat en of de betrokken organisaties iets kunnen doen aan bijvoorbeeld recidivevermindering door de jongeren in een zorgtraject te begeleiden", vertelt Karsemeijer. De Dienst Persoonsgegevens brengt huisbezoeken om te controleren of de inschrijving klopt. Daardoor worden dit soort personen uit de anonimiteit gehaald en zichtbaar – ook voor het OM als het gaat om het betekenen van bijvoorbeeld dagvaardingen. Is er sprake van een gezin, dan wordt de bemoeienis weer anders. "De moeder is vaak wel te vinden. Kwetsbaar als ze met een kindje is, kunnen we haar vanuit de zorgverlening meestal wel beïnvloeden. We melden haar en haar kind dan aan voor een zorgtraject bij het stadsdeel."

Kleine successen

Er is een lange adem nodig, dus worden kleine successen gevierd. Dat de aanpak werkt, is Karsemeijer wel duidelijk. De succesvolle aanpak wordt in 2011 in Amsterdam breed ingezet. Vanuit de driehoek wordt gewerkt aan een gezamenlijke aanpak van de 600 meest overlastgevende criminele personen. Voor veel van de 'high impact crimes' als geweld, overvallen, straatroof en woninginbraken zijn vaak dezelfde daders verantwoordelijk. Er komt een structurele aanpak op alle mogelijke fronten. Daarbij wordt niet alleen vanuit een strafrechtelijke invalshoek gekeken, maar ook naar de mogelijkheden op het gebied van zorg of opleiding.

Inmiddels heeft in februari 2011 een evaluatie plaatsgevonden, vijftien personen zijn onvoorwaardelijk van de lijst gehaald. Zeven personen hebben enkele voorwaarden meegekregen. Voldoen zij binnen de gestelde tijd aan de voorwaarden, dan verdwijnen zij op korte termijn van de TAZO-lijst. Zes personen zitten een gevangenisstraf van twee jaar of langer uit en komen weer in beeld als hun vrijlating aanstaande is.

Nieuwe ronde in de Wilders-zaak

- Zaak met veel media-aandacht
- Wrakingsverzoek gehonoreerd

Op 22 oktober 2010 nam de zaak tegen Geert Wilders een opvallende wending. Wilders' advocaat Bram Moszkowicz wraakte met succes de rechtbank. Moszkowicz wilde deskundige Hans Jansen horen over zijn contacten met een raadsheer. De rechtbank hield de beslissing hierop aan, wat reden was voor de advocaat om een wrakingverzoek in te dienen. Dat verzoek werd gehonoreerd, waardoor de zaak helemaal over moest.

Opdracht tot vervolging

De zaak Wilders begon een paar jaar geleden met de beoordeling van een groot aantal aangiften tegen Wilders wegens groepsbelediging en aanzetten tot haat en discriminatie in verschillende publicaties en in de film Fitna. De meeste aangiften werden, zowel landelijk als in Amsterdam, gedaan in de periode van februari 2007 tot april 2008. Op 30 juni 2008 werd het besluit van het OM Amsterdam bekendgemaakt om de aangiften te seponeren. Een aantal aangevers diende daarop bij het gerechtshof een klacht (artikel 12 Strafvordering) in tegen deze beslissing. Het Amsterdamse Hof gaf op 21 januari 2009 het OM de opdracht Wilders te vervolgen.

Op 13 januari 2010 begon de strafzaak tegen Wilders met een bezwaarschriftprocedure van Wilders' advocaat tegen de dagvaarding. De rechtbank verklaarde Wilders niet-ontvankelijk in dit bezwaar. Op 20 januari 2010 vond een regiezitting plaats waarin het OM en Wilders hun onderzoekswensen kenbaar konden maken. Namens Wilders had de raadsman verzocht achttien personen te horen als getuige of als deskundige. Op 3 februari 2010 besloot de rechtbank dat er drie islamdeskundigen gehoord moesten worden en werd de zaak naar de rechter-commissaris verwezen. De verhoren vonden plaats in de periode april - juni 2010. Op 4 oktober 2010 begon de inhoudelijke behandeling van de zaak.

De zaak trok veel media-aandacht. Zo hadden meer dan vijftig journalisten uit binnen- en buitenland zich aangemeld bij de rechtbank om de zaak te kunnen bijwonen. Daarnaast werd de behandeling van de zaak rechtstreeks uitgezonden via televisie en internet.

Uitleg over de zaak

Het OM Amsterdam heeft vanaf het begin alle betrokkenen en belangstellenden zo goed mogelijk voorzien van informatie en uitleg omtrent de zaak. Alle openbare documenten werden zodra dat mogelijk was, en veelal met een Engelse vertaling, gepubliceerd op de website van het OM. Denk daarbij aan alle persberichten, het requisitoir met vertaalde samenvatting en meest gestelde vragen. Op de site is ook beeldmateriaal beschikbaar waarin persofficier Otto van der Bijl een aantal onderdelen van de zaak uitlegt, zoals de tenlastelegging, de eis, de artikel 12 Sv-procedure. Zijn woorden werden overigens door het ministerie van Buitenlandse Zaken voorzien van Engelse en Arabische ondertiteling, zodat ze die konden gebruiken voor uitleg aan belangstellenden bij bepaalde posten in het Midden-Oosten. Naast Otto van der Bijl werd ook persofficier Alexandra Oswald veelvuldig ingezet om de pers te woord te staan en uitleg te geven over de zaak.

Op het parket was het tijdens de inhoudelijke behandeling merkbaar dat de zaak aan de gang was. Er stonden veel straalwagens in de buurt van de ingang naar de zittingszaal waar verschillende

journalisten op geregelde momenten verslag deden met op de achtergrond de rechtbank. Daarnaast was er veel (bereden) politie zichtbaar aanwezig rondom het gebouw. Tijdens de zittingsdagen was er rekening gehouden met mensen die buiten het gerechtsgebouw, al dan niet met spandoek, hun steun aan Wilders kwamen betuigen of juist tegen hem kwamen demonstreren.

Het deel van de rechtbank waar de behandeling van de zaak plaatsvond, was afgesloten van de rest van het gebouw. De zittingszaal zelf was gevuld met de procespartijen, hun ondersteuning, pers, de PVV-fractie, benadeelde partijen en beveiliging. Andere belangstellenden konden de zaak door middel van een videoverbinding in een andere zittingszaal volgen.

Wrakingsverzoek gehonoreerd

Op 22 oktober 2010 stonden alle mensen die de acht zittingsdagen hadden bijgewoond weer buiten. Niet met het vooruitzicht dat de rechtbank twee weken later uitspraak zou doen, maar met het oordeel van de Amsterdamse wrakingskamer dat de rechters die de zaak tegen Wilders behandelden daarbij de schijn van partijdigheid hadden gewekt. De strafzaak tegen Geert Wilders moest opnieuw behandeld worden, door andere rechters. Advocaat Moszkowicz had het tweede wrakingsverzoek ingesteld omdat de rechtbank de beslissing op zijn verzoek uitstelde de arabist Hans Jansen – die als deskundige had opgetreden – als getuige te horen.

Hierna werd door een aantal van de benadeelde partijen in de zaak een kort geding aangespannen waarin onder meer werd gevorderd dat de officieren van justitie zouden worden vervangen. De vorderingen werden door de rechtbank Den Haag afgewezen.

Op 7 februari 2011 vond een regiezitting plaats met de rechtbank in een nieuwe samenstelling. Advocaat Moszkowicz voerde ook dit keer de verdediging namens Wilders. De rechtbank bepaalde een week later dat de drie getuigen – de raadsheer Tom Schalken, de arabist Hans Jansen en de Midden-Oostendeskundige Bertus Hendriks – moeten worden gehoord. Verder oordeelde de rechtbank dat alle preliminaire verweren van Wilders opnieuw gevoerd mogen worden.

Dat gebeurde op 14 maart 2011. Op 16 maart reageerde het OM hier op. De rechtbank oordeelde op 30 maart dat het verweer dat het OM bij het eerste feit deels buiten het vervolgingsbevel van het Hof is getreden, slaagt: voor een uitlating in het eerste feit waarin de Koran fascistisch wordt genoemd is het OM niet-ontvankelijk. De overige verweren van de raadsman werden verworpen.

De drie genoemde getuigen werden gehoord op 13 en 15 april 2011. Bij het verhoor van getuige Hendriks meende de raadsman dat de getuige tegenstrijdige verklaringen aflegde. Hij verzocht de rechtbank om een proces-verbaal van meened op te maken. De rechtbank besloot dat niet te doen omdat geoordeeld werd dat er geen grond was voor een verdenking van meened. De raadsman wraakte daarop de rechtbank. Hij voerde aan dat de rechtbank de schijn van partijdigheid had gewekt omdat de genomen beslissing ondeugdelijk en onbegrijpelijk was.

Het wrakingsverzoek werd behandeld door een wrakingskamer die was samengesteld uit Haarlemse rechters. Deze wrakingskamer verwierp het wrakingsverzoek op 18 april 2011.

Het proces zal derhalve in mei worden voortgezet met de rechtbank in de huidige samenstelling.

Zorg slachtoffers Amsterdamse zedenzaak staat voorop

- Ouders eerst geïnformeerd
- Lijnen tussen ouders, politie en OM kort gehouden

Het grootschalige onderzoek naar kinderporno en misbruik van jonge kinderen houdt het Amsterdamse parket in december 2010 stevig in zijn greep. Een 27-jarige crèche medewerker zou niet alleen kinderporno hebben gemaakt, maar mogelijk ook tientallen jonge kinderen hebben misbruikt. De omvang van de zedenzaak neemt al snel ongekennde proporties aan. Honderden betrokkenen komen in beeld.

De zorg voor de ouders en de slachtoffertjes staat voorop. Dat is de les die is geleerd van de zedenzaak in Den Bosch waar Benno L. werd veroordeeld tot zeven jaar gevangenisstraf voor onder meer het plegen van ontucht met 37 meisjes. De vierhoek van Amsterdam (OM, politie, gemeente en GGD) zet begin december, net als in Den Bosch, alles op alles om te voorkomen dat de media eerder van het misbruik op de hoogte raken dan de betrokken ouders.

Race tegen de klok

Op zondag 12 december 2010 is de eerste informatiebijeenkomst voor de groep ouders waarvan hun kind is genoemd door de verdachte. Anderhalve dag daarvoor start de race tegen de klok. GGD, gemeente, OM en politie werken zich een slag in de rondte. De politie richt zich met man en macht op het achterhalen van de ouders waarvan de kinderen contact hebben gehad met de 27-jarige verdachte. Dat blijken er honderden te zijn. Brieven moeten worden opgesteld en bezorgd op honderden adressen. Ook treft de politie voorbereidingen voor een informatienummer waar bezorgde ouders hun zorgen kunnen uiten of een melding doen. De gemeente zoekt locaties waar grootschalige bijeenkomsten met de betrokken ouders kunnen worden gehouden. Achter de schermen worden de informatiebijeenkomsten inhoudelijk tot in de puntjes voorbereid: wie zegt wat en hoe gaan we het zeggen? De GGD trammelt hulpverleners op om de nodige zorg te verlenen.

Intussen gaat het opsporingsonderzoek verder. Het OM-team dat op de zaak zit, wordt met het uur groter. Er zijn twee zaaksofficieren die volledig zijn vrijgesteld voor de zaak. De informatie-officier en de cybercrime-officier zijn ingevlogen en vanaf de start zitten ook het hoofd Beleid en Strategie en de beleidsadviseur zeden op de zaak. De voltallige parketleiding is dag en nacht in de weer, net als de zedenofficier, persvoorlichters en persofficiërs. Vanuit het land bieden andere parketten ondersteuning. En dan gaat het alleen nog maar om de OM'ers. In totaal werken er meer dan honderd personen aan de zaak: artsen, hulpverleners, ambtenaren op het stadhuis, GGD'ers en niet in de laatste plaats politiemensen; het hele korps Amsterdam-Amstelland lijkt aan de zaak te werken.

Foto verdachte getoond

Het mag een wonder heten dat er geen informatie over de zedenzaak naar buiten is gekomen vóór de eerste bijeenkomst achter de rug is. Nadat het merendeel van de ouders is geïnformeerd, is het de beurt aan de pers. Tijdens de persconferentie op zondagavond richten de cameramensen hun lenzen op de foto van de 27-jarige verdachte die boven de hoofden van de vierhoek wordt geprojecteerd. De foto wordt

niet zonder reden geopenbaard. Hoofdofficier Herman Bolhaar daarover: “Op dit moment weten we nog niet precies welke jonge kinderen slachtoffer zijn geworden van de 27-jarige man. Door de foto op de persconferentie te tonen proberen we zo veel mogelijk mensen te bereiken. Allereerst omdat voor ons de noodzaak van hulpverlening aan de slachtoffers voorop staat. Deze hulpverlening moet zo snel mogelijk op gang worden gebracht. Daarnaast tonen we de foto uit opsporingsbelang.” Het openbaar maken van de foto is een zwaar middel. Dat realiseert de Amsterdamse hoofdofficier zich. Maar het besluit om de foto te tonen is niet lichtvaardig genomen. Integendeel, de top van het OM heeft daarvoor toestemming gegeven. Het belang van de slachtoffers staat immers voorop.

Dat de positie van de gedupeerde ouders ernst is voor de vierhoek, blijkt wel uit hun belofte dat alle belangrijke informatie eerst met de ouders wordt gedeeld en daarna pas met de pers. In het informatietijdperk waarin we nu leven, is dit een dappere toezegging. Zeker gezien de enorme media-aandacht voor deze zedenzaak. Maar de vierhoek doet er alles aan om deze belofte na te komen. De lijnen tussen de gedupeerde ouders en politie en OM worden kort gehouden. De getroffen ouders krijgen allemaal een familierechercheur toegewezen die de schakel vormt tussen de ouders en de leiding van het opsporingsonderzoek. Het Amsterdamse parket maakt de zedenofficier vrij voor alle contacten met de advocaten die de gedupeerde ouders bijstaan.

Informatieverstrekking volgens protocol

Tweemaal per dag verstuurt de gemeente namens de vierhoek een pers-update, maar niet voordat die is afgestemd met alle leden van de vierhoek. En zeker niet voordat de ouders zijn geïnformeerd. Het verstrekken van informatie verloopt volgens een protocol. Allereerst worden de meest gedupeerde ouders geïnformeerd via hun raadsman en de familierechercheurs; dan wordt de tekst op het afgesloten gedeelte van de gemeentewebsite geplaatst en verstrekt aan het callcenter van de politie. Drie uur later wordt de pers-update aan de media verstrekt. Kortom: eerst de ouders, dan de pers. Want het belang van de ouders en hun kinderen staat centraal.

In maart 2011 werd in deze zaak een proformazitting gehouden. De zaak zal waarschijnlijk in het najaar van 2011 inhoudelijk worden behandeld.

Juridisch kenniscentrum houdt zicht op zaken

- Bureau Recherche
- Juridische kwaliteit

Bij de spoedeisende hulp komen allerlei patiënten binnen. Soms bloedend, soms kermend van de pijn, soms buiten bewustzijn. Maar ook zijn er patiënten die al na een uur met een pleister op hun hoofd weer naar huis kunnen. Ook bij het OM hebben we dossiers met doorsnee-behandelingen. Maar het gaat bij de Bureau Recherche om de spoedoperaties en de hoofdpijndossiers.

Zo'n zeventig strafzaken worden in de arrondissementen Middelburg en Breda nauwgezet gevolgd door de dertien medewerkers van het Bureau Recherche. De zaken zelf worden afgehandeld door officieren van justitie. Maar sinds september 2010 worden ze ook gevolgd en bijgestaan door het nieuwe 'juridische kenniscentrum', die letterlijk zicht op de zaken houdt. Dat dit meer is dan het gezamenlijk bepalen van de strafmaat, wordt in negen vragen duidelijk.

Wat is zicht op zaken precies?

Een methode om de juridische kwaliteit van opsporingsonderzoeken hoog te houden.

Is Bureau Recherche een geneesherenclub?

In elke OM-regio vormen specialistische officieren en beleidsmedewerkers inmiddels een Bureau Recherche van waaruit gevraagd en ongevraagd coaching plaatsvindt van officieren van justitie. Ze vormen een juridisch kenniscentrum, ingesteld om de afdoening van ernstige strafbare feiten soepel te laten verlopen, tijdens het opsporingsonderzoek én bij de vervolging.

Zicht op wat voor zaken?

Alle belangrijke grote strafzaken. Bijvoorbeeld misdrijven met dodelijke afloop. Ernstige zedendelicten, ernstige vormen van openlijke geweldpleging. En rijksrechercheonderzoeken, cold cases of bijvoorbeeld politiek gevoelige zaken.

Typische 'zicht op'-zaken?

De zaak van een man die wellicht door vergiftiging om het leven is gekomen, een grootscheepse hennephandel waarbij verdachten miljoenenwinsten witwasten, een huiselijk-geweldzaak met bijna fatale afloop, een onderzoek naar de dood van een man die in zijn woning werd gevonden.

Zicht op Zaken Overleg?

Op sommige parketten ook wel ZIZO genoemd. Tweewekelijks wordt de stand van zaken van de lopende onderzoeken doorgenomen. De deelnemers in de arrondissementen Breda en Middelburg zijn: de rechercheofficier, de hoofdofficier, het afdelingshoofd maatwerk, de kwaliteitsofficier, de CIE-officier (Criminele Inlichtingeneenheid) en beleidsmedewerkers. Maar ook de verbinding met het eventuele hoger

beroep is gelegd, de advocaat-generaal van het ressortparket Den Bosch is ook present. Zo is de kwaliteit van een strafzaak niet meer alleen in handen van de zaaksofficier, maar het resultaat van de inbreng van een team van officieren, de advocaat-generaal en beleidsmedewerkers.

En tegenspraak dan?

Er zijn meer wegen die naar Rome leiden. 'Rome' staat hier voor kwaliteitsverbetering in strafzaken. Zo kennen we sinds de uitkomsten van de Schiedammer Parkmoord de tegenspraak. In grote, ingewikkelde onderzoeken zijn er collega's op het parket die door tegenspraak proberen de uitgangspunten en conclusies van de zaaksofficier te ondergraven. Ze zoeken de gaten in de bewijsvoering van de strafzaak en dwingen de zaaksofficier om daar aandacht aan te besteden. De tegensprekers zijn 'advocaten van de duivel'. Het is de bedoeling de strafzaak hier steviger door te maken en tunnelvisie te voorkomen.

Ook bestaat de review. Dit is ook een soort tegenspraak. Een vastgelopen onderzoek wordt door collega's van een ander parket weer helemaal opnieuw bekeken. Men zoekt naar nieuwe openingen en aspecten aan de zaak die aanvankelijk misschien te weinig aandacht kregen. OM'ers doen dit samen met een politieteam.

En dan is er nu via het Bureau Recherche weer wat bijgekomen: reflectie. De grotere en gevoelige strafzaken worden niet langer door een enkele zaaksofficier behandeld. Collega's kijken mee en helpen mee. Hierdoor komen zaaksofficieren in die strafzaken beter voorbereid op de zitting. Lastige aspecten aan die zaken worden tijdig doorgesproken. Hierdoor komen zaaksofficieren veel beter voorbereid op de zitting en zal het aantal strafzaken dat bij een behandeling op zitting onderuit gaat (dus eindigt in niet-ontvankelijkheid of vrijspraak) verminderen.

Zicht op alleen lopende strafzaken?

Nee, óók op de zaken waarover de rechter al een vonnis heeft uitgesproken. De uitspraak wordt bestudeerd en geëvalueerd. Ook wordt de zaak in hoger beroep gevolgd.

Zicht op mensen?

Ja, zicht op mensen kan in een adem genoemd worden met zicht op zaken. Immers een goed zicht op mensen zorgt ervoor dat de juiste persoon zijn of haar kwaliteiten optimaal kan inzetten voor een zaak en dat de zaak kan worden gedaan door de persoon met de juiste kwaliteiten. Het is een hulpmiddel om de officier van justitie in staat te stellen de zaak beter ter zitting te kunnen brengen en om voorzienbare knelpunten of dilemma's zo goed mogelijk het hoofd te bieden.

Hoe meer ogen, hoe meer zicht?

Ja, zo werkt het wel. Natuurlijk was er op de parketten collegiaal overleg zoals strafmaatoverleg. Maar de formalisering in de vorm van een Bureau Recherche biedt meer waarborgen voor kwaliteit. Er zijn nu eenmaal veel keuzes te maken door een officier: onderzoeksstrategie, inzet van bijzondere opsporingsbevoegdheden, bewijsconstructie, ten laste te leggen feiten, processtrategie en de bouwstenen van het requisitoir. Dan helpt het als er collega's meekijken.

Horen, zien en... zwijgen?

- Spreekrecht voor slachtoffers
- Slachtofferverklaring

Sinds 1 januari 2005 hebben slachtoffers en nabestaanden van ernstige misdrijven de mogelijkheid hun stem te laten horen in de rechtszaal. Dit kunnen zij letterlijk doen door zelf te spreken of door hun schriftelijke verklaring te laten voorlezen tijdens de zitting. In beide gevallen wordt de rol van het slachtoffer in het strafproces nadrukkelijker. Dat kan een gunstig effect hebben op het verloop van het verwerkingsproces.

Confrontatie

Het spreekrecht geldt voor slachtoffers en nabestaanden van misdrijven waarvoor acht jaar of meer gevangenisstraf kan worden opgelegd. Daarnaast zijn het spreekrecht en de schriftelijke slachtofferverklaring bedoeld voor een aantal andere specifiek in de wet genoemde misdrijven als zedenmisdrijven, bedreiging, stalking, zware mishandeling, ernstige verkeersongevallen met dood of ernstig lichamelijk letsel tot gevolg. Ook minderjarige slachtoffers kunnen een verklaring afleggen ter zitting, zowel schriftelijk als mondeling.

In de loop van de jaren hebben slachtoffers steeds meer gebruikgemaakt van hun spreekrecht, al is er nog altijd sprake van terughoudendheid. Begrijpelijk, want het kan bijzonder emotioneel zijn om ten overstaan van de rechtbank te praten over de gevolgen van een misdrijf op jouw dagelijks leven. Bovendien ziet het slachtoffer vaak dan pas voor het eerst de verdachte, wat zeer confronterend kan zijn. Daarom zijn er speciaal opgeleide medewerkers van Slachtofferhulp Nederland en het OM die de benadeelden adviseren en ondersteunen.

Schriftelijke verklaring

Officier van justitie Van der Wilt-Withfield, portefeuillehouder Slachtofferzorg bij de parketten Breda en Middelburg, ziet het spreekrecht voor slachtoffers als een waardevolle aanvulling op het strafproces. "Als een slachtoffer echt gaat spreken over de gevolgen, zegt dit meer dan de stukken in het dossier. Maar er kan ook worden volstaan met het voorlezen van de schriftelijke slachtofferverklaring. Niet alle slachtoffers willen het woord krijgen in de rechtszaal. Het is een recht, het slachtoffer hoeft hier geen gebruik van te maken."

Kracht en oprechtheid

In de arrondissementen Breda en Middelburg kozen enkele betrokkenen ervoor om dit wel te doen. De meeste indruk hiermee maakte zonder twijfel een slachtoffer in een omvangrijke zedenzaak die in de zomer van 2010 op de rol stond. Een 25-jarige man stond terecht op verdenking van verkrachting van minstens zeven jonge vrouwen. De slachtoffers waren aanwezig bij de zitting en een van hen heeft van haar spreekrecht gebruikgemaakt. Jolanda Haagh, OM zaakscoördinator bij het Slachtofferloket van het parket te Breda, begeleidde de slachtoffers voor en tijdens de zitting. De slachtofferverklaring van een van de vrouwen raakte haar diep vanwege de kracht en oprechtheid: "Zo is het spreekrecht bedoeld, slachtoffers krijgen een stem."

Professionaliteit

Gedurende de afgelopen jaren heeft Haagh een duidelijke ontwikkeling gezien: er wordt vaker gebruik gemaakt van het spreekrecht. Dit is volgens haar met name te danken aan de professionalisering en intensivering van de begeleiding. Drie instanties spelen hierbij een rol, afhankelijk van de fase waarin het strafproces zich bevindt: Slachtofferhulp Nederland, de politie en het OM. Bij het OM ligt het accent op het voorbereiden van het slachtoffer op de zitting, zodat hij of zij niet voor verrassingen komt te staan. Een gesprek met de officier van justitie hoort hier in bijna alle gevallen bij. De officier legt uit hoe het onderzoek is gelopen, wat hij tijdens de zitting daarover gaat zeggen en geeft een indicatie van de straf die hij zal eisen.

Het slachtoffer kan op zijn beurt vragen stellen omtrent de toedracht. Haagh: "Mensen willen weten wat er precies is gebeurd, anders blijven ze gissen. De officier neemt die onwetendheid weg en dat bevordert het acceptatieproces." De OM-zaakscoördinator bereidt de betrokkenen wel voor op de mogelijkheid dat niet overal een antwoord op gegeven kan worden. De vraag 'Waarom?' blijft vaak onbeantwoord. "Maar ook dat is dan iets wat mensen maar beter kunnen weten", aldus Haagh. Zij en haar collega's geven ook advies bij het opstellen van de slachtofferverklaring. Het doel daarbij is tweeledig: de inhoud en toonzetting moeten voor betrokkene goed voelen én de tekst moet voorgelezen kunnen worden tijdens de zitting. Vanzelfsprekend is Haagh aanwezig wanneer de zaak voor de rechtbank komt, evenals hulpverleners van de andere organisaties.

Neveneffect

Het spreekrecht begint dus steeds meer een vanzelfsprekend onderdeel te worden van het strafproces. Op basis van haar ervaring signaleert Haagh een onbedoeld bijkomend effect: het beeld dat burgers hebben van de rechtspraak lijkt zich te nuanceren. Voorheen zag het publiek de rechtbanken en het OM als kille, zakelijke en afstandelijke organisaties. Maar nu er meer aandacht is voor de gedupeerden, wordt de mens achter het OM ook beter zichtbaar voor de buitenwereld.

Wettelijke positie slachtoffer versterkt

- Cultuuromslag voor OM
- Slachtoffers voelen zich erkend en serieus genomen

Met de inwerkingtreding op 1 januari 2011 van de Wet versterking positie slachtoffers kunnen we een nieuw hoofdstuk schrijven van de geschiedenis van het OM. Het slachtoffer (voorheen 'de benadeelde partij') kan voortaan in het hele land rekenen op ondersteuning door het OM bij het uitoefenen van zijn rechten. Een cultuuromslag voor het OM waar de focus tot voor kort vooral op de verdachte lag.

Met de nieuwe wet krijgen slachtoffers veel beter en sneller wat hen toekomt. Wanneer de rechter bijvoorbeeld een schadevergoeding toewijst en de veroordeelde komt niet bijtijds over de brug, dan betaalt de overheid het schadebedrag vooruit aan het slachtoffer of de nabestaanden. Die hoeven dan niet meer eindeloos op het geld te wachten. Wettelijk vastgelegd zijn nu ook het recht op bijstand van een raadsman of tolk, het recht op inzage in stukken en meer mogelijkheden om schade vergoed te krijgen. Slachtoffers of nabestaanden kunnen – als zij daar prijs op stellen – van begin af aan op de hoogte worden gehouden van het verloop van 'hun' strafzaak. En dat houdt niet op bij de veroordeling van de dader. Slachtoffers willen bijvoorbeeld niet onverwachts met de dader worden geconfronteerd als die op verlop is of wanneer zijn straf er op zit.

Het Slachtofferloket

Die aandacht voor het slachtoffer is zeer terecht. Slachtoffers hebben immers niet om alle ellende gevraagd en moeten zo goed mogelijk worden ondersteund. In de afgelopen jaren is de positie van het slachtoffer binnen het strafproces en daarbuiten al versterkt. Vanaf de behandeling van aangifte tot en met de tenuitvoerlegging zijn voorzieningen getroffen om het slachtoffer zo goed mogelijk tot zijn recht te laten komen. Zo weten we dat het wettelijk spreekrecht voor slachtoffers en nabestaanden (sinds 1 januari 2005) gunstig uitpakt. Slachtoffers voelen zich erkend en serieus genomen.

In 2008 is het OM gestart met dienstverlening aan slachtoffers vanuit een zogeheten Slachtofferloket. Deze werkwijze functioneert naar grote tevredenheid. In Den Haag, Utrecht, Amsterdam, Rotterdam, Breda en Maastricht werken de medewerkers van het OM, de politie en Slachtofferhulp Nederland (SHN) vanuit een centrale locatie samen om het slachtoffer te helpen. Deze aanpak is zo succesvol dat besloten is in 2011 in het hele land Slachtofferloketten in te richten.

Eén keer het verhaal vertellen

Bij het nieuwe Slachtofferloket kunnen slachtoffers van misdrijven op één centraal punt terecht voor alle informatie rondom het strafproces en de uitvoering van de straf. De dienstverlening van het Slachtofferloket richt zich op de uitvoering van de schaderegeling, de schriftelijke slachtofferverklaring, het spreekrecht, het voegen (schade verhalen in het strafproces) en het begeleiden tijdens de zitting. Het slachtoffer hoeft nog maar één keer contact te maken, er is één dossier en het vaak pijnlijke verhaal hoeft maar één keer verteld te worden.

Ronald Kloppenburg, coördinator van het Slachtofferloket Breda: “Het voormalig telefonisch informatiepunt in ons arrondissement groeide binnen deze pilot letterlijk uit zijn jasje. In totaal negentien medewerkers van politie, SHN en OM zorgen nu voor een integrale aanpak door fysiek dicht bij elkaar te zitten op een vaste werkplek. Het team met onder meer schadebemiddelaars, voegingadviseurs en administratief medewerkers verwerkte afgelopen jaar 9.257 informatieverzoeken.” Ten opzichte van 2008 zijn dat er overigens zo’n 1.000 minder. Jan van der Zijden van het Slachtofferloket Breda verklaart: “De kwaliteit van de informatieverstrekking is aanzienlijk verbeterd. Daardoor hebben slachtoffers minder vragen en dat merken we in het aantal.”

Kwaliteitsslag binnen OM

Invoering van deze wet vergt veel: van OM, rechtspraak, politie, het CJIB en DJI, in technisch-juridisch opzicht en in de aanpassing van werkprocessen. Er moet worden samengewerkt met Slachtofferhulp Nederland en het Schadefonds Geweldsmisdrijven. Al die aanpassingen zijn natuurlijk nodig, maar nog belangrijker is de houding van medewerkers. Het zorg dragen voor een correcte bejegening van slachtoffers is onmisbaar bij de ondersteuning van slachtoffers. Want je kunt nog zoveel regelen voor slachtoffers, als ze niet correct en behoorlijk tegemoet worden getreden, zijn ze nóg niet geholpen. Daarom zijn er in 2010 op alle parketten presentaties geweest over de consequenties van de wet voor wat de werkprocessen betreft en zijn er workshops ontwikkeld. Deze laatste zullen in 2011 in samenwerking met de Slachtofferloketten gaan plaatsvinden.

Voor goede en makkelijk bereikbare informatie over de rechten van en mogelijkheden voor slachtoffers is er een gezamenlijke website gelanceerd. Burgers, journalisten, advocaten en andere geïnteresseerden kunnen daar sinds november 2010 terecht. Een van de informatiebronnen die via deze website is te downloaden, is de vernieuwde brochure ‘Slachtoffers en Justitie’. Die beschrijft de verschillende fasen in het strafproces en de verschillende rechten van het slachtoffer daarin.

Voor meer informatie kunt u terecht op onderstaande link.

www.slachtofferloket.nl

Front tegen hennep

- Hennepcriminaliteit bedreigend voor samenleving
- Informatie-uitwisseling werkt

Nederland werd in 2010 pijnlijk geconfronteerd met de keiharde wereld achter de joint. Meerdere deskundigen verklaren dat de geweldsspiraal een gevolg is van de geïntensiveerde jacht op de hennepcriminelen. Maar omdat de hennepcriminaliteit een dreiging voor onze samenleving is, voert het OM samen met publieke en private partners de druk op de hennepcrimineel verder op.

Convenant

Politie, justitie en bedrijfsleven wisselen sinds juli 2010 gegevens uit van personen die verdacht worden van georganiseerde hennepsteelt. Dit staat in het convenant aanpak georganiseerde hennepsteelt, dat in Den Bosch werd ondertekend. "Een nieuwe fase", zo noemde toenmalig minister Hirsch Ballin deze integrale aanpak waarmee hij doelde op het feit dat nu ook private partijen als Netbeheer Nederland en het Verbond van Verzekeraars samenwerken met opsporingsdiensten.

Deze publiek-private informatie-uitwisseling helpt in de strijd tegen de georganiseerde criminaliteit. De private partners verrijken de politie-informatie met gegevens van de verdachte en de locatie. Daardoor wordt het strafrechtelijk onderzoek versterkt en het zicht op de achterliggende criminele samenwerkingsverbanden vergroot. Bovendien nemen de netbeheerders en verzekeraars hun maatschappelijke verantwoordelijkheid door de relatie met de klant bij te stellen of zelfs te beëindigen.

In 2010 zijn in de drie betrokken zuidelijke provincies circa vijfhonderd informatieverzoeken verzonden aan de private partners en hebben de verdachten hiervan bericht ontvangen. Dit heeft in een aantal gevallen geleid tot het terugvorderen van uitgekeerde verzekeringsgelden en het beëindigen van de verzekering.

Hennepgeurkaart

De jaarcijfers van Meld Misdaad Anoniem liegen er niet om. Bijna de helft van alle meldingen gaat over illegale hennepsteelt. Dit bevestigt niet alleen de omvang van probleem, maar het zegt ook iets over de mening van de samenleving: Nederland is de hennepsteelt zat. Om de burgerparticipatie te versterken, startte eind 2010 een proef met een spectaculair voorlichtingsmiddel: de hennepgeurkaart.

Deze kaart, voorzien van de echte geur van hennep, is een gezamenlijk initiatief van de gemeenten Rotterdam en Den Haag, Netbeheerder Stedin en de landelijke Taskforce Aanpak Georganiseerde Hennepsteelt. Ruim 30.000 huishoudens werden op deze unieke wijze geïnformeerd over de gevaren van de thuisteelt en gevraagd bij verdachte situaties contact op te nemen met de politie of Meld Misdaad Anoniem. Deze campagne leverde niet alleen meer meldingen op, maar zorgde door alle media-aandacht ook voor een maatschappelijke discussie over de georganiseerde hennepsteelt.

Roadshow

De voorlichtingsronde voor de rechterlijke macht draagt met recht de titel 'roadshow'. Ondersteund door het mobiele informatie- en demonstratiecentrum (twee zeecontainers ingericht als echte hennepkwekerij) bezocht het Programmabureau Aanpak Georganiseerde Hennepsteelt in 2010 alle parketten, rechtbanken, gerechtshoven en het ministerie van Veiligheid en Justitie.

Parketsecretaris Geert Broeren en drugsexpert John Jespers, beiden lid van het programmabureau, informeerden de rechterlijke macht over de toenemende professionaliteit binnen de hennepcultuur, de veiligheidsrisico's en de enorme criminele winsten. Uit de reacties van de officieren van justitie en rechters mag geconcludeerd worden dat de roadshow heeft voorzien in de informatiebehoefte over de georganiseerde hennepcriminaliteit.

Gepeperde rekening

De enorme winsten in de hennep hebben het (laten) kweken de afgelopen jaren erg interessant gemaakt voor criminele organisaties. Met als gevolg fraude, witwassen en verweving van de onderwereld met de bovenwereld. Vandaar dat de jacht op crimineel vermogen in het zuidelijk ressort steeds meer prioriteit krijgt. Het OM spant zich hierbij extra in om het wederrechtelijk verkregen voordeel te ontnemen en daarbij conservatoir beslag toe te passen op niet-hennepgerelateerde 'luze' goederen. Daarvoor komen roerende en onroerende zaken in aanmerking. Deze verscherpte inspanning, samen met het Bureau Ontnemingswetgeving OM (BOOM), is uitgewerkt in een handzaam stappenschema.

Geweldsexplosie

Begin december 2010 is de Taskforce Brabant ingesteld naar aanleiding van een aantal ernstige geweldsincidenten in de regio Eindhoven/Helmond. Het dieptepunt werd gevormd door zware bedreigingen aan het adres van de Helmondse burgemeester die leidden tot zijn tijdelijk terugtreden. Deze bedreigingen waren voor de Tweede Kamer aanleiding een hard optreden te eisen om zo orde en gezag te herstellen. Inmiddels is vanuit de Bovenregionale Recherche Zuid-Nederland een speciaal team (30 fte's) geformeerd dat de komende drie jaar criminele henneporganisaties in Brabant gaat aanpakken. Ook de Nationale Recherche en de Marechaussee zullen bijstand verlenen. Een van de doelstellingen is het afpakken van crimineel vermogen dat is verdiend met de teelt van en handel in hennep.

Alles staat of valt met capaciteit

- Geweld in regio Eindhoven
- Samenwerking essentieel

In Eindhoven hebben in 2010 kort na elkaar diverse gewelddadige incidenten plaatsgevonden. Zo is er onder meer op een woning in Eindhoven geschoten met een mitrailleur, vond een dodelijke schietpartij plaats en is de burgemeester van Helmond zo ernstig bedreigd dat hij zijn functie tijdelijk moest neerleggen en moest onderduiken.

Meer politie

De burgemeester van Eindhoven, Rob van Gijzel, maakt zich ernstig zorgen over de toename van het geweld, dat volgens hem te maken heeft met de georganiseerde criminaliteit en hennepcultuur. Hij vindt dat er meer politiemensen moeten komen om deze vorm van criminaliteit terug te dringen.

Iedere beschikbare rechercheur werd op een geweldszaak gezet. Van de vijftig rechercheurs die in het Eindhovens politiedistrict werken, werkten vijfendertig rechercheurs aan deze geweldszaken. Dit betekent dat andere zaken bleven liggen. Om het geweld tegen te gaan zouden er veel meer politiemensen moeten worden ingezet.

Brandbrief

Burgemeester Rob van Gijzel heeft een brandbrief gezonden aan minister Opstelten van Veiligheid en Justitie met daarin het dringende verzoek het handhavingstekort op te lossen door meer politiemensen toe te wijzen. Niet alleen Eindhoven, maar alle vijf grootste gemeenten in Brabant vragen om meer politiemensen. Minister Opstelten heeft aan deze vraag echter geen gehoor gegeven. Wél heeft de brief van Van Gijzel geresulteerd in de oprichting van een Brabantse taskforce van politie en justitie om de criminaliteitsproblemen aan de achterkant van de coffeeshops aan te pakken. En tot een pasjessysteem aan de voorkant, om de problemen bij de verkoop binnen de perken te houden. In Breda, Helmond, Eindhoven, Den Bosch en Tilburg worden coffeeshops besloten clubs. Alleen inwoners van die gemeenten krijgen toegang met een pas. Op deze manier denkt de minister de drugstoerist te ontmoedigen.

Daarnaast worden de Nationale Recherche en de Marechaussee ingezet om de zware geweldszaken van de politie in Brabant over te nemen. Hierdoor krijgen de rechercheurs weer ruimte om de 'gewone' en ernstige delicten die bleven liggen, zoals verkrachtingen, weer op te pakken. Bovendien werken gemeenten, politie en justitie nu intensief samen om de criminaliteit terug te dringen.

Handhavingstekort

Hoofdofficier Bart Nieuwenhuizen van het arrondissementsparket Den Bosch is het met Van Gijzel eens dat er een zwaar handhavingstekort in de regio heerst. Daardoor hebben gesloten criminele families kunnen doorgroeien. Hij is voorstander van de praktische aanpak die nu door de taskforce is gekozen, want als bestuur en justitie moet je de criminelen het leven zo zuur mogelijk maken. "Je moet ook net zo flexibel zijn als de criminele netwerken. Het zijn geen hiërarchische organisaties, dus als je een kopstuk van een crimineel netwerk oppakt, komt er weer een ander."

Het meeste effect verwacht Nieuwenhuizen van bestuurlijke maatregelen. “Gemeentes moeten gebruik maken van instrumenten als de Wet Bibob. De Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst (SIOD) en de Fiscale inlichtingen- en opsporingsdienst (FIOD) doen daarin mee. Ook kunnen energiebedrijven en instanties als Bouw- en Woningtoezicht veel betekenen. Je kunt gaan kijken op bijvoorbeeld een woonwagenveld en controleren of loodsen voldoen aan regels én daarnaast kijken wat daar verder te halen is. Dan moet de politie wel in staat zijn een belangrijke bijdrage te leveren in de strijd tegen de georganiseerde misdaad”, vindt Nieuwenhuizen. De manier waarop de politie nu is georganiseerd, werkt daarin niet mee. Noord-Brabant kent drie politieregio's, politie Midden en West Brabant, politie Brabant-Noord en politie Brabant Zuid-Oost. Ook zijn er meer districten. Op veel plaatsen is de politie in feite met hetzelfde bezig. De vorming van een Nationale Politie met grotere eenheden is daarom een logische stap.

Vergelijkbare problematiek

Van Gijzel is het met Nieuwenhuizen eens, maar alles staat of valt met capaciteit. Amsterdam heeft één agent op 180 inwoners en Rotterdam heeft één agent op 232 inwoners. Eindhoven moet het doen met één agent op 382 inwoners, terwijl de problematiek in Eindhoven gelijk is aan die van deze grote steden. Volgens de burgemeester gaat zelfs tachtig procent van de wiet die in de regio Eindhoven wordt geproduceerd naar die grote steden toe. “Hulp van de Nationale Recherche en de Marechaussee is voor nu prima, maar er is en blijft een groot handhavingstekort. Meer politiemensen zijn hard nodig om het geweld de kop in te drukken.”

Gezamenlijke aanpak Haagse jeugdgroep

- Harde kern zwaar crimineel
- Na aanpak vrijwel geen overlast meer

Rondhangen, inbraken, vernielingen, drugshandel, belediging en intimidatie van buurtbewoners. In de buurt rondom het Buurthuis Samson in de Haagse Schilderswijk zorgde een groep jongeren al jarenlang voor veel overlast voor omwonenden en een negatieve sfeer. Buurtbewoners durfden inmiddels al geen aangifte meer te doen, omdat ze bang waren voor represailles. Bij een van de bewoners werden de afgelopen tijd meer dan twintig keer de ruiten ingegoooid.

Politie, OM en gemeente Den Haag besloten dat het afgelopen moest zijn en hebben de overlast door deze zogeheten 'Samsongroep' gezamenlijk aangepakt, zowel bestuurlijk als strafrechtelijk. Tijdens deze samenwerking vulden de verschillende organisaties elkaar aan. Het OM en de politie zorgden ervoor dat de harde kern van de groep vast kwam te zitten, waarna de gemeente kon insteken met het opzetten van hulpverlening.

Het OM Den Haag zorgde voor een betekenisvolle interventie op drie niveaus: overleggen met gemeente en politie op wijkniveau, agenderen van risicovolle jongeren in het Veiligheidshuis en een officier van justitie die de leiding had over een projectmatig strafrechtelijk onderzoek naar de overlastgevende groep.

Samenwerking rechercheurs en wijkondersteuningsteams

In december 2009 startte een strafrechtelijk onderzoek. Binnen het strafrechtelijk onderzoek werd onder leiding van een officier van justitie samengewerkt tussen rechercheurs en wijkondersteuningsteams (waarin onder meer wijkagenten zitten). Dit was een nieuwe vorm van samenwerken tussen recherche en handhaving. De informatie die de wijkagenten hadden over deze jeugdgroep, werd gelegd naast de informatie uit de politiesystemen. De wijkagenten hadden zicht op een harde kern van jongeren die zorgden voor overlast en het plegen van strafbare feiten. Maar dit kwam niet terug in de politiesystemen; er was vaak onvoldoende bewijs om de jongeren strafrechtelijk aan te pakken. Een analyse achteraf toonde aan dat de wijkagenten eigenlijk een heel goed beeld hadden van de situatie en dat de overlastgevende jeugdgroep die zich ophield rond het buurthuis Samson in feite een zwaar criminele jeugdgroep was. De groep bestond uit ongeveer 65 jongeren die in wisselende samenstelling zorgden voor overlast en het plegen van strafbare feiten zowel binnen als buiten de regio.

Veroordeling harde kern

Uit onderzoek bleek een harde kern uit die groep in het oog te springen. Zij werden vaak onder verdachte omstandigheden aangetroffen. Op 7 januari 2010 werd door een autobedrijf aangifte gedaan van diefstal van een bestelbus. Uit deze aangifte bleek dat een 21-jarige Hagenaar, die tot deze harde kern behoorde, de bestelbus op 19 december had gehuurd, maar niet had teruggebracht. Begin januari werd de bus onbeheerd aangetroffen.

Het track & trace-systeem van de bus liet zien dat de bus op diverse plaatsen in het land was geweest. Op een aantal van die plaatsen bleken ook inbraken en diefstallen van voertuigen te zijn geweest. Onder meer twee keer bij een winkel in Meppel. De eigenaar van die winkel plaatste in januari camera's in zijn winkel. Niet voor niets, zo bleek later. Op 8 februari werd er weer ingebroken bij de winkel. De eigenaar die boven de winkel woonde, ging met een stok naar de winkel en trof daar vijf mannen aan. Hij probeerde de inbrekers te beletten de winkel te verlaten, maar werd daarna ernstig mishandeld door de zes mannen. Op de camera-beelden van de winkel waren de 21-jarige Hagenaar en vier anderen van de Samsongroep te zien.

Op 17 mei konden zes verdachten uit de Samsongroep worden aangehouden. Later volgden nog twee aanhoudingen. De 21-jarige Hagenaar werd op 26 november veroordeeld tot een gevangenisstraf van vijf jaar voor in totaal zes inbraken in winkels waarvan één gevolgd door zwaar geweld tegen de eigenaar, diefstal van een auto en motor en de verduistering van een bestelbus. De andere verdachten kregen gevangenisstraffen variërend van 27 maanden gevangenisstraf tot 20 maanden jeugddetentie.

Succesvolle pilot

De gezamenlijk aanpak van gemeente, politie en OM om de overlast van de Samsongroep te stoppen is succesvol geweest. De gezamenlijk analyse van recherche en wijkondersteuningsteams gaf een duidelijk beeld van de overlastgroep. Dat deze mannen de harde kern vormden van de Samsongroep, bleek wel uit het feit dat na 17 mei, de dag van de aanhouding, de rust in de wijk terugkeerde en er daarna vrijwel geen overlast meer is geweest rond het buurthuis Samson. Na de aanhouding van de harde kern was de rest van de groep die zich ophield rond het buurthuis weer benaderbaar voor hulpverlening en door het buurthuis. Zo werden er onder meer contacten gelegd met de ouders van de jongeren.

Het gevoel van veiligheid bij buurtbewoners is ook teruggekeerd doordat mensen zien dat de problemen door de overheid worden aangepakt.

Deze manier van werken heeft de meerwaarde getoond van het integraal aanpakken van een overlastgevende groep en zal vaker worden toegepast in de regio Haaglanden. Eind 2010 bezocht minister-president Rutte de wijk om te zien hoe de overlast in de Schilderswijk is teruggedrongen.

Meer aandacht voor overige uitbuiting

- Uitzichtloze situatie slachtoffers
- Samenwerkingsverbanden met verschillende partners

Overige uitbuiting buiten de sekshandel is een onderdeel van mensenhandel. In Den Haag is er in 2010 een tiental zaken op zitting geweest waarvan de hoofdverdenking tegen de verdachten bestond uit overige uitbuiting.

Deze ontwikkeling is mede te danken aan de verduidelijkte criteria die de Hoge Raad stelt aan uitbuiting. Zo is het bij uitbuiting niet noodzakelijk dat verdachten deze mensen zelf naar ons land hebben gebracht. Het is voldoende als de verdachten weten onder welke omstandigheden de illegalen leven en vervolgens van deze kwetsbare situatie misbruik maken. Het OM vindt overige uitbuiting een ernstige vorm van mensenhandel en eist daarom hoge straffen tegen verdachten. De Haagse mensenhandellofficier Monique Mos heeft in 2010 een aantal zaken op zitting gebracht. Wat haar opvalt, is de uitzichtloze situatie waarin de slachtoffers verkeren. Ze hebben een groot bedrag, vaak vele duizenden euro's, moeten betalen om illegaal naar Nederland te komen. "Eenmaal hier wordt hun alles ontnomen, tot aan hun paspoort. Deze mensen zijn illegaal en leven onder vreselijke omstandigheden. Ze bezitten soms niets meer dan de kleding die ze aanhebben. Ook de huisvesting is erbarmelijk. Ze wonen in sterk vervuilde woningen met veel te veel mensen. Verder kunnen ze niet anders dan lange dagen werken om hun schuld af te betalen", zo vertelt Monique Mos. Volgens de mensenhandellofficier is het voor deze illegalen die worden uitgebuit, vaak niet aantrekkelijk om een verklaring af te leggen. Mos: "Ze zijn in hun ogen meer gebaat bij het doorwerken in de erbarmelijke omstandigheden. Dat is aan de ene kant ook wel te begrijpen, want ze moeten geld verdienen om hun schuld af te betalen."

Overige uitbuiting voor de rechter

In mei 2010 werden drie mannen veroordeeld voor overige uitbuiting van illegale vreemdelingen uit India. De 47-jarige hoofdverdachte kreeg drie jaar en zes maanden gevangenisstraf. Zijn twee medeverdachten werden veroordeeld tot een gevangenisstraf van een jaar, waarvan zes maanden voorwaardelijk. Daarnaast kregen zij de maximale werkstraf van 240 uur. Drie maanden eerder werden vier verdachten eveneens veroordeeld voor overige uitbuiting. Deze verdachten ronselden makkelijk beïnvloedbare meisjes voor drugssmokkel vanuit Marokko en Brazilië. Ze maakten de meisjes wijs dat hun koffers waren ingespoten zodat drugshonden de drugs niet konden ruiken en dat er douaneambtenaren waren omgekocht zodat ze geen enkel risico liepen. Volgens mensenhandellofficier Monique Mos maakten de verdachten bewust misbruik van de kwetsbare positie van de meisjes. Zo woonden twee van de minderjarige meisjes in een opvanghuis voor begeleid wonen voor jongeren met een licht verstandelijke beperking. Andere meisjes hadden weer andere problemen. De rechtbank vond hier echter dat er geen sprake was van overige uitbuiting, omdat de slachtoffers zelf een mogelijkheid tot keuze hadden om wel of niet mee te werken aan de drugstransporten. De verdachten zijn wel veroordeeld voor het uitlokken van drugssmokkel door de meisjes. Het OM is tegen de vrijspraak voor overige uitbuiting in hoger beroep gegaan.

Ook bij een andere drugszaak maakten twee verdachten schaamteloos misbruik van twee vrouwen. Zij hadden de twee vrouwen geronseld voor drugssmokkel uit Suriname naar Nederland. Een van de verdachten is veroordeeld voor onder meer overige uitbuiting en kreeg een gevangenisstraf van drie jaar.

Bestuurlijke rapportage

Het onderzoek naar mensensmokkel en mensenhandel bij de European University in Den Haag heeft tot een bestuurlijke rapportage geleid. Het onderzoek startte in 2009 nadat de vreemdelingenpolitie Haaglanden signalen kreeg dat er dingen niet klopten met de inschrijving en verblijfstatus van een aantal studenten aan de Haagse European University. Deze hbo-instelling verzorgt onderwijs voor buitenlandse studenten. Het onderzoek werd eind 2010 afgerond. De mensenhandellofficier heeft op basis van het dossier besloten dat vier verdachten en de European University worden vervolgd. Zij moeten nog voor de rechtbank verschijnen. Naast het strafrechtelijk onderzoek heeft de officier van justitie ook periodiek overleg gepleegd met alle bestuurlijke autoriteiten die betrokken waren bij het verlenen van een eerste visum en een verblijfstatus aan studenten die zich inschreven bij de European University.

In de bestuurlijke rapportage is beschreven hoe het met de toenmalige regelgeving en de praktische uitvoering daarvan voor buitenlanders redelijk eenvoudig was om als student naar Nederland te komen. Ze betaalden een grote som geld voor een studie bij de European University en verkregen zo een verblijfsvergunning voor Nederland. Maar eenmaal in Nederland kregen ze niet of nauwelijks een opleiding. In de bestuurlijke rapportage wordt beschreven hoe dit in zijn werk ging. Daarnaast gaat de bestuurlijke rapportage in op mogelijke aanpassingen van het beleid ten aanzien van kennismigratie. Het OM en zijn partners hebben de Tasforce Mensenhandel geadviseerd het beleid zo aan te passen dat een situatie als bij de European University zo veel mogelijk kan worden voorkomen. Naar aanleiding hiervan heeft de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) maatregelen genomen binnen het moderne migratiebeleid.

Aanpak mensenhandel

De afgelopen jaren heeft het Haagse parket ingezet op de aanpak van mensenhandel. In 2010 is deze aanpak verder verdiept. Hierdoor groeit bij de politie en het OM de ervaring in de bestrijding van mensenhandel. De politie wordt steeds alerter op signalen die op mensenhandel kunnen duiden. De surveillanten krijgen voorlichting over het herkennen van deze signalen. Ook zijn de politie en het OM samenwerkingsverbanden aangegaan met verschillende partners. Door samen te werken met bijvoorbeeld de Arbeidsinspectie, de gemeente of de Belastingdienst kan het de mensenhandelaren een stuk lastiger worden gemaakt. Als er signalen zijn dat er sprake is van mensenhandel, kan de Arbeidsinspectie worden ingezet op het controleren van de arbeidstijdenwet; de Belastingdienst kan bij een verdenking van mensenhandel kijken of er belastingtechnische overtredingen zijn en de gemeente kan bijvoorbeeld vergunningen die zijn verleend aan bedrijven, tijdelijk intrekken of opschorten.

Het OM Den Haag wil in 2011 meer onderzoek doen naar overige uitbuiting. Het OM heeft in de mensenhandelwerkgroep van het Regionaal Informatie- en Expertisecentrum (RIEC) aangegeven een proeftuin te willen starten naar de aanpak van overige uitbuiting. Zo wil het OM een duidelijker beeld krijgen van de sectoren en locaties waar overige uitbuiting plaats vindt om zo de problematiek te kunnen bestrijden. Wel is al duidelijk dat overige uitbuiting voorkomt op plekken waar groepen migrantengemeenschappen uit bepaalde landen gevestigd of werkzaam zijn. Het OM wil graag een gerichte aanpak ontwikkelen voor deze 'hot spots'.

Snel voor de rechter

- Ongeregelde heden tijdens WK voetbal
- Direct optreden en straffen

Tijdens het Wereldkampioenschap Voetbal was het Jonckbloetplein in Den Haag meermalen het toneel van ongeregelde heden. Op 6 juli 2010 moest de Mobiele Eenheid (ME) in actie komen om het plein te ontruimen. Drie Hagenaars die toen geweld pleegden tegen de politie, stonden op 8 juli voor de supersnelrechter. De Hagenaars werden verdacht van het gooien van stenen, flessen en andere spullen richting de ME.

De officier van justitie eiste gevangenisstraffen van acht dagen tot vier weken en werkstraffen. Volgens de officier van justitie moest het afgelopen zijn met de problemen op het Jonckbloetplein. Door de verdachten tot na de WK-finale en de huldiging vast te houden moest voorkomen worden dat de verdachten opnieuw in de fout konden gaan. De supersnelrechter veroordeelde de verdachten tot gevangenisstraffen van acht tot vijftien dagen en werkstraffen. Een vierde verdachte, een 15-jarige jongen uit Den Haag, werd diezelfde dag voorgeleid aan de rechter-commissaris. Die schorste zijn voorlopige hechtenis de dag na de WK-finale. Alle verdachten zaten tijdens de WK-finale dus in hechtenis.

Op de dag van de WK-finale werd ook nog een 18-jarige Hagenaar aangehouden die ervan werd verdacht op 6 juli opruiende berichten via Twitter te hebben verstuurd. Hij werd twee dagen later op een supersnelrechtzitting veroordeeld tot een werkstraf van 100 uur en een voorwaardelijke gevangenisstraf van twee weken.

Grootschalige evenementen

Het OM Den Haag past het supersnelrecht al sinds 2005 toe bij onder andere meerderjarige en minderjarige veelplegers. Maar sinds 2008 wordt het supersnelrecht ook ingezet bij grootschalige evenementen zoals oud en nieuw, demonstraties, voetbalwedstrijden en Koninginnedag, en wanneer er sprake is van geweld tegen mensen in een publieke functie zoals politie, brandweer en ambulancepersoneel.

Supersnelrecht betekent dat verdachten binnen de termijn van de in verzekeringstelling, dus binnen drie dagen, worden berecht. In verband met de korte termijn tussen aanhouding en behandeling ter zitting moet het gaan om bewijstechnisch gezien relatief eenvoudige zaken, bijvoorbeeld openlijk geweld, vernielingen, brandstichting en geweld tegen personen met een publieke functie. Naast supersnelrecht bestaat ook nog het 'gewone' snelrecht. Snelrecht houdt in dat de verdachte die na in verzekeringstelling in bewaring wordt gesteld, binnen de bewaringstermijn van veertien dagen voor de politierechter moet verschijnen. Het gaat hierbij om complexere zaken waarin aanvullend onderzoek nodig is.

Opgelegde straffen worden meteen uitgevoerd. De gevangenisstraf moet dus meteen worden uitgezeten. En door een goede samenwerking met Reclassering Nederland worden taakstraffen zo snel mogelijk uitgevoerd.

Jaarwisseling

In Den Haag vinden bijna elke dag supersnelrechtzittingen plaats. In 2010 verschenen in Den Haag 881 verdachten voor de supersnelrechter. Hiervan waren 260 veelplegers; 34 verdachten waren minderjarig. Ook zijn er 191 vorderingen tenuitvoerlegging van eerdere voorwaardelijke veroordelingen ingediend.

Na de jaarwisseling 2010/2011 hebben er in Den Haag elf verdachten voor de supersnelrechter gestaan vanwege geweld tegen politie en brandweer. De officier van justitie verhoogde bij geweld tegen hulpverleners de strafeis met tweehonderd procent. Ook moest een verdachte voor de supersnelrechter komen die op oudejaarsnacht in Delft een auto in brand had gestoken. Alle twaalf verdachten zijn veroordeeld tot gevangenisstraffen van twee weken tot drie maanden en werkstraffen. Daarnaast hebben alle veroordeelden de komende twee jaarwisselingen huisarrest opgelegd gekregen.

Aanhouden en uitreiken

Een ander voorbeeld van het snel afdoen van zaken is de zogenaamde AU-procedure: aanhouden en uitreiken. Zo snel mogelijk na de aanhouding krijgt een verdachte een dagvaarding of transactievoorstel. Hij weet zo onmiddellijk of en wanneer hij voor de rechter of officier van justitie moet komen. Bij lik-op-stuk-zaken als een first-offender winkeldiefstal kan de verdachte meteen de boete betalen. Deze AU-procedure kan worden toegepast bij veelvoorkomende delicten als vernieling, huiselijk geweld, diefstal en mishandeling en ook bij grootschalige optredens als demonstraties en evenementen. In 2010 zijn in Haaglanden en Hollands Midden in totaal 4.306 AU-zaken behandeld.

Met het gebruik van (super)snelrecht en de AU-procedure wil het OM aan de samenleving, de daders en de slachtoffers het signaal geven dat normoverschrijdend gedrag niet wordt getolereerd, en dat direct wordt opgetreden en gestraft.

Cold cases vergen meer dan technisch onderzoek

- Inventarisatie onopgeloste zaken
- Ruimere mogelijkheid herziening zaak

“Het is heel belangrijk, maar het zijn zeker niet alleen de ontwikkelingen op technisch gebied die het de moeite waard maken te kijken naar oude zaken. Ook klassiek researchwerk speelt een hele belangrijke rol.” Dat zegt Wilma de Boer, officier van justitie in Rotterdam en voorzitter van de landelijke Cold Case Expert Groep binnen het OM.

In 2010 heeft de expertgroep een inventarisatie gemaakt van de knelpunten die er zijn rondom cold cases. “Een eerste inventarisatie onder enkele politiekorpsen leverde een aantal van bijna 450 onopgeloste levensdelicten en zeer ernstige zedendelicten op. De grootste aantallen zitten bij de politiekorpsen Rotterdam-Rijnmond en Amsterdam-Amstelland. En misschien zijn er ook korpsen die geen onopgeloste oude zaken hebben. Bij die aantallen moet je nog een aantal langdurige vermissingen optellen, want in een aantal zaken kun je ervan uitgaan dat het gaat om vermoorde mensen. Op dit moment is er dan ook sprake van een groot dark number”, aldus De Boer. De expertgroep pleit voor een snelle inventarisatie onder alle korpsen in Nederland.

Politiesystemen

Die inventarisatie is van belang, want het kan nu zo zijn dat er (moord)zaken zijn in verschillende regio's met eenzelfde dader. “Het zou zo kunnen zijn dat iemand in het verleden vervolgd is voor één moord in bijvoorbeeld Rotterdam, terwijl hij ook verantwoordelijk is voor een moord in Limburg. Omdat de politiesystemen in het verleden niet goed gekoppeld waren, en omdat de invoer in het landelijk systeem Viclas niet goed en systematisch gebeurde en gebeurt, moet ook dat opgepakt worden”, aldus De Boer.

Met subsidie van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, gaat het Cold Case Team bij de politie Rotterdam-Rijnmond in 2011 alle zaken verzamelen en beoordelen waarbij het gaat om vermoorde en verdwenen prostituees. De politie en het OM verwachten dat er verbanden zullen worden ontdekt.

De Cold Case Expert Groep pleit er verder voor dat elk politiekorps een Cold Case Team krijgt. “Het biedt zo veel voordelen. Niet alleen kan dat team alle zaken verzamelen, het is ook een aanspreekpunt voor familie en andere korpsen.” Bovendien kan zo'n team meteen aan de slag als er nieuwe informatie komt over een oude zaak. Dat gaat dan zeker niet alleen om ‘technische’ informatie als een DNA-hit. Dat kan ook een nieuwe getuige zijn of een getuige die plotseling wel wil praten. “Onze ervaring is dat er altijd mensen zijn in de omgeving van een verdachte die geweten hebben wat er aan de hand was of die cruciale informatie hadden die ze destijds niet wilden, konden of durfden geven.”

Researchwerk

En met alleen een DNA-hit ben je er ook nog niet. Daarna begint het klassieke tactische researchwerk. “Wij hadden in een zaak uit 1991 een DNA-match met een sigarettenpeuk in een asbak in de woning van een vermoorde man. Dat bewees slechts dat de verdachte daar ooit geweest was. Het echte werk begon daarna.” De man is inmiddels tot tien jaar cel veroordeeld.

In maart 2010 is in Engeland het proces begonnen tegen de man die ervan verdacht wordt enkele vrouwen te hebben vermoord, hun lichaam te hebben ontdaan van hoofd en handen, waarna de lichamen in tassen in het water werden gedumpt. Eén van de slachtoffers is een Amerikaanse vrouw van wie het lichaam in 1990 in een Rotterdamse singel werd gevonden. Het duurde tot 2008 tot zij werd geïdentificeerd. Ook werd toen ontdekt dat de zaak grote overeenkomsten vertoonde met een Engelse zaak. Met Europese subsidie werd een Joint Investigation Team opgezet met de Britse politie.

In 2010 werden de zaken uitgebreid belicht in zowel een Nederlands als een Brits opsporingsprogramma. “En dan zie je dat ook dat weer informatie oplevert. Ook na twintig jaar is die informatie er nog bij mensen die het slachtoffer én de verdachte destijds kenden.”

Herziening ten nadele

In 2011 wordt waarschijnlijk de zogeheten herziening ten nadele ingevoerd. Daarmee krijgt ook het OM de mogelijkheid in geval van een nieuw feit bij de Hoge Raad herziening aan te vragen van een zaak waarbij een verdachte al onherroepelijk is vrijgesproken. Deze wetswijziging is een direct gevolg van de gezamenlijke inspanningen van het Cold Case Team en de Rotterdamse forensisch en cold cases-officieren die in 2006 door nieuw onderzoek in een oude zaak opnieuw bij de inmiddels vrijgesproken verdachte uitkwamen. “Zodra de wetswijziging erdoor is, staan wij bij de Hoge Raad op de stoep”, aldus De Boer.

Bestrijding georganiseerde criminaliteit red je niet met strafrecht alleen

- Kennis gedeeld
- Processen op elkaar afgestemd

Bijna twee jaar is de regio Utrecht-Lelystad nu verrijkt met een NICB'er. NICB staat voor Netwerk Innovatieve Criminaliteitsbestrijding en de programmamanager heet Henk Jan Starrenburg. Zijn opdracht is een structurele samenwerking tot stand te brengen bij de bestrijding van georganiseerde criminaliteit. Samen weet je meer, is het idee, en samen kun je meer bereiken. Kennis moet dus gedeeld, processen op elkaar afgestemd. En wil je de georganiseerde criminaliteit goed aanpakken, denk dan out-of-the-box.

Je kunt het niet alleen

Bij de start van zijn functie lagen de delicten voor de hand: mensenhandel, growshops, hennep, vastgoedfraude en heling. Later kwamen daar fietsendiefstal, woninginbraak en ontnemen bij. Genoeg om aan de slag te gaan: advies aan de fraudeofficier over programmatisch werken, aanvragen van de nieuwe proeftuin growshops en partners bij elkaar brengen in deze proeftuin, bijdragen aan de bijeenkomsten over georganiseerde heling en het proces dat daaruit voortkomt in de organisatie verankeren, het oprichten van een Vastgoedgroep met de politie en de Belastingdienst, waar het Overleg Ongebruikelijk Bezit uit voortkomt, het starten van het regionaal hennepoverleg, het organiseren van expertmeetings en netwerkdagen.

Kern van dit alles: "Je kunt het niet alleen, je hebt je partners nodig", aldus Starrenburg. Met als voorbeeld: "Je ziet dat er bij georganiseerde criminaliteit een verwevenheid is tussen de onder- en de bovenwereld. Het geld dat in de onderwereld wordt verdiend, wordt bijvoorbeeld in de bovenwereld witgewassen. Als politie en OM kun je niet ongelimiteerd capaciteit stoppen in de criminele infrastructuur en met alleen het strafrecht stop je het probleem niet."

Aanpak growshops

Starrenburg noemt als voorbeeld de aanpak van growshops. "Een growshop is niet verboden, maar vaak zijn het knooppunten in het criminele netwerk. De aanpak begint ermee dat de juiste partners om de tafel zitten die bereid zijn informatie met elkaar te delen. De volgende stap is gemeenschappelijk een doel en een aanpak te bepalen waarbij de partners elkaar zo goed mogelijk aanvullen." In een concreet geval in Nieuwegein begon de aanpak met de informatie vanuit de Divisie Informatie van de politie dat er een verdenking is van criminele activiteiten. Op basis daarvan wordt het onderzoek gestart en via het Regionale Informatie en Expertisecentrum (RIEC) wordt het bestuur geïnformeerd en wordt afgesproken samen op te treden. Tijdens het onderzoek wordt regelmatig overleg gevoerd en als het moment daar is en de growshop wordt opgerold, worden de partners ogenblikkelijk geïnformeerd. De politie levert dan direct een bestuurlijke rapportage aan de gemeente en de burgemeester besluit de growshop een jaar te sluiten. Vervolgens zorgt het OM voor de vervolging en de Belastingdienst voor de naheffing. "Door zo'n aanpak werk je de growshop zo tegen dat ze stoppen met de criminele activiteiten, als ze al niet opgespoord, gesloten, geplukt en veroordeeld zijn."

De brede samenwerking heeft een diversiteit aan producten en ideeën opgeleverd: een intelligence-overleg Vastgoed, waarbij wordt samengewerkt met de Belastingdienst, de Fiscale inlichtingen- en opsporingsdienst (FIOD), de politie en het VIC (Vastgoed Intelligence Center); een regionaal hennepconvenant; de witwaswagen die actief speurt naar witwaspraktijken; een casusoverleg mensenhandel, een campagne fietsenheling in Amersfoort en op de rol staat een aanpak ontnemen.

Normale werkwijze

Wat nu nog kleinschalig en experimenteel is, zou in de toekomst de normale werkwijze moeten worden, vindt Starrenburg. “Het NICB moet al in een vroeg stadium en structureel meedenken over de aanpak van georganiseerde criminaliteit en voortdurend in gesprek zijn met de politie bij de voorbereiding van onderzoeken. Uiteindelijk moeten we toe naar een integrale informatiehuishouding waarbij we niet meer denken vanuit de eigen kolom, maar horizontaal denken in termen van netwerkend opsporen: wat is het netwerk en wie heb je nodig om het aan te pakken. Je kunt het niet alleen”, besluit hij. “Door samen te werken en daarbij te zoeken naar nieuwe manieren om de georganiseerde criminaliteit aan te pakken, kunnen we betere resultaten halen.”

TES spoort nog meer veroordeelden op

- Werkvoorraad daalt licht door meer capaciteit
- Nieuwe taken

Het Team Executie Strafvonnissen (TES) in Zwolle hield in 2010 189 mensen aan, van wie 121 in het buitenland. Dit is een stijging ten opzichte van vorige jaren. In 2008 stond de teller op 61 aanhoudingen en in 2009 op 119, waarvan 74 in het buitenland. TES houdt zich sinds 2006 bezig met het opsporen van onvindbare veroordeelden. Zij moeten om uiteenlopende redenen hun gevangenisstraf nog (deels) uitzitten. Het TES is een samenwerkingsverband tussen het OM en de Bovenregionale Recherche Noord- en Oost Nederland (BRNON) en opereert onder leiding van het Arrondissementsparket Zwolle.

Iedere veroordeelde moet zijn straf uitzitten. Dat dit niet altijd gebeurt, heeft diverse redenen. Bij lichtere vergrijpen gaat het vaak om verdachten die hun rechtszaak in vrijheid mogen afwachten en na het vonnis spoorloos zijn. Bij zwaardere vergrijpen is een verdachte soms in eerste instantie vrijgesproken of door de rechtbank op vrije voeten gesteld. Volgt er later alsnog een onherroepelijke veroordeling, dan kan de betrokkene inmiddels met onbekende bestemming vertrokken zijn.

Langste strafrestant

De langste straf die nog uitgezeten moest worden door de aangehouden personen, was voor een 52-jarige drugsdealer die in juli 2010 in Venezuela werd aangehouden. Hij moest nog 1.988 dagen (vijf en een half jaar) uitzitten. In het Noordhollandse 't Zand werd een 47-jarige drugsdealer aangehouden die inmiddels zijn resterende 1.471 dagen (vier jaar) uitzit. Ook in omringende landen worden teams als het TES opgezet, zodat een internationaal netwerk ontstaat. Deze teams kunnen een verzoek aan het TES doen om behulpzaam te zijn bij opsporing in Nederland. Van de 189 aangehouden personen werden er elf op verzoek van het buitenland aangehouden. Zo werd voor het Belgische FAST (Fugitive Active Research Team, een vergelijkbaar team als het TES) een man aangehouden die nog 1.825 dagen (vijf jaar) moest uitzitten voor verkrachting. De 178 personen die voor Nederland aangehouden werden, waren samen goed voor 150 jaar gevangenisstraf. Het aantal aanhoudingen stijgt; in 2009 stond de teller op 119 aanhoudingen, waarvan 74 in het buitenland.

Aanhouding in buitenland

Een aanhouding in het buitenland wil overigens niet zeggen dat de veroordeelde ook daadwerkelijk naar Nederland komt. Landen kunnen de overlevering weigeren. Bijvoorbeeld omdat het land geen eigen onderdanen uitlevert, maar ook als het feit waarvoor diegene veroordeeld is, in het land van verblijf verjaard is. Overigens werd in 2010 slechts in drie gevallen een verzoek tot overlevering geweigerd door de buitenlandse autoriteiten.

Een alternatief kan zijn dat het land de Nederlandse straf overneemt, in het kader van de WOTS (Wet Overdracht Tenuitvoerlegging Strafvonnissen). Eind 2010 liepen er nog 26 WOTS-verzoeken aan het buitenland. In 2010 gebeurde het voor het eerst dat Turkije op verzoek van het TES een straf overnam. Het betrof een Turkse man die in 2004 in Rotterdam zijn 15-jarige zoon had aangezet tot een dubbele moord in een eerwaakkwestie. Het Nederlandse vonnis – 20 jaar gevangenisstraf – is door de Turkse rechtbank overgenomen.

Tweedeling

De gegevens over veroordeelden die hun straf nog moeten uitzitten komen bij het TES binnen via het Centraal Justitieel Incasso Bureau (CJIB). Aan de hand van het strafrestanceert maakt het TES een tweedeling. Voor veroordeelden die tussen de 120 en 300 dagen moeten uitzitten, wordt een Europees Arrestatiebevel (EAB) of een Internationaal Opsporingsbevel ingezet. Dit gebeurde vorig jaar 397 keer. Zaken met een strafrestanceert boven de 300 dagen gaan in de actieve opsporing, waarbij, naast het EAB of Internationaal Opsporingsbevel, óók bijzondere opsporingsmethoden worden ingezet.

Capaciteit uitgebreid

De capaciteit van het TES werd eind 2009 uitgebreid naar twintig medewerkers. Verwacht werd dat dit een positief effect zou hebben op de werkvoorraad in 2010. In januari bedroeg de werkvoorraad 2.069 zaken en in december 2.039 zaken. Het TES heeft de capaciteit echter ook nodig om nieuwe taken uit te voeren, zoals het opsporen van de zogeheten zachte onttrekkers. Dit zijn veroordeelden die wel een deel van hun straf uitgezeten hebben, maar niet teruggekeerd zijn van verlof.

Het TES in 2010:

- TES hield 189 mensen aan, van wie 121 in het buitenland. Hiervan werden elf personen aangehouden op verzoek van buitenlandse teams met dezelfde opdracht als het TES.
- De langste strafrestanceert bedroeg 1.988 dagen (vijf en een half jaar). Het totale strafrestanceert van de aangehouden personen was 150 jaar, exclusief de aanhoudingen op verzoek van het buitenland.
- De werkvoorraad daalde van 2.069 naar 2.039 zaken.
- Het TES kreeg er met de opsporing van veroordeelden die niet teruggekeerd zijn van verlof een nieuwe taak bij. Dit zorgde voor de instroom van 345 extra zaken in 2010.
- Bijna driekwart van de werkvoorraad bestaat uit zaken waarin tussen de 120 en 300 dagen gevangenisstraf uitgezeten moet worden.
- 576 veroordeelden moeten meer dan 300 dagen gevangenisstraf uitzitten.
- In 2010 werden 397 Europese Arrestatiebevelen uitgezet.

Vaker en beter conservatoir beslag

- Afpakken crimineel vermogen
- Ook beslag in buitenland

Het Bureau Ontnemingswetgeving OM (BOOM) beheert al het conservatoir beslag en heeft hierbij een afhandelende, adviserende en coördinerende rol. Door samen te werken met onder meer de parketten en Domeinen probeert BOOM een zo hoog mogelijke opbrengst te genereren, terwijl de bewaarkosten zo laag mogelijk blijven. Dit alles om zoveel mogelijk crimineel vermogen af te pakken. Conservatoir beslag betekent dat, vooruitlopend op een beslissing van de rechter, beslag wordt gelegd op geld of voorwerpen van de verdachte.

Als de rechter de verdachte veroordeelt tot terugbetaling van zijn criminele winsten, wordt dit beslag hiervoor gebruikt.

Verbeterde samenwerking met parketten

In 2010 heeft het BOOM presentaties gehouden bij de parketten waardoor de samenwerking met de parketten is verbeterd. De parketten nemen eerder contact op met BOOM met vragen over conservatoir beslag. Hierdoor wordt er kwalitatief beter conservatoir beslag gelegd, wat heeft geleid tot een verdere toename van het beheerd conservatoir beslag tot in totaal 660 miljoen euro tegen 619 miljoen euro in 2009. De executiewaarde ligt gezien de rechten van anderen aanzienlijk lager. Er is onder meer conservatoir beslag gelegd op schilderijen, waaronder een Rembrandt, ruim honderd onroerende registergoederen in één zaak en vijf dozen met juwelen. Onder onroerende registergoederen worden onder meer bedrijfspanden, vliegtuigen en huizen verstaan, die in openbare registers staan geregistreerd. Ook wordt er vaker conservatoir beslag gelegd op dieren, waaronder paarden.

Begeleiding verkoop

Het BOOM wordt vaker dan vroeger benaderd met verzoeken om de verkoop van beslagen onroerende registergoederen te begeleiden. Deze toename vloeit voort uit de stijging van het aantal panden waarop conservatoir beslag is gelegd. Waren dat er in 2009 nog 242, in 2010 was dat aantal gestegen tot 608.

De samenwerking met Domeinen is in 2010 verbeterd. De onderlinge processen zijn beter op elkaar afgestemd, waardoor er effectiever en efficiënter wordt samengewerkt. Goederen die aan waardedaling onderhevig zijn (bijvoorbeeld auto's, witgoed, televisies), dienen snel vervreemd te worden, zodat een zo hoog mogelijke opbrengst wordt gegenereerd. Ook zijn de processen rond zekerheidsstelling en teruggaven verbeterd, zodat de bewaarkosten zo laag mogelijk zijn.

Internationaal

Door het Asset Recovery Office (ARO), het onderdeel van BOOM dat als doel heeft het versterken van het afnemen van crimineel vermogen in de Europese Unie, is er een beter zicht gekomen op het totaal beheerd buitenlands en internationaal conservatoir beslag. Ook wordt BOOM frequenter benaderd met verzoeken om advies en afhandeling van conservatoir beslag. In 2010 is het totaal aan internationaal en

buitenlands conservatoir beslag (onderdeel van het totale beheerde bedrag van 620 miljoen) gestegen tot 8,8 miljoen euro. In 2009 was dit nog 6 miljoen euro. Bij internationaal beslag legt een buitenlandse overheid beslag in Nederland. Wanneer er in het buitenland beslag is gelegd door de Nederlandse overheid, wordt gesproken van buitenlands beslag. Er is conservatoir beslag gelegd op onder meer dure auto's (Ferrari's, Lamborghini's) maar ook op 119 schilderijen in de Dominicaanse Republiek.

Executie

BOOM houdt zich bezig met de grotere, complexere ontnemingszaken (vanaf € 100.000,-) waarin conservatoir beslag is gelegd. In 2010 heeft het OM onder regie van BOOM de incassodoelstelling van 55 miljoen behaald. Door middel van samenwerking met de ketenpartners, waaronder het Centraal Justitieel Incassobureau (CJIB), probeert BOOM het conservatoir beslag in (on)herroepelijke ontnemingszaken te vergroten, zodat de executie van deze zaken sneller en beter verloopt.

In 2010 is de samenwerking met het CJIB geïntensiveerd. Door gebruik te maken van alle aanwezige kennis en ervaring wordt er meer crimineel vermogen getraceerd. Dit alles om uiteindelijk zo veel mogelijk criminele winsten daadwerkelijk te kunnen afnemen. Ook is een start gemaakt met het proces rond het strafrechtelijk executieonderzoek, wat een mogelijkheid biedt om nader onderzoek te doen naar het vermogen van de veroordeelde na een onherroepelijke uitspraak.

Van ontnemen naar afpakken

- Ketenprogramma afpakken ontwikkeld
- Incassoresultaat van ruim € 55 miljoen
- Asset Recovery Office BOOM van start

Ondermijning van de samenleving door criminele organisaties moet voorkomen worden. Dat geldt ook voor de aantasting van de integriteit van het financieel-economisch stelsel. Daarnaast vraagt een goede rechtshandhaving nadrukkelijk om het wegnemen van het profijt dat door de criminele activiteiten wordt verkregen. Daarom heeft het kabinet besloten de komende jaren € 20 miljoen structureel per jaar te investeren in het afpakken van crimineel vermogen. In 2018 moet het incassoresultaat op jaarbasis € 100 miljoen bedragen.

Het Bureau Ontnemingswetgeving OM (BOOM) heeft als taak criminele winsten af te nemen in samenwerking met de parketten en de ketenpartners. In 2010 is een gemeenschappelijk visie op het meer, slimmer en effectiever afpakken van crimineel vermogen ontwikkeld. Het Plan van Aanpak voor het Ketenprogramma afpakken is in december 2010 vastgesteld. In het Plan van Aanpak wordt geschetst hoe het incassoresultaat de komende jaren verder kan stijgen.

Wat is afpakken?

Afpakken is meer dan het inzetten van de bestaande mogelijkheden op basis van de ontnemingswetgeving (ontnemen) of de verbeurdverklaring (afnemen). Bij afpakken ligt de focus op het totale arsenaal aan mogelijkheden om aanvullend gebruik te maken van het strafrechtelijke, civielrechtelijke en bestuurlijke instrumentarium. Het ketenprogramma afpakken biedt meer mogelijkheden om het criminele vermogen af te pakken. Het programma betreft zowel intelligence als opsporing, vervolging en executie. Daarnaast wordt vanuit het programma ingezet op een betere afstemming tussen het strafrechtelijke, het bestuursrechtelijke en het civielrechtelijke instrumentarium. Zo wordt er bijvoorbeeld gekeken naar de fiscale mogelijkheden en naar de positie van de benadeelde partijen.

Behalve het OM participeren onder meer de politie, de Bijzondere Opsporingsdiensten, de Koninklijke Marechaussee, de Rijksrecherche, het CJIB en de Domeinen in het keten- programma. Bij de politie zal bijvoorbeeld worden geïnvesteerd in extra deskundigheid op het terrein van de Financieel Economische Criminaliteit (FINEC).

Wettelijke mogelijkheden

Sinds 1993 kent Nederland de ontnemingswetgeving en in 2003 vond een wetswijziging plaats. Het doel was verbetering van de toepassing van de ontnemingswetgeving, door het wegnemen van in de rechtspraktijk geconstateerde belemmeringen en door stroomlijning van de huidige regeling. Verder is de rechterlijke controle behouden en versterkt. Ten slotte is er een verbetering gekomen om het probleem van schijnconstructies aan te pakken.

In de tweede helft van 2010 is het wetsvoorstel Verruiming mogelijkheden voordeelontneming door de Eerste Kamer in behandeling genomen, nadat het op 20 april 2010 door de Tweede Kamer met algemene stemmen was aangenomen. Het wetsvoorstel verruimt de mogelijkheden om de veroordeelde de winst als gevolg van criminele activiteiten af te nemen.

Met dit voorstel wordt in de wet verankerd dat van de veroordeelde inzicht kan worden verlangd in de herkomst van zijn vermogen. Daarnaast wordt het mogelijk onderzoek te doen naar het vermogen van de veroordeelde nadat de betalingsverplichting onherroepelijk is geworden. Ook wordt de mogelijkheid om 'anderbeslag' te leggen uitgebreid. Onder 'anderbeslag' wordt verstaan dat voorwerpen die aan een ander dan de verdachte of veroordeelde toebehoren, wel in conservatoir beslag kunnen worden genomen als aan bepaalde criteria wordt voldaan. Dit kan bijvoorbeeld het vermoeden zijn dat die goederen van verdachte of veroordeelde afkomstig zijn.

Afneemteams

Vanuit zijn gezagsrol in de opsporing en de executie is het OM actief in het Ketenprogramma afpakken. De versterking binnen het OM vindt plaats door de oprichting van zogeheten afneemteams. BOOM voert de regie over deze nieuwe ontwikkeling. Deze teams gaan meer sturing geven aan het (pro)actiever opsporen en het traceren van crimineel vermogen. Bovendien zijn zij de aanjagers en vormgevers van het structureel afpakken van het crimineel voordeel in alle zich daartoe lenende onderzoeken. In 2010 vonden de eerste verkenningen plaats voor het oprichten van afneemteams. Enkele parketten zijn al voortvarend aan het werk om samen met BOOM een afneemteam te formeren.

OM realiseert incasso € 55 miljoen

Onder regie van BOOM hebben alle OM-onderdelen gezamenlijk in 2010 in nauwe samenwerking met het CJIB een incassoresultaat behaald van ruim € 55 miljoen. Het resultaat bestond vooral uit het executeren van de door de rechter opgelegde ontnemingsmaatregelen, door het te gelde maken van gelegd conservatoir beslag, de verbeurdverklaringen bij strafrechtelijk waardebeslag en de zogeheten ontnemingsschikkingen.

Asset Recovery Office van start

In januari 2010 is bij het IRC Den Haag als pilot het internationaal Asset Recovery Office (ARO) BOOM van start gegaan. BOOM was sinds 2008 al aangewezen als ARO voor de uitwisseling van politie-informatie over het afnemen van wederrechtelijk verkregen voordeel en voor het uitwisselen van best practices. Om de samenwerking op het gebied van het internationale ontnemen nog verder te verbeteren zal het internationaal (ARO) BOOM de behandeling van verschillende internationale ontnemingszaken op zich nemen. Zo wordt internationaal een bijdrage geleverd aan de aanpak van zware en georganiseerde misdaad.

Het ARO heeft zich sterker gepositioneerd binnen de keten van de internationale rechtshulp als het gaat om ontnemen. De uitvoering van kerntaken liep goed en er is meer zicht op de stroom van internationale rechtshulpverzoeken over ontneming en internationaal beslag. Tot slot is in diverse gevallen de meerwaarde van het ARO aangetoond bij (complexe) rechtshulpverzoeken voor ontneming. De komende jaren zal het ARO zich zowel nationaal als internationaal blijven profileren.

Eerste ervaringen met AMBer positief

- Afhandeling Mulder Beroepen
- Digitaal werken

De Centrale Verwerking OM (CVOM) is in 2010 gestart met de invoering van het nieuwe systeem AMBer. AMBer is een digitaal registratie- en administratiesysteem voor het verwerken van beroepschriften tegen Mulderbeschikkingen. AMBer wordt in gebruik genomen omdat het huidige systeem Compas niet de mogelijkheden biedt om verbeteringen door te voeren. AMBer zal, naast efficiencyvoordelen, ook zorgen voor een kwaliteitsimpuls bij het afdoen van Mulderberoepen. De zorgvuldige voorbereiding en de gefaseerde uitrol maken dat het systeem soepel wordt ingevoerd. De eerste ervaringen met het behandelen van beroepen in AMBer zijn positief.

Wat is AMBer?

AMBer staat voor Afhandeling Mulder Beroepen. Het gaat hierbij om de meeste lichte verkeersovertredingen, die niet onder het strafrecht vallen maar langs administratiefrechtelijke weg worden afgedaan door de CVOM. Mensen die het niet eens zijn met de beschikking die het CJIB stuurt, kunnen beroep instellen bij de officier van justitie. Als de officier van justitie het beroep ongegrond verklaart, kan de betrokkene in beroep gaan bij de kantonrechter.

Zorgvuldige voorbereiding

De CVOM is al in 2009 begonnen met de voorbereidingen voor het nieuwe systeem AMBer. In 2010 is de productieomgeving ingericht en is de CVOM als organisatie gereed gemaakt om digitaal te werken. Voordat AMBer in gebruik is genomen, is er uitvoerig getest. Zo zijn er procesbeschrijvingen van het proces Mulder vastgelegd en daaruit voortvloeiend zijn werkinstructies opgesteld. AMBer is als het ware 'van voor naar achter' gecontroleerd en er is gekeken of alles goed werkte.

Tijdens het testen bleek dat een aantal punten nog verder kon worden uitgewerkt, zoals de mogelijkheid om beroepen aan elkaar te koppelen waarbij sprake is van eenzelfde betrokkene. Een voordeel van AMBer is dat het systeem technisch een open en flexibel karakter heeft en dus ruimte biedt om het over een langere periode verder te perfectioneren en uit te bouwen.

Gefaseerde invoering

Begin oktober 2010 is gestart met het scannen en behandelen van de eerste beroepen in AMBer. Uitgangspunt was dat AMBer beheerst en gefaseerd in gebruik wordt genomen. Tussen oktober 2010 en maart 2011 is het aantal nieuwe beroepen in AMBer stapsgewijs opgebouwd en het aantal beroepen dat in Compas werd geregistreerd verminderd, zodat met ingang van maart 2011 de volledige verwerking van nieuwe beroepen in AMBer plaatsvindt. Tegelijk met de invoering van AMBer zijn de brieven en motiveringen inhoudelijk verbeterd.

Geruisloze invoering: positieve ervaringen

De eerste ervaringen met het verwerken van beroepen in AMBer zijn positief. Medewerkers vinden het prettig om ermee te werken: het systeem werkt snel, intuïtief en dossiers zijn nooit meer zoek.

André Boone, administratief juridisch medewerker en superuser:

“Je hebt in AMBer veel meer zoekmogelijkheden dan in Compas. Je kunt bijvoorbeeld zoeken op CJIB-nummer, maar ook op achternaam, kenteken, pleeglocatie of de fase waarin het beroep zich bevindt. Dit is vooral in het callcenter erg handig. Daarnaast ziet AMBer er gewoon mooi en overzichtelijk uit.”

Koen Duivenvoorde, administratief medewerker en superuser:

“Een groot voordeel van AMBer vind ik dat het systeem - en niet de medewerker - het proces bewaakt. AMBer signaleert bijvoorbeeld zelf dat een betrokkene onze verzuimbrief niet heeft beantwoord of dat de beslistermijn van een beroep in gevaar dreigt te komen. Dat hoeven we niet langer handmatig te controleren.”

Jasmijn Burema, administratief medewerker:

“Het is wel prettig om niet meer tegen de grote stapels dossiers aan te kijken, dat werkte met Compas vaak een beetje ontmoedigend. Verder is het in AMBer makkelijker om te controleren wat er met een beroep is gebeurd. Je kunt eenvoudig zien wie het beroep als laatste in behandeling heeft gehad en dat maakt terugkoppelen een stuk makkelijker”.

Vervolmaking van AMBer

De volgende stap in de vervolmaking van AMBer is een volledige koppeling met de Rechtspraak zodat digitale aanlevering van dossiers aan de rechtbanken kan plaatsvinden. Op dit moment heeft de Rechtspraak wel een inkijsmogelijkheid, vergelijkbaar met die in Compas. Voor de langere termijn is het de bedoeling dat Mulderberoepen langs digitale weg kunnen worden ingediend, via het zogenoemde burgerportaal.

Ondersteuning bedrijfsvoering

- Besparing door centralisatie en standaardisatie
- Door DVOM kunnen OM-onderdelen focussen op primaire proces

De Dienstverleningsorganisatie OM (DVOM) verricht de operationele bedrijfsvoeringstaken voor alle OM-onderdelen. Het gaat hierbij om diensten op de terreinen personeel en organisatie, financiën, informatie- en communicatietechnologie (ICT) en facilitair beheer. De DVOM ondersteunt de OM-onderdelen bij hun bedrijfsvoering, zodat zij zich helemaal kunnen concentreren op hun kerntaak: vervolging. Door professionalisering, centralisering, digitalisering en standaardisering verricht de DVOM deze taken steeds efficiënter.

Kerntaak

De DVOM is opgericht in 2006 en volop in ontwikkeling. Met zo'n 350 bedrijfsvoeringsprofessionals uit verschillende disciplines neemt de DVOM de OM-onderdelen bedrijfsvoeringstaken uit handen of maakt deze gemakkelijker. Dit is efficiënter en geeft ruimte aan de OM-onderdelen om te focussen op het primaire proces. De DVOM staat als bedrijf midden in het OM. De medewerkers zijn vakmensen die beschikken over up-to-date kennis. De DVOM zoekt het contact met de OM-onderdelen, luistert en werkt samen aan goede oplossingen.

Besparen

Minder belastinggeld uitgeven aan bedrijfsvoering is een speerpunt voor het OM. Door goede deals met regionale en landelijke vervoerbedrijven is op veel plekken een besparing van tien procent gerealiseerd op de vervoerskosten van zo'n vijfduizend medewerkers. Ook wordt het beheer van het wagenpark gecentraliseerd. Door centralisatie en standaardisatie bij de inkoop van kantoorartikelen, vakliteratuur en andere faciliterende producten voor het dagelijks werk gaat het OM nog meer besparen.

Professionalisering

Het OM is bezig met de verdere ontwikkeling van de eigen ICT-organisatie. Dit leidt tot meer efficiëntie en een betere focus. Nieuw is dat er onder regie van de DVOM met meer partijen wordt gewerkt. Doel is om activiteiten dáár onder te brengen waar ze zo efficiënt en goed mogelijk gedaan kunnen worden. Zo is Atos Origin via een aanbesteding geselecteerd voor het uitvoeren van het technisch beheer. Atos Origin gaat de komende vijf jaar voor het OM de datacenter- en werkplekdiensten verrichten.

Digitalisering

Digitalisering van de factuurstromen bij financiën leidt tot snellere betalingen en minder fouten. De gemaakte standaardiserings- en automatiseringsslag bij inkoop is hiervoor een randvoorwaarde. Het bestellen en inkopen is voor het hele OM uniform en transparant ingericht en wordt uitgevoerd met een elektronisch workflowsysteem dat ook gaat fungeren als het OM-brede declaratiesysteem voor de gerechtskosten van tolken, vertalers en deskundigen. Op dit moment is de rijksbrede norm voor betaaldedrag dat negentig procent van de betalingen plaatsvindt binnen dertig dagen. Het OM zit als een van de weinige rijksoverheidorganisaties de laatste tijd vrijwel op deze norm.

Proactief

Ook binnen het OM is de rijksbrede P-portal ingevoerd. Door het selfserviceconcept van deze website hebben medewerkers en leidinggevenden de personeelstechnische processen steeds meer in eigen hand. Hierdoor komt er meer tijd vrij voor maatwerk bij human resource management-activiteiten (HRM). Werkgeverschap en werknemerschap hebben betrekking op de wijze waarop werkgever en werknemer ieder hun eigen rol en verantwoordelijkheid nemen in het streven naar een OM-organisatie die op hoogwaardige wijze invulling geeft aan haar publieke taken. Bijvoorbeeld aandacht voor de eisen die aan de organisatie en haar medewerkers worden gesteld bij de aanpak van cybercrime, zware georganiseerde criminaliteit en financieel-economische criminaliteit. In combinatie met 'Het Nieuwe Werken' en de verwachte krapte op de arbeidsmarkt vraagt dit om een proactieve benadering van HRM.

Veroordelingen in complexe milieuzaken Probo Koala en Emma

- Gifafval van Amsterdam naar Ivoorkust
- Elektronisch afval van Overijssel naar Ghana

Wereldwijd gelden regels voor gevaarlijk afval. Achtergrond van de regelgeving is dat landen hun eigen afval op verantwoorde wijze moeten verwerken. Het is niet de bedoeling dat mensen in derde-wereldlanden worden opgezadeld met ons afval. In de milieuzaken Emma en Probo Koala zijn de regels voor gevaarlijk afval niet nageleefd. Het Functioneel Parket bracht beide zaken in 2010 voor de rechter. In beide gevallen leidde dat tot veroordelingen.

Probo Koala

De zaak Probo Koala diende in juni 2010 bij de rechtbank Amsterdam. De zaak trok veel internationale belangstelling. Het schip Probo Koala arriveerde in juni 2006 in de haven van Amsterdam. Grondstoffen-handelaar Trafigura wilde zo'n vijfhonderd ton afval lossen, maar verzweeg de giftige samenstelling ervan. Afvalverwerkingsbedrijf APS kwam pas achter de werkelijke aard toen al een deel van het spul was overgepompt. APS besloot een veel hogere prijs te vragen om het gifafval te laten verwerken door een ander bedrijf, maar dat bedrag weigerde Trafigura te betalen. De zogeheten slops werden toen teruggepompt. De Probo Koala koerste verder naar Estland, om uiteindelijk in augustus 2006 terecht te komen in Ivoorkust. Daar werd het afval in en om de hoofdstad Abidjan gedumpt door een lokaal verwerkingsbedrijf. Volgens de Ivoriaanse overheid zijn nadien tienduizenden personen ziek geworden en vijftien mensen overleden als gevolg van vergiftiging.

Veroordelingen

De officieren van justitie Luuk Boogert en Renske Mackor eisen tegen Trafigura twee miljoen euro geldboete. De rechters veroordelen Trafigura uiteindelijk tot een geldboete van één miljoen euro wegens het illegaal uitvoeren van gevaarlijk afval naar Afrika en het verzwijgen van het gevaarlijke karakter ervan in de haven van Amsterdam. Een werknemer van het bedrijf en de kapitein van het schip krijgen voorwaardelijke celstraffen van respectievelijk zes en vijf maanden. De rechter benadrukt dat Trafigura had kunnen weten dat het grote risico's nam door een goedkope lokale afvalverwerker in Ivoorkust in te schakelen voor deze ingewikkelde klus.

Tegen de gemeente Amsterdam eisen de officieren van justitie een boete van € 15.000,-. "De gemeente moet de milieuregels handhaven. Vooral als het gaat om gevaarlijk afval is adequaat optreden vereist en Amsterdam heeft dat niet gedaan." De rechtbank verklaart het OM in deze zaak echter niet ontvankelijk. De gemeente kan volgens de rechtbank niet worden vervolgd. De rechtbank spreekt APS voor een deel vrij en ontslaat het bedrijf voor het overige van rechtsvervolging. Ze stelt vast dat er door APS en haar directeur wel strafbare feiten zijn gepleegd door het afval terug te pompen, maar zij worden daarvoor niet strafbaar geacht vanwege de door de gemeente gegeven toestemming.

Enorme aandacht

Al terugkijkend noemt Luuk Boogert het een buitengewoon complexe zaak: "Zowel feitelijk als juridisch, maar ook in de praktische uitvoering. Feitelijk was het moeilijk om te achterhalen hoe en waar de afvalstoffen waren ontstaan. Juridisch ingewikkeld door de veelheid van toepasselijke nationale en

internationale regels. Praktisch was het onder meer lastig door de enorme hoeveelheid aan in beslag genomen digitale data en de vele rechtshulpverzoeken die nodig waren. Bij dit alles kwam ook nog eens de enorme aandacht die de zaak kreeg in de media en politiek, zowel op nationaal als internationaal niveau.” Al met al zijn de zaaksofficieren niet ontevreden met de veroordelingen van de rechtbank. Toch is er in een aantal zaken hoger beroep aangetekend. Belangrijkste reden daarvan is de manier waarop de rechtbank de door de gemeente gegeven toestemming tot terugpompen heeft beoordeeld.

Emma

De zaak Emma diende in oktober 2010 in de rechtbank van Zwolle. Het ging daarbij om illegale handel in elektronisch afval. Drie broers en een neef zamelden in 2008 en 2009 – zonder daar een vergunning voor te hebben – wasmachines, koelkasten en televisietoestellen in bij elektronicazaken in vooral Overijssel. Volgens het OM is het afval uiteindelijk via de tussenhandel terecht gekomen in Ghana.

Kinderhanden

Officier van justitie Arie de Muij eist celstraffen tot achttien maanden tegen de verdachten, “omdat ze alleen maar aan hun eigen portemonnee dachten en zich er niet om bekommerden of het afval op verantwoorde wijze zou worden verwerkt. Ze frustreerden met hun activiteiten het systeem van milieuverantwoorde verwerking.” In Ghana belandt de meerderheid van de elektronische apparaten en koelkasten met cfk's op een stortplaats. Veelal kinderhanden slopen daar de bruikbare materialen eruit. Tijdens het slopen komen giftige stoffen vrij, waartegen zij zich niet kunnen beschermen.

De vier mannen hadden een uitkering en hebben vermoedelijk honderdduizenden euro's verdiend aan de illegale handel. Het OM streeft ernaar het crimineel verkregen vermogen zoveel mogelijk af te pakken. Er is beslag gelegd op bijna anderhalve ton aan contant geld, vier woningen en een bedrijfspand van de verdachten.

De rechtbank legt uiteindelijk straffen op variërend van honderdtwintig uur taakstraf tot twaalf maanden gevangenisstraf. De straffen zijn lager dan geëist, omdat twee verdachten na hun aanhouding de vereiste opleidingen voor het inzamelen van afval hebben afgerond. De hoofdverdachte, die al eerder was bestraft voor een soortgelijk delict, wordt ook veroordeeld voor witwassen. Hij was op veel grotere schaal bezig dan de andere drie. De zaak Emma is nog niet afgerond: de tussenhandelaren zullen zich in 2011 nog voor de rechtbank moeten verantwoorden.

Themazitting over diertransporten

- Financieel gewin drijfveer
- Boete bij overtreden regels

Het transport van dieren over de weg gaat niet altijd volgens de regels. Er zijn ondernemers die om meer geld te verdienen het niet zo nauw nemen met het dierenwelzijn. Het Functioneel Parket (FP) pakt die zaken aan. Om aandacht te vragen voor het probleem organiseert het FP in september 2010 een themazitting over deze vorm van dierenkwelling.

Tweede keer: dubbele boete

De economisch politierechter in Den Bosch behandelt achter elkaar vijf zaken die gaan over overtredingen van de regels voor dierenvervoer. Als zieke, gewonde of zwakke dieren tegen de regels op transport gaan, hoeven de gedagvaarde varkenshandelaren, veetransporteurs en veehouders niet te rekenen op veel clementie van officier van justitie Eveline Melssen. Wie voor de tweede keer betraapt wordt op een soortgelijk vergrijp, kan zelfs rekenen op een verdubbeling van de boete. Hoe professioneler de vervoerder, hoe hoger de sanctie. De officier van justitie waarschuwt de ondernemers ook nog dat ze rekening moeten houden met de maatregelen die worden genomen door de nieuwe Voedsel en Waren Autoriteit (nVWA). “Niet voor niets heeft de wetgever besloten vooruitlopend op de nieuwe Wet Dieren al de mogelijkheid te creëren voor de bestuursrechtelijke aanpak”, zegt Melssen. “Dit soort misstanden moet worden aangepakt. Niet alleen om een einde te maken aan de dierenkwelling, maar ook omdat de handelaren en transporteurs concurrentievoordeel hebben ten opzichte van ondernemers die zich wel aan de regels houden.” Door meer dieren in een vrachtwagen te stoppen dan is toegestaan, kun je kosten besparen: “Zoals in zo veel milieuzaken is financieel gewin vaak de reden dat mensen de regels overtreden.”

Wrakke dieren

Melssen eiste onder meer een boete van € 2.250,- voor een varkenshandelaar uit het Brabantse Sint-Oedenroede. Hij voerde bij een slachthuis in Nijmegen een dier aan dat te zwak was om op transport gezet te worden. Het varken kon een poot niet belasten als gevolg van een ontsteking, die al vóór het transport was ontstaan. De rechter legde de helft van de geëiste boete voorwaardelijk op. Een vervoerder uit Loosbroek moet een boete betalen van in totaal € 3.300,-. Hij transporteerde wrakke dieren in een te volle vrachtwagen. Een transporteur uit Milheeze kreeg een boete van € 875,-. Hij laadde ook te veel dieren per vierkante meter.

De officier van justitie reageert na afloop enthousiast op de themazitting: “Dit is zeker voor herhaling vatbaar. Van de publicaties in kranten gaat een preventieve werking uit. Wie de regels aan de laars lapt, moet weten dat hij de kans loopt een veroordeling aan zijn broek te krijgen.”

Bij elk onderzoek criminele winst afnemen

- Beslag in coffeeshop en bij zorgorganisatie
- Termijn tenuitvoerlegging varieert

Crimineel geld van misdadigers afnemen; elk onderzoek ook vanuit een financieel-economische invalshoek beoordelen. Misdaad mag immers niet lonen. Dat is waar het programma Financieel Economische Criminaliteit voor staat. Ontstaan dankzij de goede ervaringen die er zijn om met elkaar – OM, politie en de andere ketenpartners - tactisch bewijs te vergaren en wederrechtelijk verkregen voordeel te ontnemen. Financieel opsporen is een vak.

Coffeeshop

Een voorbeeld in Flevoland is het onderzoek naar de bedrijfsvoering van een coffeeshop die in Almere bekend staat als de 'Blowboot'. In 2010 zijn naast een grote hoeveelheid softdrugs, enkele tienduizenden euro's, zeven voertuigen en een vaartuig met buitenboordmotor in beslag genomen. Het ging om conservatoir beslag waardoor het vermogen is 'bevroren' totdat er een onherroepelijke uitspraak van de rechter ligt. Conservatoir beslag vindt plaats om te voorkomen dat verdachten hun vermogen buiten het bereik van justitie brengen. Het criminele vermogen wordt door de beslaglegging gefixeerd, waardoor de verdachte dat bezit niet meer kan verkopen. Het Bureau Ontnemingswetgeving OM (BOOM) beheert het conservatoir gelegde beslag.

Zorgorganisatie

Het onderzoek naar een zorgorganisatie is een ander voorbeeld. In november 2010 is in Lelystad de directeur van een zorgorganisatie aangehouden. De vrouw wordt verdacht van fraude met zorgsubsidies en valsheid in geschrifte. Bij de aanhoudingen is beslag gelegd op diverse goederen, waaronder enkele woningen.

Beginfase

Het opleggen van het conservatoir beslag in de beginfase van een onderzoek is belangrijk omdat het geruime tijd kan duren voordat de ontnemingsmaatregel ten uitvoer kan worden gelegd. Dat varieert van enkele maanden in kleine en eenvoudige zaken, tot soms wel meer dan vijf jaar in de grote complexe zaken. Voordat de rechter een ontnemingsmaatregel kan opleggen, moet er financieel onderzoek worden verricht, crimineel vermogen moet worden getraceerd en de ontnemingsvordering moet bij de rechtbank worden ingediend. En als een van de partijen in hoger beroep gaat, vindt er nog een herhaling van zetten plaats voordat de criminele winst daadwerkelijk kan worden afgenomen.

Zaaksadvocaat-generaal Simon Minks over de zaak Hofstadgroep

- Hofstadgroep terroristische organisatie
- Uitspraak Amsterdamse hof nog niet onherroepelijk

De Hofstadgroep was wel degelijk een criminele organisatie met een terroristisch oogmerk, oordeelde het Amsterdamse hof op 17 december 2010. Simon Minks is een van de twee advocaten-generaal die de zaak in deze procedure, na verwijzing door de Hoge Raad, heeft behandeld. Hoe heeft hij de zaak ervaren?

Historie Hofstadgroep

Het OM vervolgde zeven verdachten rondom Mohammed B., de zogeheten Hofstadgroep, voor deelname aan een criminele dan wel een terroristische organisatie die het oogmerk had (terroristische) misdrijven te plegen. Het zou gaan om bewuste samenwerking in een organisatie waarvan leden haat zaaien, bedreigingen uiten aan volksvertegenwoordigers, in bezit zijn van wapens en munitie en niet schromen deze te gebruiken. Op 10 maart 2006 oordeelde de rechtbank dat deze verdachten een criminele organisatie met een terroristisch oogmerk vormden. In hoger beroep oordeelde het hof Den Haag in 2008 anders. Het hof maakte in een uitgebreid arrest duidelijk dat naar zijn mening géén sprake was van een dergelijke organisatie, omdat deze niet aan de eisen zou voldoen die hieraan gesteld moeten worden. Het OM was het hiermee niet eens en ging in cassatie. De Hoge Raad oordeelde in februari 2010 dat het Haagse hof te strenge eisen had gesteld aan het bestaan en de structuur van criminele of terroristische organisaties. De zaak moest opnieuw behandeld worden, nu bij het hof Amsterdam.

Hoger beroep in bunker

Medio 2010 begon het hoger beroep in de bunker van Amsterdam. Bijzonder was dat in het kader van de eenwording van de LRO door de landelijk hoofdadvocaat-generaal was besloten deze grote en gevoelige zaak door twee advocaten-generaal te laten doen, een advocaat-generaal uit Amsterdam, Hans Wesselink, en Simons Minks, advocaat-generaal in Den Haag. Om het team compleet te maken werd de Amsterdamse secretaris Hanneke Venselaar toegevoegd.

Ter voorbereiding op de zaak zijn de advocaten-generaal allereerst bijgepraat door Derk Kuipers, de collega die de zaak in Den Haag bij het hof heeft gedaan. Ook de zaaksofficieren Alexander van Dam en Koos Plooi van het Landelijk Parket waren bij de voorbereiding nauw betrokken. Vanaf het begin waren deze zaaksofficieren beschikbaar voor nader overleg en het meelesen van de stukken van de advocaten-generaal. Hoewel de advocaten-generaal vanzelfsprekend hun eigen verantwoordelijkheid hadden, is de samenwerking met de eerste lijn erg constructief geweest. Helemaal in lijn met wat de LRO beoogt: een goede samenwerking met en informatieoverdracht van de eerstelijnsprokuren.

Brief Jason W.

Vlak voor de regiezitting werd een open brief van Jason W., de hoofdverdachte, op de voorpagina van de Volkskrant gepubliceerd. In deze brief gaf de hoofdverdachte aan afscheid te hebben genomen van zijn radicale gedachtegoed. De advocaten-generaal hebben uiteraard deze brief en zijn mogelijke impact op de

zaak besproken. Omdat de zaak echter beoordeeld diende te worden naar de stand van zaken ten tijde van de ten laste gelegde feiten (november 2004, de periode rond en na de moord op Theo van Gogh), deed de brief in dat opzicht, wat het OM betrof, niet ter zake.

Van de zeven verdachten was telkens alleen Jason W. op de zittingsdagen aanwezig. De vele op de regiezitting door de verdediging gedane getuigenverzoeken werden door het hof bijna allemaal afgewezen. Tijdens de inhoudelijke behandeling zijn twee getuigen (waarvan één medeverdachte) gehoord. Het proces duurde vele zittingsdagen omdat het hof grondig te werk ging.

Voor het schrijven van het requisitoir en de repliek hadden de advocaten-generaal de taken verdeeld. Ieder van hen concentreerde zich op bepaalde onderdelen van de zaak. De zaaksofficieren en de parketleiding van Amsterdam en Den Haag lazen mee en gaven constructieve feedback. Deze betrokkenheid werd door de advocaten-generaal als positief ervaren.

Belangrijke uitspraak

In de daaropvolgende week was de verdediging aan het woord. De rode draad in de betogen was de stellingname dat het Amsterdamse hof met inachtneming van de uitspraak van de Hoge Raad slechts een paar kleine wijzigingen in het Haagse arrest hoefde aan te brengen en dus alle verdachten weer zou moeten vrijspreken.

Op het moment van de uitspraak hield het hof de aanwezigen lang in spanning. Het oordeelde uiteindelijk dat de verdachten samen met anderen wel degelijk een criminele organisatie met een terroristisch oogmerk vormden. Een belangrijke uitspraak voor de jurisprudentie die terecht veel aandacht heeft gekregen. Het hof heeft het arrest zeer uitgebreid gemotiveerd en de maatstaf beschreven waaraan een dergelijke organisatie moet voldoen om hiervoor veroordeeld te kunnen worden. Naast vele belangrijke overwegingen, die een mooie meetlat vormen voor toekomstige soortgelijke zaken, is toch de kern dat het hof de criteria, zoals die indertijd al voor een criminele organisatie zijn vastgesteld, nog steeds maatgevend acht: dus ook als er sprake is van een criminele organisatie met terroristisch oogmerk. De uitspraken zijn nog niet onherroepelijk nu zes van de zeven verdachten in cassatie zijn gegaan.

Appel 2015: medewerker en resultaat centraal

- Meerjarenbeleidsplan
- Visie vertaald naar plan van aanpak

Sinds begin 2010 vormen de vijf ressortsparketten één organisatie, de Landelijke Ressortelijke Organisatie (LRO). Aan deze formele beslissing ging al een langere periode vooraf, waarin de vijf parketten op steeds meer fronten nauwer zijn gaan samenwerken. Ook heeft de samenwerking met de eerste lijn de laatste jaren steeds meer invulling gekregen.

Juridische kwaliteit

De LRO wil méér zijn dan een optelsom van vijf ressortsparketten. De LRO heeft te maken met alle strafzaken waarin de verdachte en/of het OM het nodig vinden deze aan een hogere rechter voor te leggen. De LRO is daarom in staat een reflectie te geven op de rechtsontwikkeling in Nederland voor het hele OM. Het leveren van (juridische) kwaliteit staat daarmee centraal.

De LRO heeft na de eerste fusie het voornemen om snel verdere stappen te maken in haar ontwikkeling. Dit is nodig om het primaire proces van de tweede lijn te versterken, vorm en inhoud te geven aan de wijze waarop de LRO als geheel functioneert en de samenwerking met de eerste lijn te intensiveren. Het fusieproces heeft geleid tot een nieuwe visie op de toekomstige LRO en op de toegevoegde waarde die de LRO heeft voor het OM als geheel. De visie is mede gebaseerd op het meerjarenbeleidsplan 'Perspectief op 2015' en op de OM-brede visie 'Het Nieuwe Werken'.

Gericht op resultaat

De visie luidt: "De LRO van de toekomst is één organisatie die alle appelzaken in Nederland op hoog kwalitatief niveau afdoet, daarmee bijdraagt aan het gezag van het OM als geheel en recht doet aan de kernwaarden magistratelijkheid, rechtsgelijkheid, rechtsvorming en (zelf)reflecterend vermogen. Om dat als vanzelfsprekend te laten zijn werkt zij nauw samen met de eerste lijn, maakt zij eigen afwegingen met oog voor alle betrokken belangen en is zij gericht op resultaat. Bij de LRO is de verbinding tussen medewerker en resultaat vanzelfsprekend, zijn de medewerkers betrokken op de inhoud en hebben zij beïnvloedingsmacht."

De visie is recent vertaald naar een plan van aanpak met de naam 'Appel 2015'. Het plan van aanpak beschrijft op vier thema's en vijftien terreinen hoe de LRO zich verder gaat ontwikkelen. Nadrukkelijk wordt het primaire proces van de LRO onder de loep genomen en wordt bekeken hoe de samenwerking met de eerste lijn, op inhoud en op proces, kan worden versterkt. Als eerste zal worden gekeken naar de samenwerking tussen de administraties van eerste en tweede lijn en de mogelijkheden van verdere concentratie en/of centralisatie van administratieve taken.

Toegevoegde waarde

Binnen enkele jaren moet de LRO zich ontwikkelen tot een organisatie waar medewerkers op basis van vertrouwen, gedrevenheid en deskundigheid samenwerken en waar zij op efficiënte wijze de toegevoegde waarde van de organisatie vorm geven. Door in te zetten op het resultaat wordt de eigen invloed van medewerkers groter, en daarmee het werkplezier en dus ook de betrokkenheid op de zaak en de behandeling ter zitting. Daarbij wil de LRO ook een substantiële vermindering van het benodigde budget realiseren.

LRO digitaal

- Strafdossiers op iPad
- 'Bladergemak'

In 2010 vond op alle vijf locaties van de LRO een succesvolle proef met het zogeheten Elektronisch Dossier NIAS plaats. NIAS is het bedrijfsprocessensysteem van de tweede lijn. Een groot aantal hogerberoepszaken werd digitaal behandeld. In totaal heeft de LRO in 2010 vijftienhonderd strafdossiers digitaal beschikbaar gehad en zijn er vijftien digitale zittingen gehouden. Daarnaast is in december 2010 in Amsterdam de volgende stap gezet in het digitaal werken. Daar werd de allereerste digitale strafrechtzitting gehouden waarbij sprake was van een elektronisch dossier op een iPad. De LRO loopt met de iPad-dossiers binnen het OM voorop. In de pilot test de LRO het gebruik van moderne gegevensdragers in het strafproces.

Geen papier meer

Strafdossiers kunnen integraal op een iPad worden geplaatst. Daarmee kunnen de advocaten-generaal overal waar zij dat willen, de zaken voorbereiden. Ook kan in de zittingszaal vanaf de iPad gerequireerd worden. Er komt dus zowel in de voorbereiding als in de zittingszaal geen papier meer aan te pas. Het elektronisch dossier maakt de werkprocessen minder gevoelig voor menselijke fouten. De kans dat originele dossiers zoekraken wordt hiermee verkleind.

Zoekmachine

Andere voordelen van het digitale werken is de beschikbaarheid van een zoekmachine waarmee op trefwoorden snel gezocht kan worden in het dossier, omdat op de iPad met exact dezelfde structuur wordt gewerkt als op de vaste werkplek. Alsof je het papieren dossier voor je hebt liggen. Ook sluit digitaal werken aan bij de principes van 'Het Nieuwe Werken' binnen de Rijksoverheid, waarbij niet het proces maar de medewerker centraal staat. Een werkwijze die de LRO op dit moment daadwerkelijk aan het invoeren is. Uiteraard is ook gedacht aan het veilig gebruiken van de iPad. Er zijn beveiligingsmaatregelen getroffen in het apparaat zelf en daarnaast zorgt een protocol voor het veilig plaatsen van een strafdossier op de iPad.

Advocaat-generaal Raymond Tdlohreg geeft aan dat hij zeer snel met de dossiers op de iPad overweg kon. "Er was nauwelijks instructie nodig. De zaken konden volledig op de iPad worden voorbereid en op zitting was met name het 'bladergemak' heel groot. De meerwaarde zit vooral in de grote mate van flexibiliteit in het voorbereiden van de zaken en de overzichtelijkheid en toegankelijkheid van het dossier op de iPad. Ik ben zeer tevreden en enthousiast. De experimenten met digitale zittingen en digitale dossiers leren ons ook iets over de gebruikerswensen. Veel is mogelijk, maar het gaat er ook om dat we gebruik maken van wát we nodig hebben. Niet álles is namelijk nodig. Wat we niet moeten vergeten, is dat het digitale werken alleen succes heeft als duidelijk gemaakt wordt dat het een beter alternatief is voor het traditionele werken en dat dit ook zo wordt ervaren. Dat zullen we vooral moeten uitdragen. Wat mij betreft doen we dat op dit moment goed: digitalisering eerst inzetten op de terreinen waar snel winst kan worden geboekt, zoals de standaardzaken en dan pas op de bijzondere zaken. Zo komt de digitalisering de LRO als geheel ten goede."

Minder overvallen in politieregio Noord-Holland-Noord

- Gezamenlijke aanpak politie en OM
- Diepgaander onderzoek
- Overvallen blijven speerpunt

Het aantal overvallen in de politieregio Noord-Holland-Noord is in 2010 met 45 procent gedaald ten opzichte van het jaar ervoor. Waren er in 2009 nog 114 overvallen, een jaar later was dat aantal teruggebracht naar 63. Hoopvolle resultaten, vooral afgezet tegen de landelijke daling van 11 procent. Hoe is dat zo gekomen?

Met wapen en in avonduren

In 2008 telde de politieregio in Noord-Holland 57 overvallen. In 2009 steeg dat aantal tot 114. Een verdubbeling dus. Vooral de detailhandel en woningen bleken doelwit. In veel gevallen was sprake van een wapen. Uit een analyse van de politie Noord-Holland-Noord bleek verder dat bijna 72 procent van de aangehouden verdachten jonger dan 21 jaar is. In eenderde van de gevallen bleek een woning het doelwit. Een meerderheid van de overvallen wordt in de avonduren gepleegd.

De politie en het OM besloten in januari 2010 dat er iets moest gebeuren aan de toename van het aantal overvallen en de heftigheid van het daarbij gebruikte geweld. Dat leidde tot een gezamenlijke aanpak van de politie en het OM. Er werd onder meer een gespecialiseerd overvallenteam van zo'n vijftien man plus ondersteuning (zoals een analist) opgezet.

Diepgang

Kern van de justitiële aanpak is dat diepgaander onderzoek kan worden gedaan. Het gaat hierbij om grondige analyses, het leggen van verbanden tussen overvallen, diepgaande verhoren en de inzet van technische hulpmiddelen als camera's en telefoontaps. Er is inzicht in potentiële dadergroepen, doelwitten en werkwijzen. Deze aanpak leidde tot het oplossen van veel meer overvallen dan voorheen.

Verder lijkt de aanpak een preventieve werking te hebben en zijn er ook overvallen voorkómen. Daarnaast is er de kracht van een combinatie van preventie (ook door het bedrijfsleven zelf) en repressie. De manier waarop overvallen justitieel, samen met gemeenten en bedrijfsleven in Noord-Holland-Noord, worden aangepakt, sluit aan bij de landelijke Taskforce Overvallen. Daarin werken publieke en private organisaties samen om het aantal overvallen te laten dalen.

Overval bouwmarkt

In 2010 konden enkele tientallen verdachten aangehouden worden. De meesten zijn al op zitting geweest. Zoals van een overval op een bouwmarkt in Alkmaar. Vijf medewerkers van een bouwmarkt die na sluitingstijd het pand verlieten, werden onder bedreiging van een vuurwapen weer naar binnen geduwd en moesten op hun buik gaan liggen. Zij werden door de 18- en 19-jarige overvallers, afkomstig uit Alkmaar, met tape vastgebonden en moesten hun portemonnee en telefoon afgeven. Een personeelslid moest de kluis openmaken, terwijl hij werd bedreigd door de twee andere overvallers van 17 en 22 jaar. De oudste verdachte kreeg vijf jaar cel voor deze overval, een overval op een tankstation en voorbereidingshandelingen voor een andere overval.

De impact op slachtoffers is enorm. Daarom zullen overvallen ondanks de sterke daling ook in 2011 een speerpunt blijven in de regio.

‘Zoet, zuur, zorg’ in Culemborg

- Wijk Terweijde veiligheidsrisicogebied
- Harde aanpak en wijkvoorzieningen

Oud en nieuw 2009-2010, een feestelijke nacht voor veel mensen. Maar niet voor de inwoners van de wijk Terweijde in Culemborg. Daar vindt die nacht een aantal ernstige incidenten plaats. Na deze nacht verandert de wijk in een soort vesting: noodverordening,

24 uur, 7 dagen per week ME beschikbaar, preventief fouilleren. De belangrijkste doelen: het terugbrengen van de orde en rust in de wijk en het voorkomen van nieuwe incidenten. Een uitdaging voor politie, OM en bestuur.

Integrale aanpak

Op vrijdagochtend 1 januari 2010 wordt er een driehoek belegd met de burgemeester, districtschef en de officier van justitie. In de driehoek wordt de politie-inzet afgestemd en gesproken over de bevoegdheden van de politie in de wijk. Er zijn signalen dat groepen van elders willen komen ‘helpen’. Daarom wordt de wijk aangewezen als veiligheidsrisicogebied, waardoor preventief fouilleren mogelijk wordt gemaakt. Het OM zegt toe dat de vervolging van gepleegde feiten absolute prioriteit heeft, dat rechtszaken tegen de verdachten versneld gaan plaatsvinden en er hogere straffen geëist worden. Hiermee wordt een signaal afgegeven dat dergelijk, grensoverschrijdend gedrag niet wordt getolereerd. Na deze eerste driehoek volgen er nog vele om te komen tot een integrale aanpak van de problematiek in de wijk.

Gestart wordt met het maken van een plan van aanpak: ‘Zoet, zuur, zorg’. Het traject ‘zuur’ omvat de harde aanpak van raddraaiers. Dit kan via het strafrecht, maar ook bevoegdheden van de burgemeester, de woningbouwvereniging of de Belastingdienst vallen hieronder. Het gaat immers om zichtbare en betekenisvolle interventies. Dit gebeurt bijvoorbeeld door middel van de noodverordening, waarbij de boodschap van de politie en het OM heel helder is dat iedereen die zich in deze bijzondere en precaire situatie niet aan de regels houdt, moet weten dat dit absoluut niet wordt getolereerd. De onderdelen ‘zoet’ en ‘zorg’ vragen meer tijd. Vanwege het ‘zoet’ worden in de wijk voorzieningen geconstrueerd die kunnen bijdragen aan een prettige sfeer in de wijk, bijvoorbeeld een jeugdhonk. Problematische gezinssituaties zijn de bron van veel problemen en worden aangepakt via het ‘zorg’-traject. Goede samenwerking tussen de partijen moet ertoe leiden dat alle trajecten maximaal worden benut en er een goede balans tussen deze drie aspecten ontstaat.

Capaciteit

Er vindt gedurende lange tijd intensief overleg plaats tussen politie, OM en bestuur om de plannen uit te werken en te realiseren. Daarbij wordt ook gekeken naar de stad Gouda, waar in 2009 soortgelijke ongeregelde heden hebben plaatsgevonden. In de wijk Terweijde vinden bewonersoverleggen plaats, er komen straatcoaches en door politie en gemeente wordt een ‘veilig wijkteam’ gevormd. Heel 2010 wordt er enorm veel politiecapaciteit ingezet in Culemborg. Bij meldingen komt de politie direct ter plaatse, elke aangifte wordt opgepakt, direct wordt een beeld van de situatie geschetst en er worden veel getuigen gehoord. Er wordt consequent en snel opgetreden, zodat wijkbewoners zien dat er wat met hun meldingen wordt gedaan. Vanuit het OM is een officier van justitie vrijgemaakt voor deze zaken, omdat het van groot belang is om de onderlinge samenhang te bewaken. De officier kijkt naar elke zaak met in het achterhoofd de specifieke problemen in de wijk.

De grote politie-inzet heeft zijn vruchten afgeworpen. Tijdens de jaarwisseling 2009-2010 en de periode daarna ontstaat conflict op conflict in Culemborg, maar gedurende de tweede helft van het jaar is daar geen sprake meer van. En ook de jaarwisseling 2010-2011 verloopt rustig in de wijk. Er zijn veel maatregelen getroffen voor deze jaarwisseling. Zo worden er personen in de gaten gehouden die mogelijk voor onrust kunnen zorgen, zijn er gebiedsverboden en preventieve dwangsommen opgelegd, hangen er camera's, is er extra (onopvallende) politie-inzet en wordt de ME achter de hand gehouden. De ME hoefde niet in actie te komen; dit jaar werd in de wijk Terweijde, zoals het hoort, feest gevierd.

Strafrecht

Niet elke aangifte uit de wijk heeft geleid tot een rechtszaak, ondanks dat de politie hierin veel capaciteit heeft gestoken. Het horen van getuigen bleek moeilijk, omdat niet iedereen bereid was verklaringen af te leggen. Uiteindelijk hebben zes verdachten terechtgestaan bij de kantonrechter op verdenking van onder meer het handelen in strijd met de noodverordening. Zes verdachten zijn voor de politierechter verschenen voor onder meer het niet voldoen aan een ambtelijk bevel en wapenbezit. Vier verdachten moesten zich op 14 april 2010 verantwoorden voor de meervoudige kamer: twee personen op verdenking van poging doodslag en twee op verdenking van openlijk geweld. Een aantal zaken loopt nog in hoger beroep. In september 2010 heeft nog een man voor de rechter gestaan voor poging tot doodslag, door het opzettelijk met een auto inrijden op een woning, waarbij vier mensen gewond raakten. Ook deze zaak loopt nog in hoger beroep.

Gewenst effect

Er wordt door de driehoek op een positieve manier teruggekeken op wat er gedaan en bereikt is in 2010 in Culemborg. Dat zeggen officier Beleid & Strategie Elles van Dusschoten en zaakofficier Josan Schram. De integrale aanpak van politie, OM en bestuur heeft ertoe geleid dat de rust is teruggekeerd in Terweijde. De politie heeft goed werk geleverd door alles uit de kast te halen om zaken snel en consequent op te pakken. "En de rechtbank heeft ons geholpen door speciale zittingen te organiseren voor de Culemborgzaken", aldus Elles van Dusschoten. "Ondanks het feit dat er met een vergrootglas door de media en de politiek naar de verrichtingen in Culemborg werd gekeken, is met de integrale aanpak 'Zoet, zuur, zorg' tot nu toe het gewenste effect bereikt. Maar we kunnen nog niet achterover leunen; de komende jaren blijft de wijk de aandacht van alle partijen houden."

Slachtoffers centraal

- Spreekrecht in zittingszaal
- Informatieput Detentie Verloop

Op 1 januari 2011 is de Wet versterking positie slachtoffers in werking getreden. Hierin staat onder meer dat slachtoffers en nabestaanden het recht hebben om geïnformeerd te worden over de invrijheidstelling van verdachten en veroordeelden. Het landelijk Informatiepunt Detentie Verloop (IDV) van het OM, ondergebracht bij het parket Arnhem, gaat slachtoffers informeren over het detentieverloop nadat de veroordeelde onherroepelijk is veroordeeld. Zolang de verdachte in voorlopige hechtenis is, moeten de parketten zelf ervoor zorgen dat het slachtoffer wordt geïnformeerd over het detentieverloop. In 2010 vonden de voorbereidingen op de inwerkingtreding van de wet plaats.

Recht op informatie

Vanaf 1 januari 2011 hebben slachtoffers en nabestaanden in de zogenoemde spreekrechtwaardige zaken recht op informatie over het detentieverloop van de verdachte of veroordeelde. Onder spreekrechtwaardige zaken worden alle strafzaken verstaan waarin een slachtoffer of nabestaande gebruik kan maken van zijn of haar spreekrecht in de zittingszaal. Het gaat om alle strafzaken waarin de verdachte terechtstaat voor een misdrijf waar acht jaar of meer gevangenisstraf op staat. Maar ook een aantal andere zware misdrijven met grote impact op het slachtoffer behoren tot die categorie. Het gaat om moord, doodslag en zedenzaken, maar ook om bedreigingen, ernstig (huiselijk) geweld en mishandelingen.

Visie op slachtofferzorg

Het slachtoffer centraal, dat is waar het om draait bij de versterking van de positie van slachtoffers. Slachtoffers moeten ook de volle prioriteit krijgen in het werken en denken van het OM. Dit komt naar voren in de OM-visie op slachtofferzorg, waarin staat dat het OM het slachtoffer ondersteunt in de uitoefening van zijn rechten. Het gaat om de erkenning dat het slachtoffer iets ernstigs is aangedaan, om het strafrechtelijk afdoen van de zaak, maar ook om compensatie van het aangedane leed en correcte bejegening. De start van het IDV, het centrale slachtofferinformatiepunt bij het OM, past daarbij.

“Je merkt dat iedereen slachtoffers nog belangrijker gaat vinden”, aldus Pauline Hoppenreijns, chef van de sectie Slachtofferzorg bij het parket Arnhem. Samen met het landelijk projectteam is in 2010 door veel mensen in Arnhem enorm hard gewerkt om het IDV op 1 januari 2011 operationeel te laten zijn. Trots vertelt Pauline welke bergen werk in 2010 allemaal verzet zijn. “Het was een enorme klus om het IDV te realiseren, maar ik ben blij dat we het mochten doen. De kaders voor het IDV zijn neergezet met behulp van de nieuwe wet. Daarnaast is er door het ministerie budget vrijgemaakt en hebben de medewerkers enorm veel vertrouwen en steun ervaren van het College van procureurs-generaal en de stuurgroep bij het opzetten van het IDV. En juist dat vertrouwen is enorm belangrijk bij dit soort projecten”, meent Pauline. “Het was niet altijd makkelijk, maar het informatiepunt staat nu wel en daar ben ik trots op.”

Het afgelopen jaar zijn de werkprocessen beschreven, is een nieuwe database gebouwd en is de personele bezetting geregeld. Ook zijn er gesprekken geweest met partners en andere parketten. De parketten en DJI zijn cruciaal voor het IDV. “Zij moeten ons de informatie aanleveren waardoor wij de nabestaanden

en slachtoffers tijdig kunnen informeren.” DJI moet uiteraard de informatie leveren over de verloven en invrijheidstelling van gedetineerden en tbs’ers. De parketten hebben ook een belangrijke taak in het proces. Zij moeten de spreekrechtwaardige zaken aanleveren bij het IDV. Daarnaast blijven de parketten de informatievoorziening tijdens de voorlopige hechtenis doen, ook tijdens appel en cassatie.

Onverwachte confrontaties voorkomen

Het voorkómen van onverwachte confrontaties is waar het om draait bij het IDV. Als slachtoffers of nabestaanden weten dat een gedetineerde of een tbs’er vrijkomt, kunnen zij zich daar min of meer op voorbereiden. Die boodschap doet veel met mensen: gevoelens van angst, boosheid en verdriet. “Dat is iets waar de medewerkers van het IDV mee te maken krijgen”, zegt Hans Jongman, coördinator IDV. “Wie informatie geeft, genereert ook vragen.” Deze vragen kunnen worden beantwoord door het proces zo goed mogelijk uit te leggen. Soms worden mensen doorverwezen naar instanties die hen kunnen helpen of begeleiden bij de verwerking, zoals Slachtofferhulp Nederland. Om de medewerkers van het IDV zo goed mogelijk te faciliteren in het omgaan met vragen en emoties van slachtoffers en nabestaanden, krijgen zij verschillende cursussen en opleidingen. Ook worden er werkbezoeken gebracht aan DJI, zowel aan tbs-klinieken als aan gevangenissen, om een zo compleet mogelijk beeld te krijgen hoe de processen bij DJI verlopen. Daardoor wordt het ook makkelijker om dit aan slachtoffers of nabestaanden uit te leggen. Het slachtoffer is tenslotte hoofdzaak. “Mijn persoonlijke drijfveer”, aldus Hans, “is het IDV goed op de kaart zetten, zodat het niet meer weg te denken is uit de OM-organisatie en onze rol vanzelfsprekend is voor slachtoffers en nabestaanden.”

Beoordelen op vijftienduizend kilometer afstand

- Missiegerelateerde zaken
- Rol OM tegenover krijgsmacht

Op 1 augustus 2010 is de Nederlandse militaire missie in Afghanistan geëindigd. Maar dat betekent niet dat er in totaal minder zaken zijn voor de sectie Militaire Zaken bij het parket in Arnhem. Het aantal misdrijfzaken ligt al zo'n tien jaar ongeveer op hetzelfde niveau, namelijk rond de veertienhonderd per jaar.

Verschuiving

“Wel houden we rekening met een verschuiving van de werkzaamheden”, zegt Maurice Rientjes, parketsecretaris Militaire Zaken. Als militairen tijdens een missie geweld gebruiken, wordt dit altijd bij het OM gemeld. De afgelopen vier jaar zijn door Militaire Zaken honderden geweldsmeldingen uit Afghanistan beoordeeld. Die geweldsmeldingen komen sinds augustus 2010 niet meer binnen. Maar er wordt rekening mee gehouden dat het aantal andersoortige strafbare feiten gepleegd in Nederland of op trainingsmissies toeneemt. “De afname van missiegerelateerde zaken is een geleidelijk proces, want er zijn op dit moment nog steeds zaken die afgehandeld moeten worden”, aldus Maurice Rientjes. Het kan altijd zo zijn dat in een later stadium incidenten terugkomen, bijvoorbeeld als er een klacht wordt ingediend omdat het OM geen vervolging heeft ingesteld, als er Kamervragen worden gesteld of wanneer er vragen komen van journalisten. Ook kan er alsnog aangifte gedaan worden, zoals nu bijvoorbeeld het geval is met de missie Srebrenica. Over die missie ligt er nu een aangifte, terwijl die missie al lang geleden is afgerond.”

Justitie en Defensie

Juist omdat zaken soms na maanden of jaren weer actueel kunnen worden, is het belangrijk dat alle zaken zorgvuldig beoordeeld en gedocumenteerd worden. Zowel het OM als het ministerie van Defensie heeft hier belang bij. In principe speelt Defensie geen rol in strafrechtelijke onderzoeken; het OM heeft de regie in een onderzoek. De missie in Afghanistan zorgde wel voor een bijzondere situatie, waarin het OM in zekere mate afhankelijk was van Defensie. Het OM is bij gebruik van geweld aangewezen op de rapportages die het krijgt van de commandant in het missiegebied. De Koninklijke Marechaussee (KMar) en het OM beoordelen deze rapportages om te bepalen of het gebruik van geweld volgens de vastgestelde regels was. De KMar oefent de politietaak uit onder gezag van het OM. “Over en weer is er sprake van transparantie en vertrouwen. Er is geen enkele reden om daaraan te twifelen”, zegt Jacques Stikkelman, officier van justitie Militaire Zaken.

Voorlichting

In de media komt wel naar voren dat militairen vinden dat het OM vooringenomen is ten aanzien van militairen en hun gedragingen. “Het is jammer dat dit beeld geschetst wordt, want het is niet juist”, menen Jacques Stikkelman en Maurice Rientjes. De afgelopen jaren is er enorm veel tijd en energie in gestoken om het OM een gezicht te geven bij Defensie en om duidelijk te maken welke rol het OM heeft ten aanzien van de krijgsmacht. De awareness is over en weer enorm toegenomen. Uiteraard behoudt iedereen zijn eigen taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden. “Natuurlijk merken we dat er bij sommige militairen een bepaalde argwaan bestaat jegens ons”, aldus Bas van Hoek, hoofd van het Expertisecentrum Militair Strafrecht. “Deze houding komt vaak voort uit onbekendheid”, stelt hij. “De afgelopen jaren is

veel voorlichting over het OM gegeven tijdens cursussen en loopbaanopleidingen binnen Defensie. We merken dat die argwaan daardoor een stuk minder geworden is”, merkt Van Hoek op. Ook rondom de missie in Afghanistan is volop geïnvesteerd in informatievoorziening. Bij iedere lichterding militairen die vertrok naar Afghanistan, werd een briefing gegeven aan de betreffende commandanten en de detachementscommandanten van de KMar met daarin uitleg over taken en bevoegdheden van het OM.

Beoordelen op ruim vijfduizend kilometer afstand

Om een goed beeld te krijgen van de situatie in Afghanistan zijn de medewerkers van Militaire Zaken een aantal keer afgereisd naar Afghanistan. “De afstand Nederland-Afghanistan is niet van wezenlijk belang bij de beoordeling van zaken”, zegt Jacques Stikkelman. “Voor de beoordeling van een zaak is het niet nodig om de locatie exact te kennen. Dat is bij zaken in Nederland ook niet het geval.”

“Maar het is wél nodig om op macroniveau te weten hoe de situatie daar is, om situational awareness te ontwikkelen”, vult Maurice Rientjes aan. “Dan gaat het om essentiële dingen als de organisatie van de beveiliging, maar ook om relatief eenvoudige omstandigheden als de grootte van een kamp of de temperatuur waarin de militairen moeten werken. Juist deze omstandigheden kunnen een wezenlijke rol spelen bij de beoordeling van een zaak. Wij willen niet enkel de mensen zijn die vanuit Arnhem het handelen van militairen in Afghanistan beoordelen, zonder dat we daar beeld en geluid bij hebben”, aldus Rientjes. Dagelijks is er contact tussen het OM en de KMar in Afghanistan. “De KMar is heel belangrijk voor ons; zij zijn onze ogen en oren in het missiegebied.”

Expertisecentrum Militair Strafrecht OM

Het beoordelen van militaire zaken vraagt specifieke kennis van de OM-medewerkers. De medewerkers van Militaire Zaken worden daarin bijgestaan door het Expertisecentrum Militair Strafrecht OM (EMSOM). EMSOM is een van de uitvloeisels van de Commissie Borghouts, die in 2006 de toepassing van het militair strafprocesrecht bij uitzendingen evalueerde. Het Expertisecentrum geeft gevraagd en ongevraagd advies aan het OM vanuit de militaire kennis en het juridisch relevante kader. Bas van Hoek, hoofd EMSOM, kijkt terug op de missie in Afghanistan. “Met name bij geweldsmeldingen waren wij de juridische vraagbaak voor de officieren en secretarissen. Daarnaast hebben we op beleidsmatig niveau ook veel gedaan. Vooral advisering met betrekking tot onze taken in Afghanistan. Een heel praktisch voorbeeld: hoe ga je om met het Salduz-arrest van het Europese Hof over de rol van de advocaat bij het verhoor in een missiegebied? EMSOM probeert lessen te trekken uit de ervaringen die zijn opgedaan in Afghanistan. Onze taak zit eigenlijk in onze naam: expertise vergaren, borgen en delen met anderen.”

Belastingdienst helpt mee in strijd tegen hennepteelt

- Ontneming bij hennepeler
- Integrale benadering

Een 36-jarige man uit Roermond wordt veroordeeld voor overtreding van de Opiumwet. Hij heeft gedurende langere tijd een hennepkwekerij op zijn zolder gehad en diverse keren geoogst. De politie heeft berekend wat dit aan financieel voordeel moet hebben opgeleverd. Zo'n € 42.000,-. Het OM vordert dit bedrag van de man, maar de rechter wijst dit deel van de eis niet toe. Hier hield vroeger het verhaal op.

Convenant

Enkele jaren geleden gingen de verschillende overheden in Limburg nauw samenwerken om specifieke veiligheidsvraagstukken als hennepteelt aan te pakken. Het OM, de politie, de provincie, de gemeenten en de Belastingdienst sloten het Convenant Samenwerkende Overheden (CSO) af. Door intensief samen te werken wordt telkens bezien welke aanpak het meest geschikt is voor de bestrijding van hennepteelt en de bestrijding van patsers en mensenhandel, de twee andere speerpunten uit het CSO. Naast de strafrechtelijke aanpak van het OM kan een gemeente bestuursrechtelijk optreden. En de fiscus kan ingrijpen door het opleggen van belastingaanslagen en financiële ontnemingen.

Positieve resultaten

Als nu, zoals in onze casus, geen ontneming wordt toegewezen, kan de belastingwetgeving nog een mogelijkheid bieden om het verkregen voordeel (deels) weg te nemen. Daarom zijn er in Limburg afspraken gemaakt over het verstrekken van processen-verbaal aan de Belastingdienst. Processen-verbaal die opgemaakt worden als gevolg van de ontruiming van een hennepplantage worden zo veel mogelijk voorzien van een voordeelsberekening voor een ontnemingsprocedure. Zowel het proces-verbaal van ontruiming als de eventuele voordeelsberekening worden op gebruikelijke wijze verzonden aan het OM en in afschrift naar het e-mailadres van het Bureau Financiële Ondersteuning (BFO) van de politie. Het BFO draagt zorg voor overdracht van de processen-verbaal aan de Belastingdienst. De Belastingdienst monitort op grond van de processen-verbaal de eventuele vervolging en ontneming bij het OM en legt op grond van die resultaten een eventuele aanslag op.

De hennepeler uit ons voorbeeld heeft op basis van de door het OM verstrekte gegevens een navordering gekregen van € 42.000,- en deze is verhoogd met vijftig procent boete.

In de afgelopen twee jaar is op deze wijze door de fiscus voor ruim € 4 miljoen aan aanslagen opgelegd. De eerste positieve resultaten zijn hiermee geboekt en naar verwachting zal het aantal successen de komende periode toenemen.

De samenwerking heeft veelal geleid tot een andere manier van werken, waarbij vanuit een breder perspectief tegen de betreffende problematiek wordt aangekeken. De komende jaren diepen de partners in Limburg deze integrale benadering verder uit. Het credo blijft hetzelfde: alleen gaat het misschien sneller, maar alleen samen komen we verder.

DNA-bevolkingsonderzoek na onopgeloste moord

- Grootschalig onderzoek aan voorwaarden gebonden
- Hoog opkomstpercentage onderzoek Meppel

Medio juni 2009 wordt een 88-jarige vrouw levenloos aangetroffen in haar kamer in een woon- en zorg-centrum in Meppel. Zij blijkt door een misdrijf om het leven te zijn gebracht.

De politie doet uitgebreid technisch onderzoek, een buurtonderzoek en hoort diverse getuigen. Ook de hulp van het publiek wordt ingeroepen via een uitzending in Opsporing Verzocht. Daarnaast looft de hoofdofficier van Assen een beloning van € 15.000,- uit voor de gouden tip. Het leidt niet tot de oplossing van de zaak.

Grootschalig DNA-bevolkingsonderzoek

In oktober 2010 geeft het OM opdracht tot een grootschalig DNA-onderzoek. Het doen van grootschalig DNA-onderzoek is een van de meest vergaande middelen om daders op te sporen aan de hand van celmateriaal. Een DNA-bevolkingsonderzoek kan worden gedaan als bij het opsporingsonderzoek van een ernstig misdrijf er onvoldoende aanwijzingen zijn die leiden naar individuele personen, maar waarbij wel aanwijzingen zijn dat de dader tot een bepaalde groep van personen behoort.

Hierbij wordt burgers die niet verdacht zijn, gevraagd vrijwillig DNA af te staan ter vergelijking van een aangetroffen spoor. Het doel hiervan is het uitsluiten van personen als dader en de identiteit achterhalen van de dader van het misdrijf. Grootschalige onderzoeken onder niet-verdachten zijn aan voorwaarden verbonden. Zo moet er onder meer sprake zijn van een zeer ernstig misdrijf dat grote maatschappelijke onrust veroorzaakt. Het onderzoek moet uitgerechercheerd zijn en niet hebben geleid tot een verdachte. Ook moet aannemelijk zijn dat het aangetroffen spoor een daderspoor betreft dan wel dat het onderzoek van dit spoor een substantiële bijdrage kan leveren aan de opheldering van het delict. Daarnaast moet de kring van de te onderzoeken personen uiterst zorgvuldig worden samengesteld en niet groter zijn dan in het belang van de waarheidsvinding noodzakelijk is. Een grootschalig DNA-onderzoek kan alleen plaatsvinden met toestemming van het College van procureurs-generaal. Een persoon die medewerking verleent, geeft hiervoor schriftelijk toestemming.

349 mannen aangeschreven

Bij het DNA-bevolkingsonderzoek is aan 349 mannen uit Meppel en omstreken gevraagd op vrijwillige basis mee te werken aan het DNA-onderzoek. Het onderzoeksteam heeft de groep mannen op zorgvuldige wijze en op basis van diverse criteria geselecteerd. Een selectiecriteria voor deze oproep was bijvoorbeeld dat de persoon drager was van een specifiek merk sportschoenen. Ook kon het zijn dat hij op de bewuste avond een treinkaartje kocht op het NS-station in Meppel. Geen van de mensen die een brief kregen om mee te werken aan het DNA-onderzoek was een verdachte. Het onderzoek werd uitgevoerd door het politiekorps Drenthe en het Nederlands Forensisch Instituut (NFI).

Afname DNA, simpele handeling

De afname van DNA is een simpele handeling die door de technische recherche wordt uitgevoerd. Met behulp van een borsteltje wordt slijm aan de binnenkant van de mond van de betrokkenen weggenomen. Dit is pijnloos. Het wangslijm wordt anoniem naar het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) gestuurd. Er

worden aan het NFI geen persoonsgegevens verstrekt. Het NFI vergelijkt uitsluitend het DNA-profiel met het aangetroffen DNA-daderspoor in het onderzoek van Meppel en niet met andere sporen uit andere onderzoeken. Is er geen match, dan zal het DNA-profiel worden vernietigd.

De balans

Het onderzoeksteam is sinds november 2010 intensief bezig geweest met het afnemen van DNA bij de groep van 349 mannen. Deze omvangrijke logistieke operatie verliep goed. Het opkomstpercentage was zeer hoog en slechts 3% van de opgeroepen mannen heeft geweigerd mee te werken. In verhouding tot andere DNA-onderzoeken is dit percentage laag te noemen. Aangezien het DNA-bevolkingsonderzoek op vrijwillige basis gebeurt, zijn er voor de mannen geen consequenties aan hun weigering verbonden. Geen van de ingezonden DNA-monsters kwam overeen met het DNA-daderprofiel. De uitslag is inmiddels aan alle betrokkenen schriftelijk medegedeeld en het beschikbaar gestelde DNA-materiaal is in opdracht van de officier van justitie vernietigd.

Persoonsgerichte aanpak met bijzondere voorwaarden

- Ketensamenwerking
- Strakke organisatie nodig

Veel criminaliteit wordt veroorzaakt door daders die in herhaling vallen. Wetenschappelijk onderzoek heeft aangetoond dat korte gevangenisstraffen niet effectief blijken om deze recidive terug te dringen. Het is beter om het leefpatroon van een dader te beïnvloeden met een persoonsgerichte aanpak die zo vroeg mogelijk in het strafproces begint. In het project Justitiële Voorwaarden staat deze aanpak centraal.

Nieuwe aanwijzing

In Groningen is men al langer bekend met het project Justitiële Voorwaarden (JV). Het arrondissementsparket Groningen heeft twee jaar deelgenomen aan de pilot die voorafging aan de implementatie van JV. Voor de Groningse medewerkers waren de afspraken voor de ketensamenwerking in de Aanwijzing advies, toezicht en naleving van voorwaardelijke sancties die op 1 juli 2010 in werking is getreden daarom niet nieuw; eerder een bevestiging van hun werkwijze.

Officier van Justitie Liesbeth Joosten onderstreept het belang van JV nog eens: "Het is geen project dat weer overwaait. De persoonsgerichte aanpak is een blijvende en fundamentele verandering van het primaire proces van het OM. Succesvol inzetten van die aanpak vergt een omslag in je eigen denken en handelen. Dat is niet altijd makkelijk." Toch zijn in Groningen al de nodige resultaten behaald sinds de invoering van de nieuwe aanwijzing.

Hoog percentage voorwaardelijke straffen

Het percentage opgelegde gevangenisstraffen met bijzondere voorwaarden in Groningen (26 procent) is aanzienlijk hoger dan het landelijk gemiddelde (14 procent). Dit is het resultaat van de effectieve samenwerking die reeds gedurende de pilotperiode tussen de reclasseringsorganisaties en het OM is ontstaan. In deze periode zijn de reclasseringsorganisaties ook gaan werken met de vernieuwde adviesrapportages waarin specifiek aandacht wordt besteed aan de mogelijkheid van het opleggen van bijzondere voorwaarden. Sindsdien eist het OM veelal bijzondere voorwaarden ter zitting wanneer de reclassering deze adviseert.

Aanstelling ketenprocesmedewerkers

Naar aanleiding van de Aanwijzing advies, toezicht en naleving van voorwaardelijke sancties zijn op alle parketten in de tweede helft van 2010 zogeheten ketenprocesmedewerkers aangesteld. Zij vormen het aanspreekpunt voor medewerkers van de Reclasseringsbalie, de politie en overige betrokken ketenpartners bij de werkwijze van JV. Daarnaast fungeren zij als contactpersoon voor reclasseringsmedewerkers bij (dreigend) overtreden van bijzondere voorwaarden door de dader. De ketenprocesmedewerkers zijn ook degenen die de reclasseringscontactofficier adviseren wanneer de dader de voorwaarden heeft overtreden en mogelijk een vordering tenuitvoerlegging (TUL) van een voorwaardelijk opgelegde straf aan de orde is.

Tenuitvoerlegging straffen versneld

Wanneer voorwaardelijke straffen toch worden overtreden, duurde het in het verleden soms wel een halfjaar voordat de rechter de voorwaardelijke straf tijdens een zitting omzette in een celstraf. Liesbeth Joosten beaamt dat dit een zeer onwenselijke situatie was. "In 2010 hebben we afspraken met de reclasseringsorganisaties en de zittende magistratuur gemaakt om deze periode te verkorten. De ketenprocesmedewerkers kregen hierbij een belangrijke aanjaagfunctie. Als gevolg van deze maatregelen is een aanzienlijke verkorting van de termijn gerealiseerd: deze ligt nu op ongeveer twee maanden."

Persoonsgericht vanaf het begin

Sinds halverwege 2010 is er flink geïnvesteerd in een persoonsgerichte aanpak die zo vroeg mogelijk in het strafproces begint. In de praktijk gebeurt dit vaak al bij de politie met de keuze tussen heenzending of in verzekeringstelling van een verdachte. Dat betekent: per geval bekijken of voorgeleiding en schorsing van de voorlopige hechtenis met bijzondere voorwaarden wenselijk is. Het betekent ook dat het hele traject van aanhouding tot eventuele voorgeleiding voor de rechter-commissaris strak georganiseerd moet zijn. Hierover zijn met alle partners goede afspraken gemaakt. Hierbij is vooral het contact tussen de piketofficier en de reclasseringsbalie van groot belang. Deze balie organiseert de vroeghulp van de verdachte en zorgt ervoor dat er een rapportage wordt opgesteld. Het resultaat van deze afspraken is dat, wanneer een advies wordt uitgebracht om voor te geleiden en de voorlopige hechtenis onder bijzondere voorwaarden te schorsen, dit advies in bijna alle gevallen wordt overgenomen door het OM en de rechter-commissaris.

Samenwerking

Een bijzonder positief neveneffect van het project JV is dat de samenwerking met de reclasseringsorganisaties, politie, zittende magistratuur en andere ketenpartners zich uitbreidt naar andere terreinen. Liesbeth Joosten: "Voor het project JV hebben we in 2010 verschillende bijeenkomsten voor medewerkers in de noordelijke arrondissementen en externe partners georganiseerd. Door met elkaar te praten leren medewerkers elkaars organisaties beter kennen en krijgen ze beter zicht op en inzicht in elkaars werkprocessen. Ook is er gesproken over uitwisselingsprogramma's, kennismakingsbijeenkomsten en het invoeren van audits. Allemaal ontwikkelingen waardoor de samenwerking alleen maar nog effectiever en efficiënter zal worden."

Gronings project vermindert woninginbraken en laptopdiefstallen

- Duizend gratis registratiecodes beveiliging
- Opsporing laptop, steler, heler

Studenten van de Rijksuniversiteit Groningen en de Hanzehogeschool Groningen kregen in maart 2010 de kans om gratis hun laptop te beveiligen. In het kader van het project 'LoJack for laptops in Groningen' stelden de gemeente Groningen, Regiopolitie Groningen en het OM Groningen duizend gratis registratiecodes ter beschikking aan studenten. Codes waarmee een laptop onzichtbaar beveiligd kon worden. In het project wordt samengewerkt met Absolute Software en de provider Ziggo.

Studentenwoningen gat in de inbrakenmarkt

Het project heeft tot doel het aantal inbraken in studentenhuizen en het aantal diefstallen van laptops in de stad Groningen te verminderen. In de stad Groningen wonen dertigduizend studenten en daarnaast komen nog eens twintigduizend studenten elke dag naar de stad voor hun studie. Uit Groningse politiegegevens blijkt dat een belangrijk deel van de woninginbraken wordt gepleegd in studentenwoningen en dat de buit bij studenten meer dan bij andere slachtoffers bestaat uit een laptop. Aan de beveiliging van woonhuizen en studentenhuizen wordt al langere tijd aandacht besteed. Nu wordt ook aandacht geschonken aan de buit van de inbraak: de zo gewilde en kostbare laptop. Voor de student is het vanzelfsprekend heel vervelend als zijn laptop – met alle informatie die erop staat – gestolen wordt.

Laptop wordt minder aantrekkelijke buit

De laptops worden beveiligd door speciale software die het opsporen van gestolen laptops, stelers en helers vergemakkelijkt. Een potentiële inbreker weet niet welke laptop wel en welke niet is beveiligd. Daardoor wordt de laptop een minder aantrekkelijke buit. Overigens maakt een campagne waarin studenten wordt gewezen op het belang van een goede beveiliging van woning en eigendommen deel uit van het project.

Werking van beveiligingssysteem

De op de laptop geïnstalleerde software geeft onzichtbaar een signaal af aan de centrale van LoJack. Als de laptop is gestolen en er aangifte is gedaan, weet de centrale daardoor waar de laptop zich bevindt en geeft die locatie door aan Regiopolitie Groningen. Regiopolitie Groningen spant zich vervolgens in om de laptop, de steler en de heler op te sporen. Daarbij is snelle actie gewenst van de betreffende provider. Ziggo heeft als een van de eerste providers zijn nadrukkelijke medewerking toegezegd. Na een succesvol opsporingsonderzoek wordt de zaak overgedragen aan het OM.

Resultaten

Tot nu toe is nog geen enkele van de duizend beveiligde laptops gestolen, terwijl het aantal gestolen laptops zonder beveiliging gelijk bleef. Om ook dat aantal daadwerkelijk te verminderen, zouden op veel grotere schaal beveiligingsmaatregelen moeten worden genomen.

Moordzaak Nij Beets wereldnieuws

- Grote maatschappelijke impact
- Openheid, maar onderzoek niet schaden

“De wereldpers duikt op moordzaak Nij Beets”, zo kopt het artikel in de Leeuwarder Courant van 7 augustus 2010. En daar was geen woord van gelogen. Een dag eerder waren zeven cameraploegen en tientallen journalisten, van wie enkele voor de buitenlandse media, afgekomen op de persconferentie over het drama in Nij Beets. Binnen de kortste keren stond het verhaal op honderden internetsites, van de Duitse Bild-Zeitung tot de nationale tv-zender in Nieuw-Zeeland en de Chinese ochtendkrant.

Vier baby's omgebracht

Op het moment dat bij de politie en het OM bekend is dat een 25-jarige vrouw uit Nij Beets verdacht wordt van het ombrengen van vier door haar zelf gebaarde kinderen en deze verborgen heeft in koffers op zolder, is het duidelijk dat het hier gaat om een zaak met grote maatschappelijke impact. De driehoek komt bij elkaar in het gemeentehuis van Opsterland. De hoofdofficier van justitie Leeuwarden, Annette Bronsvort, burgemeester van Opsterland, Francisca Ravestein en directeur Opsporing van politie Fryslân, Wim van Essen bespreken uitgebreid de feiten.

Persconferentie

Besloten wordt om het nieuws tijdens een persconferentie bekend te maken. Dat is een effectieve en efficiënte manier om de media te informeren. Er gelden dan wel enkele voorwaarden. De boodschap moet nieuws van betekenis betreffen en er moet bereidheid zijn om volledige openheid van zaken te geven. Annette Bronsvort, hoofdofficier van justitie in Leeuwarden in een interview met de Leeuwarder Courant: “Iedereen stond direct op scherp. We moesten de samenleving informeren over wat zich in Nij Beets had afgespeeld, maar tegelijk wilden we het onderzoek niet schaden door alle publiciteit.”

Aangifte

Op 6 augustus 2010 stelt de rechter-commissaris een 25-jarige vrouw uit Nij Beets voor veertien dagen in bewaring. Zij wordt verdacht van moord c.q. kindermoord op vier van haar baby's, die vermoedelijk in de periode tussen 2002 en begin 2010 ter wereld zijn gekomen.

Het onderzoek is opgestart naar aanleiding van een aangifte door iemand uit de omgeving van de verdachte die ging over mogelijke illegale adoptie of het doen verdwijnen van haar pasgeboren kinderen. De vrouw is op basis van deze informatie uitgenodigd op het politiebureau te verschijnen. Zij kon tijdens dit gesprek geen aannemelijke verklaring geven over haar zwangerschappen en pasgeboren baby's. De officier van justitie gaf op 4 augustus 2010 toestemming voor aanhouding van de verdachte.

Onderzoek

Tijdens de diverse verhoren verklaarde de vrouw te zijn bevallen van ten minste drie baby's die mogelijk direct na de bevalling om het leven zouden zijn gekomen. De verdachte verklaarde de baby's in afzonderlijke koffers te hebben gelegd en op de zolder van haar ouderlijke woning te hebben bewaard. Tijdens de huiszoeking trof de politie op aanwijzing van de verdachte de koffers aan. De koffers zijn

in beslag genomen en overgebracht naar het Nederlands Forensisch Instituut (NFI), waar vervolgens uitgebreid pathologisch en forensisch onderzoek is verricht. Uit dat onderzoek is vast komen te staan dat zich in alle vier koffers het stoffelijk overschot van een baby bevond. Ook heeft onderzoek van het NFI zeer sterke steun opgeleverd voor de hypothese dat de verdachte de moeder is van de vier gevonden baby's.

De vrouw is inmiddels geobserveerd in het Pieter Baan Centrum. Op 19 april 2011 dient de zaak voor de meervoudige kamer van de rechtbank in Leeuwarden. De officier van justitie eist twaalf jaar gevangenisstraf.

Oud en nieuw in Fryslân: een feest zonder kater

- Veilig omgaan met vuurwerk
- Nadenken over alcoholgebruik
- Geweld tegen hulpverleners niet getolereerd

Van oud en nieuw, het grootste evenement in Fryslân, een 'feest zonder kater' maken. Dat was het doel van het Veiligheidshuis Fryslân, het OM Leeuwarden, de politie Fryslân, Halt Noord Nederland, de Friese gemeenten en de hulpverleningsdiensten. Om dat te bereiken is de campagne 'Oud en nieuw is pas écht vet als je 'n beetje oplet' ontwikkeld. Ook de provincie Fryslân leverde een bijdrage in de vorm van de campagne 'Nuchtere Fries', een campagne waarmee jongeren in de regio werden aangezet na te denken over hun alcoholgebruik.

Checklist

Het OM in Leeuwarden speelde een belangrijke rol bij de voorbereidingen van oud en nieuw. Al voor de zomer kwamen de eerste werkgroepen van het OM, de politie en de gemeente bij elkaar om de draaiboeken te actualiseren. Het resultaat was onder meer het boekje 'Checklist Jaarwisseling, 105 tips voor Friese gemeenten in de voorbereiding op de jaarwisseling'. Deze checklist is gebaseerd op de ervaringen die de partners de afgelopen jaren hebben opgebouwd. Ervaringen, acties en maatregelen staan overzichtelijk op een rij en kunnen nieuwe input betekenen voor het bestaande beleid bij gemeenten. Natuurlijk kan het ook een bevestiging voor het reeds ingeslagen pad zijn.

De werkgroep communicatie startte in oktober met de eerste besprekingen over tal van onderwerpen, zoals het gezamenlijke persmoment om de aanpak te presenteren, de afspraken rondom de persvoorlichting tijdens en na de jaarwisseling en de communicatielijnen op 1 januari.

Officiële start

Een officiële start van de campagne vond plaats op vrijdag 12 november 2010 toen leerlingen van groep 8 van de Dr. Algraschool uit Leeuwarden voorlichting kregen over de do's en dont's van vuurwerk. Studenten van het ROC Friese Poort verzorgden de voorlichting, onder begeleiding van Halt Noord Nederland. In aanwezigheid van enkele media gingen de leerlingen in op stellingen als 'je kunt een strijker kopen, dus het is legaal vuurwerk'. Na deze vuurwerkles gaven de hoofdofficier, de korpschef en de burgemeester van Leeuwarden een presentatie over de gezamenlijke aanpak van de betrokken organisaties op gemeentelijk en regionaal niveau. Ferd Crone, korpsbeheerder en voorzitter van het Regionaal College, haalde daarbij aan dat niet alleen de boodschap van het veilig omgaan met vuurwerk belangrijk is, maar ook de boodschap over het alcoholgebruik. Vooral onder jongeren kan de slogan: 'Oud en nieuw zonder kater' niet vaak genoeg herhaald worden. Max Daniel, plaatsvervangend korpschef, benadrukte dat het hinderen en belemmeren van hulpverleners en werknemers met een publieke taak niet wordt getolereerd. "Handen af van iedereen die ondersteunt in het veilig laten verlopen van de jaarwisseling", was zijn duidelijke boodschap. Annette Bronsvort, hoofdofficier van justitie Leeuwarden, maakte bekend dat de snelrechtzitting met zaken die tijdens de jaarwisseling hebben gespeeld op 7 januari 2011 zou plaatsvinden. Zaken die meer onderzoek vergen maar wel tijdens oud en nieuw hebben plaatsgevonden, komen eind maart in een themazitting aan de orde.

Rond 6 december 2010 communiceerden alle partners via hun eigen kanalen diverse thema's van oud en nieuw, zoals het lik-op-stuk-beleid, het aansporen om aangifte te doen, vuurwerk en veiligheid. Op hetzelfde moment plaatste het Regionaal Orgaan Verkeersveiligheid in de provincie ruim zestig mottoborden langs de provinciale wegen met de tekst: 'Oud en nieuw zonder kater' met daarbij een verwijzing naar de website van het Veiligheidshuis Fryslân, die deze campagne ondersteunt.

Feiten

Op Nieuwjaarsdag, in alle vroegte, kwamen de officier van justitie en de politie bij elkaar om de verzamelstaten na te lopen. Alle aan oud en nieuw gerelateerde feiten kwamen op een verzamellijst. De officier beoordeelde direct of er zaken in aanmerking kwamen voor snelrecht. Kort daarna kwamen de woordvoerders van het OM, de politie en de hulpverleningsdiensten bij elkaar om een gezamenlijk persbericht op te stellen. In totaal zijn in Friesland dertien mensen aangehouden tijdens oud en nieuw voor onder meer vernieling, bedreiging, belediging, openlijke geweldpleging en niet voldoen aan bevel of vordering. Drie van hen zijn in een speciale snelrechtzitting van 7 januari 2011 veroordeeld tot taakstraffen van twintig en dertig uur. Een van hen kreeg bovendien een voorwaardelijke gevangenisstraf van een week opgelegd. Daarnaast legde de rechter hun huisarrest op voor de komende twee jaarwisselingen. Alle drie verdachten waren betrokken bij onlusten in Wolvega. Op 29 maart 2011 komen tijdens een speciale oud en nieuw-themazitting nog zes verdachten voor de rechter. Op die themazitting stonden twee zaken. Op de zitting kregen twee verdachten een geldboete van € 175,- opgelegd voor openlijk geweld. De overige verdachten hadden voordien de aangeboden transactie voldaan.

Nieuw onderzoek naar vermissing Willeke Dost

- Veel vragen onbeantwoord
- Graafacties bij boerderij

In 2009 is een nieuw onderzoek gestart naar de verdwijning van Willeke Dost uit Koekange. Willeke werd voor het laatst gezien op 15 januari 1992. Na deze dag heeft niemand haar meer gezien of iets van haar vernomen.

Heropening zaak

Sinds haar verdwijning achttien jaar geleden waren nog altijd veel vragen onbeantwoord gebleven, zoals de vraag wat er met Willeke is gebeurd en de vraag onder welke omstandigheden zij is verdwenen. Het OM Assen vond het belangrijk nogmaals te kijken of er in deze zaak aanknopingspunten waren voor nader onderzoek. Nieuwe inzichten en nieuwe beschikbaar gekomen informatie hebben ertoe geleid dat er niet alleen wordt uitgegaan van een vermissing, maar ook van een mogelijk misdrijf. Dat is de reden dat in het voorjaar van 2009 een nieuw onderzoek is gestart.

Ontwikkelen van scenario's

In het nieuwe onderzoek was een aantal scenario's ontwikkeld over wat er met Willeke gebeurd zou kunnen zijn. Daarbij wordt uitgegaan van een mogelijk misdrijf. Het onderzoeksteam heeft vervolgens geprobeerd elk van de ontwikkelde scenario's te bewijzen of te ontkrachten. Een van de scenario's was dat Willeke in of rondom de boerderij in Koekange begraven zou zijn. Daarbij is gebruikgemaakt van de al beschikbare informatie uit het oude onderzoek en is nieuw onderzoek gedaan, zoals het graven op verschillende plekken.

Twee verdachten

In de loop van het onderzoek leidde dit in juni 2010 tot de aanhouding van een 66-jarige vrouw uit Koekange en een 38-jarige man uit Arnhem. Het gaat om de vrouw die destijds de pleegmoeder van Willeke was en om haar zoon. Ze worden verdacht van betrokkenheid bij de verdwijning van Willeke in 1992.

Verloop onderzoek

In het onderzoek heeft het team in totaal op vier plekken gegraven waaronder in en rondom de boerderij en in twee bosjes dicht bij de boerderij. De laatste graafactie, in september 2010, vond plaats op een afvalterrein gelegen achter de boerderij. Deze graafacties vormden onderdeel van het scenario dat Willeke in of rondom de boerderij begraven zou zijn. Tijdens de graafwerkzaamheden is gebruikgemaakt van een tracer. Een tracer is een grondradar die driedimensionale beelden maakt en tot ruim drie meter diep kan zoeken. Daarnaast zijn de Technische Recherche, een specialistisch team van het Korps landelijke politiediensten (KLPD) en een forensisch archeoloog van het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) bij de graafwerkzaamheden aanwezig geweest. De graafacties hebben geen resultaten opgeleverd. Niettemin worden de twee personen die eerder waren aangehouden nog als verdachten aangemerkt. Het OM Assen verwacht in 2011 een beslissing te kunnen nemen over een eventueel vervolg in deze zaak.

Het OM twittert met beleid

- Twitter past bij communicatie OM
- Afspraak: alleen 'zakelijk' twitteren

Het gebruik van social media heeft de afgelopen jaren een enorme vlucht genomen. Het OM wil daarop inspelen. In december 2010 heeft het College van procureurs-generaal een duidelijke beleidslijn opgesteld over de zakelijke inzet van Twitter. In 2011 wordt het advies uitgebreid naar de inzet van andere vormen van social media.

Open en transparant

Het gebruik van Twitter past bij de communicatiedoelstellingen van het OM. Het OM wil open en transparant zijn en wil in dialoog zijn met de samenleving. Twitter is open en transparant en geeft de mogelijkheid signalen uit de samenleving op te pikken en hierop snel in te spelen.

Twitter is voor het OM een laagdrempelig instrument op het gebied van persvoorlichting dat snel en efficiënt ingezet kan worden. Persvoorlichters en communicatieadviseurs kunnen via Twitter journalisten snel op de hoogte brengen van een belangrijk nieuwsfeit, dat te klein is voor een regulier persbericht, maar te interessant om zomaar voorbij te laten gaan.

Maar het OM kan met Twitter ook andere geïnteresseerden in justitieaangelegenheden (burgers en ketenpartners) aan zich binden. Andersom is Twitter een uitstekend middel om op de hoogte te blijven van de gang van zaken bij ketenpartners en van de mening van burgers en journalisten.

Regels

De inzet van Twitter voor OM-doeleinden is aan regels gebonden. Leidraad voor het plaatsen van informatie op Twitter is de 'Aanwijzing voorlichting, opsporing en vervolging' en de beleidslijn van het College van procureurs-generaal. Afgesproken is dat het OM alleen 'zakelijk' twittert, bijvoorbeeld over het vermelden van eisen in strafzaken, aankondigingen van zittingen, etc. Er wordt dus niet getwitterd over vergaderingen, persoonlijke meningen of interne beslommingen. Ook mogen tweets een strafzaak niet in gevaar brengen. In tweets gaat het OM niet in op individuele vragen over strafzaken in. Elk OM-onderdeel mag zijn eigen Twitter-account in de OM-huisstijl aanmaken waarbij de communicatieafdeling van dat OM-onderdeel het Twitter-account onderhoudt.

Voorzichtig aan beginnen

Vanuit de regio Noord (arrondissementsparketten Leeuwarden, Groningen en Assen) is de afdeling communicatie als eerste in 2010 op een low-profile manier gestart met het gebruik van Twitter. Doel was te kijken of Twitter voorziet in een informatiebehoefte. Bijna een jaar verder kunnen we stellen dat Twitter hierin voorziet. Het gezamenlijke account van de drie parketten heeft een lijst van 541 volgers, die dagelijks groeit. In de loop van 2010 zijn ook de arrondissementsparketten Utrecht, Maastricht, Den Haag en het Landelijk Parket gestart met Twitteren.

Begin 2011 kent het OM één algemeen Twitter-account (twitter.com/het_OM) en vijf accounts van de OM-onderdelen (#OMDenHaag, #OMregioNoord, #OMUtrecht, LandelijkParket en #OM_hogerberoep). Samen hebben alle accounts ongeveer 4.300 volgers. Per account ligt dat aantal tussen de 223 en de 980. De verwachting is dat dit aantal in 2011 zal toenemen door intensiever gebruik van Twitter door het OM.

Integriteitbewaking in Gelderland

- Screening en Bewakingsaanpak
- Adviezen aan provincie over integriteitszaken

Lang niet altijd worden gevallen van omkoping gemeld bij de politie en het OM. Hierdoor is onvoldoende zicht op de werkelijke omvang van het probleem. Hoe alert is de provincie Gelderland om omkoping van haar ambtenaren te voorkomen? Een gesprek met de commissaris van de Koningin, Clemens Cornielje.

Advies nuttig

Provincies zijn als bestuurslaag minder zichtbaar, maar hebben net als gemeenten te maken met aanbestedingen, vergunningen en subsidies. Gelderland was de eerste Nederlandse provincie die potentiële contractpartijen screent. In 2006 werd het bureau Screening en Bewakingsaanpak (SBA) opgericht. Doel: voorkomen dat de provincie zaken doet met bedrijven die niet integer zijn en/of die financieel-economisch in zwaar weer verkeren. Cornielje: “We zijn eens bijna een relatie aangegaan met een bedrijf dat malafide bleek te zijn. De ondernemer werd verdacht van verduistering van gelden. Onze ambtenaren zijn daar meteen over geïnformeerd.” Na advies van het bureau SBA kan de provincie besluiten geen zaken (meer) te doen met een bedrijf. Ook kan het advies nuttig zijn voor het betrokken bedrijf zelf. Als bijvoorbeeld blijkt dat de directeur van de onderneming niet integer is, kan het bedrijf besluiten de directeur te ontslaan en zich te distantiëren van diens activiteiten.

Miljoenen

Bij aanbestedingen gaat het vaak om miljoenen. In 2006 begon het bureau SBA met het screenen van inschrijvers op openbare aanbestedingen. Cornielje: “Na enige tijd zagen onze ambtenaren dat door het screenen de transparantie in de markt is toegenomen, de administratieve lasten van de provincie zijn teruggebracht en de afdeling Verkeer en Vervoer merkte dat het aantal risico's is ingeperkt.”

In 2008 is de doelgroep van het SBA uitgebreid met milieuvergunninghouders en -aanvragers. Vooral afvalbedrijven, autosloperijen en de vuurwerkbranche blijken kwetsbare sectoren te zijn.

In de afgelopen jaren (2006-2010) bracht het SBA in totaal 286 adviezen uit aan de provincie. Drie bedrijven werden uitgesloten van aanbestedingen. Vier vergunningen werden ingetrokken en twee partijen trokken zich terug. In de overige 277 gevallen werden andere bewakingsmaatregelen voorgesteld.

Sinds 2010 heeft de provincie een pilot met screenen van subsidieaanvragers. “Het SBA is ook een instrument om inzichtelijk te krijgen met welke regelingen creatief wordt omgegaan en die dus om een aanpassing vragen”, aldus Cornielje. Ook andere provincies en gemeenten hebben interesse voor deze wijze van integriteitbewaking. Soms vraagt een gemeente ons een verdacht bedrijf voor hen te screenen. Cornielje: “Veel gemeenten zijn te klein om zelf een bureau SBA op te richten. Gemeenten zouden op dit gebied kunnen samenwerken. Wij kunnen slechts advies geven en onze expertise delen.”

Transparantie

Binnen de provincie is integriteit een belangrijk onderdeel van de bedrijfsvoering. Tijdens het introductie-programma van nieuwe medewerkers en de beëdiging van nieuwe Statenleden staat het onderwerp centraal. Ook tijdens de periodieke gesprekken met de burgemeesters staat het onderwerp op de agenda. Door een functiescheiding aan te brengen binnen de provincie zijn 'checks and balances' ingebouwd. "Maar incidenten uitsluiten kun je nooit", zegt Cornielje.

De maatschappelijke aandacht voor integriteit van bestuurders en ambtenaren vindt hij prima. "Alleen klopt het beeld niet altijd met de werkelijkheid. Dat is jammer, want dat doet afbreuk aan het aanzien van het openbaar bestuur." Binnen de provincie Gelderland is afgesproken dat dienstreizen niet worden betaald door zakelijke partners, juist vanwege een mogelijke verstrengeling van belangen. De transparantie en een goed gebruik van overheidsmiddelen staan voorop. Integriteit moet volgens hem tussen de oren van bestuurders en ambtenaren zitten. "Iedereen weet wanneer hij over de grens gaat. Als je jouw collega iets niet durft te vertellen, is het foute boel", stelt Cornielje.

Maasdriel

Cornielje wenst meer bevoegdheden om bestuurlijke instrumenten te kunnen inzetten. Als voorbeeld noemt Cornielje de situatie in de gemeente Maasdriel. Onderzoekers van advies- en managementbureau BMC zetten vraagtekens bij de verwevenheid van politieke belangen en privébelangen in Maasdriel en stellen dat de bestuurscultuur onaanvaardbaar is. Cornielje: "Als de burgemeester en de gemeenteraad bij bestuurlijke integriteitkwesaties er niet uitkomen, zou ik kunnen helpen via een bindende arbitrage. Dit kan geregeld worden in de ambtsinstructie voor de commissaris."

Kwetsbaarheid

Uit het Rijksrecherche-rapport 'Niet voor persoonlijk gebruik!' blijkt dat omkoping van ambtenaren in Nederland niet wijdverbreid is. Van één op de zesduizend ambtenaren komt een melding binnen. Gemiddeld komt per jaar één op de negentienduizend ambtenaren voor in opsporingsonderzoeken van de Rijksrecherche, FIOD-ECD en SIOD. Verhoudingsgewijs zijn er meer onderzoeken en meldingen van Rijksambtenaren dan van ambtenaren die werkzaam zijn bij een gemeente, een provincie, een waterschap of bij de rechterlijke macht.

Ambtenaren die in een publiek-privaat samenwerkingsverband werken, zijn vanwege hun positie kwetsbaar voor omkoping. Ze moeten vaak tegelijkertijd meer belangen dienen. Meer dan de helft van de Rijksrecherche-onderzoeken naar omkoping speelt zich af binnen de sector bouw- en onroerend goed. Het gaat daarbij meestal om gemeenteambtenaren. Het Rijksrecherche-rapport is gebaseerd op een onderzoek naar 221 meldingen van en 73 onderzoeken naar omkoping van ambtenaren (2003 -2008), aangevuld met interviews met 28 materiedeskundigen.

Rijksrecherche onderzoekt steeds meer schietincidenten

- Stijgende lijn schietincidenten
- Minder onderzoeken ambtelijke corruptie

In 2010 heeft de Rijksrecherche 95*) tactische onderzoeken uitgevoerd. Daarnaast had de Criminele Inlichtingen Eenheid (CIE) van de dienst nog eens 14 zaken in behandeling. Het totaal aantal zaken is 109. Dit is iets meer dan in 2009, maar wat minder dan in de voorgaande jaren. Zoals gewoonlijk speelden de meeste tactische onderzoeken in de sector Opsporing (66), gevolgd door het Openbaar bestuur (22, met name het Rijk). Zes onderzoeken werden uitgevoerd in de sector Rechtswezen en één bij een andere overheidsinstelling.

Als de tactische onderzoeken worden onderscheiden naar hun aard, komt naar voren dat schietincidenten de grootste categorie vormen (zie tabel). Het aantal onderzoeken naar dit soort incidenten vertoont in de loop der jaren een stijgende lijn, van 14 in 2006 naar 25 in 2010. De afgelopen twee jaar zijn minder onderzoeken uitgevoerd naar ambtelijke corruptie en naar schending van de geheimhoudingsplicht dan in de voorgaande jaren. Overigens mag hieruit niet worden afgeleid dat ambtelijke corruptie minder vaak voorkomt, want niet alle relevante voorvallen worden gemeld.

*) In één onderzoek kunnen meerdere feiten ten laste zijn gelegd.

Rijksrechercheonderzoeken naar aard					
	2006	2007	2008	2009	2010
Schietincidenten	14	19	23	23	25
Ambtelijke corruptie	30	30	23	13	15
Schending geheimhoudingsplicht	16	19	15	10	11
Celdoden	10	4	3	13	4
Overige confrontatie met politie	11	12	10	13	13
Nalatigheid zorgplicht	-	-	5	5	2
Tegenspraak	-	-	-	2	4
Overige	24	14	17	27	29

Nieuw researchsysteem in gebruik genomen

- Beter inzicht in onderzoeksdata
- Familierechercheurs voorzien in behoefte

Een vernieuwend researchsysteem, hoog gekwalificeerd personeel en ontwikkeling van expertises, het zijn investeringen die de kwaliteit van de opsporing vergroten. In 2010 heeft de Rijksrecherche een nieuw researchsysteem 'Summ-IT Opsporing 6' in gebruik genomen dat toonaangevend is in politieland. Het oude dossiervormingssysteem Summ-IT is vernieuwd en uitgebreid met het data-analysesysteem van de Rijksrecherche.

Efficiëntere dossiervorming

Officieren van justitie en rechters hechten veel waarde aan een goed procesdossier. In het nieuwe researchsysteem van de Rijksrecherche kunnen alle opsporingsgegevens worden ingevoerd, van signaal tot eindverbaal. Ieder onderzoek levert een dossier op. "Waardevol is dat het systeem veel managementinformatie genereert en ook het 'plaatsonafhankelijk werken' van de Rijksrecherche ondersteunt. Rechercheurs kunnen er vanaf elke locatie in werken", zegt Piet Verbeek, directeur van Flex ID, die het systeem samen met de Rijksrecherche en enkele andere partijen ontwikkelde. Procesverantwoordelijke bij de Rijksrecherche, Han van Duren vult aan: "Het systeem herkent ook entiteiten, zoals namen, kentekens en adressen die in eerdere onderzoeken naar voren zijn gekomen. En het beheer van geheimhoudersgesprekken (bijvoorbeeld tussen een verdachte en zijn advocaat – die mogen niet worden bewaard) is sterk vereenvoudigd. Naast een efficiëntere dossiervorming hebben we nu beter inzicht in grote hoeveelheden onderzoeksdata. Omdat personen slechts toegang hebben tot data waarvoor zij zijn geautoriseerd, voldoet het systeem ook aan de normen van de Wet politiegegevens, waaraan wij als opsporingsdienst zijn gebonden."

De Rijksrecherche is een van de koplopers. Ook andere opsporingsdiensten maken gebruik van het researchsysteem, waaronder de politiekorpsen Haaglanden, Amsterdam-Amstelland, het KLPD en bijzondere opsporingsdiensten als de VROM/IOD en de SIOD.

Adequate kennis

Rijksrechercheurs worden ingezet vanuit verschillende disciplines, zoals verhoorder, researchkundige en familierechercheur. Dit vereist adequate kennis, vaardigheden en opleiding. Zo deden enkele medewerkers in 2010 de Basisopleiding Rijksrechercheur, de Researchkundige opleiding, de Tactisch Leidinggevende Leergang Recherche en de Strategisch Leidinggevende Leergang. Ook volgde een aantal medewerkers de opleidingen Dossiervorming en Familierechercheur. Daarnaast kregen alle executieve medewerkers een verhoortraining. Voor de onderzoeken op de BES-eilanden (Caraïbisch gebied) kregen de betrokken rechercheurs een training 'Cultural awareness'. Verder zijn de certificeringen voor de hulpofficier van justitie voor rijksrechercheurs voortgezet en deden de wapendragenden een IBT-training.

De familierechercheur

Sinds 2008 zet de Rijksrecherche structureel familierechercheurs in ter ondersteuning van familie van slachtoffers in zaken. In 2010 telt de Rijksrecherche vier en in 2011 zes gecertificeerde familierechercheurs. De familierechercheurs van de Rijksrecherche maken deel uit van het landelijke netwerk van deze gespecialiseerde rechercheurs.

liseerde rechercheurs. Deze springen bij waar dat nodig is. Een voorbeeld is de ondersteuning van de Rijksrecherche aan het regiokorps Amsterdam-Amstelland in de grote zedenzaak in de kinderopvang. Rijksrecherche-familierechercheur Freek Nomden begeleidde samen met een collega uit Amsterdam enkele families van slachtoffertjes die seksueel zijn misbruikt.

In 2010 gaven de Rijksrecherche-familierechercheurs ondersteuning aan totaal elf Rijksrechercheonderzoeken. Dit betroffen ernstige geweldsincidenten, waaronder schietincidenten waarbij politieambtenaren waren betrokken en een dodelijk verkeersongeval met een politiewagen. Ook werden de familierechercheurs ingezet voor enkele zaken waarbij arrestanten onderweg naar het bureau of in een politiecel overleden. “Wij zijn de contactpersonen tussen de nabestaanden en het onderzoeksteam en hebben vaak te maken met mensen die zich slachtoffer voelen van overheidsoptreden”, zegt familierechercheur Maria Janssen.

Onpartijdige positie

Ron de Ridder, portefeuillehouder opsporing, merkt dat vanuit de opsporing veel behoefte is aan familierechercheurs. “Onze onpartijdige positie ten opzichte van een politiekorps dat bijvoorbeeld bij een schietincident is betrokken, heeft een meerwaarde voor het vertrouwen van de familie van het slachtoffer.” De familierechercheurs hebben een zware taak bij het overbrengen van slecht nieuws – zoals ouders vertellen dat hun zoon of dochter is overleden – en het begeleiden van nabestaanden tijdens de confrontatie met het lichaam van de overledene.

In 2010 zorgden de familierechercheurs voor een aantal allochtone families dat hun overleden familielid zo snel mogelijk naar het land van herkomst werd gebracht, om daar naar de rituelen van het land te worden begraven. Nomden: “Als familierechercheur geef je ook voorlichting, informeer je over het onderzoeksproces en begeleid je nabestaanden bij slachtoffergesprekken met de officier van justitie. Dit geeft hun vaak rust en duidelijkheid, wat ze nodig hebben.”

Verkeer in beweging

- Verkeershandhaving én voorlichting: verbetering verkeersveiligheid
- Nederland na Malta binnen Europa minste verkeersdoden

Nederland telt ruim zestien miljoen weggebruikers die met elkaar bijna tweehonderd miljard kilometer per jaar afleggen. Om deze verkeersstromen in goede banen te leiden, zijn verkeerscontroles noodzakelijk.

Landelijk Parket Team Verkeer

Het OM beschikt over een eigen team dat zich bezighoudt met verkeershandhaving. Op 1 januari 2010 is dit team ondergebracht bij het Landelijk Parket met de nieuwe naam: Landelijk Parket Team Verkeer (LPTV). Onder aansturing van het OM werken 25 verkeershandhavingsteams en de dienst Verkeerspolitie van het KLPD op planmatige wijze aan de verkeershandhaving. De verkeershandhavingsteams van de politie controleren vooral op overtredingen die de meeste slachtoffers in het verkeer maken: rijden onder invloed van alcohol, snelheidsovertredingen, rijden door rood licht en geen helm of gordel dragen.

Het Landelijk Parket Team Verkeer heeft ook als taak nieuwe wet- en regelgeving voor te bereiden en te adviseren over de uitvoering hiervan door de politie op straat. Behalve om richtlijnen op het gebied van verkeer en vervoer gaat het om regels op het gebied van water (nieuwe Scheepvaartwet), lucht en spoor.

Verkeersveiligheid

De politie heeft het afgelopen jaar meer dan een miljoen blaastesten afgenomen en vele duizenden uren op snelheid gecontroleerd. De meerderheid van de snelheidsbekeuringen is uitgeschreven binnen de bebouwde kom. In totaal zijn het afgelopen jaar bijna elf miljoen verkeersovertredingen geconstateerd. Dat zijn er 850.000 minder dan in 2009. De daling wordt vooral veroorzaakt doordat de trajectcontrolesystemen als gevolg van het strenge winterweer en de vorstschade aan de wegen minder vaak aan hebben gestaan.

Uit onderzoek van de Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid (SWOV) blijkt dat verkeershandhaving gecombineerd met voorlichting aantoonbaar bijdraagt aan de verbetering van de verkeersveiligheid en de vermindering van het aantal verkeersslachtoffers. Nederland behoort mede dankzij de intensieve verkeerscontroles tot de meest verkeersveilige landen ter wereld. In 2010 vielen in het Nederlandse verkeer 640 doden. Na Malta heeft Nederland binnen Europa het laagste aantal verkeersdoden per miljoen inwoners.

Landelijke verkeersthema's

Het Landelijk Parket Team Verkeer heeft in 2010 het initiatief genomen om landelijke verkeersthema's uit te voeren. Zo is op verzoek van de toenmalige minister van Verkeer en Waterstaat door politie en justitie extra aandacht besteed aan de aanpak van afleiding in het verkeer. In totaal zijn in dat kader vorig jaar ruim 140.000 bekeuringen uitgeschreven voor handheld bellen. Tijdens de grootschalige voorlichtingscampagne heeft het OM een themazitting over afleiding in het verkeer georganiseerd. De campagne, de handhavingsinspanningen en de themazitting zijn uitvoering door de media belicht.

Snelheidsdeken

Tijdens het strenge winterweer heeft Rijkswaterstaat een aantal maal op sommige snelwegen de maximumsnelheid verlaagd naar 50 km/u. Het Landelijk Parket Team Verkeer heeft in overleg met het KLPD afgesproken dat er tijdens deze zogeheten 'snelheidsdekens' extra op snelheid werd gecontroleerd. Deze extra controles hebben een einde gemaakt aan de verkeersonveilige situaties die ontstonden vanwege de grote snelheidsverschillen.

Motorstunts bij TT Assen alleen op circuit

De TT in Assen trekt ieder jaar tienduizenden motorliefhebbers uit heel Europa. Het LPTV heeft een coördinerende rol gehad om dit motorfeest in goede banen te leiden. Alles is uit de kast gehaald om er ook een verkeersveilig feest van te maken. In heel Nederland zijn tientallen opvallende en onopvallende politieauto's en -motoren op de weg geweest om het gedrag van motorrijders nauwlettend in de gaten te houden. Mobiele teams hebben scherp op snelheid en alcohol gecontroleerd. De dienst Verkeerspolitie van het KLPD is aanwezig geweest op de snelwegen richting Drenthe. De verkeershandhavingsteams van vrijwel alle regio's zijn actief geweest op het onderliggend wegennet in het hele land.

Landelijke expertisecentrum kinderporno: vroegtijdig ingrijpen

- Onderzoek kinderporno ingewikkeld en tijdrovend
- Landelijke werkwijze belangrijk doel

De opkomst van de informatie- en communicatietechnologie heeft de kinderpornomarkt sterk veranderd. Kinderpornografisch materiaal kan tegenwoordig zonder hulp van derden redelijk eenvoudig vervaardigd worden. Kinderpornografisch materiaal wordt binnen enkele seconden over de hele wereld verspreid en versleuteld opgeborgen door mensen die elkaar niet eens hoeven te kennen. Dat maakt onderzoek naar kinderporno ingewikkeld en tijdrovend. Het lijkt vaker te gaan om nieuwe afbeeldingen. Wat verder opvalt is dat de afbeeldingen vaker betrekking hebben op steeds jongere kinderen. Het landelijk expertisecentrum kinderporno zoekt naar nieuwe manieren om zo veel mogelijk zaken op te lossen. Dat wordt steeds belangrijker: het aantal kinderpornozaken bij de politie is gegroeid van achthonderd naar ongeveer duizend zaken op jaarbasis. Daarvan stroomt ongeveer de helft binnen bij het OM. Zichtbaar is dat politie en OM meer prioriteit geven aan kinderporno.

Kinderporno: instroom en afdoening					
	2006	2007	2008	2009	2010
Instroom OM	410	380	390	450	480
Uitstroom OM	430	370	380	420	510
Dagvaardingen	330	300	300	330	400
Veroordelingen	340	250	270	240	320

Balans

Een verdachte die privé of professioneel met kinderen te maken heeft of een zaak met opvallend materiaal belandt in principe bovenop de 'stapel'. Maar hoe zorg je dat er voldoende tijd en aandacht is voor ingewikkelde en zware zaken, zonder dat verdachten van lichtere vergrijpen ongemoeid blijven? Op zoek naar die balans wordt in Rotterdam voor die lichtere vergrijpen een alternatief voor behandeling op de meervoudige kamer verkend. Michelle Spoormaker, landelijk coördinerend officier kinderporno, vertelt over het initiatief 'niets doen is geen optie'. "We wilden onderzoeken hoe je kunt ingrijpen zonder het hele opsporings- en strafrechtelijke traject in te gaan. Een door ons geselecteerde groep verdachten is in behandeling gegaan. Een aantal anderen heeft een 'goed gesprek' met de politie gehad, waarbij ze een waarschuwingsbrief kregen uitgereikt."

Eén man heeft naar aanleiding van de brief zijn internetverbinding beschermd. Een ander is na een gesprek met zijn gezin gestart met een hulpverleningstraject. "We willen in een vroeg stadium ingrijpen. Mensen die door huwelijksproblemen of depressie met kinderporno in aanraking zijn gekomen, kunnen misschien nu nog stoppen." Als overigens blijkt dat er opnieuw iets aan de hand is met een IP-adres, of als nieuwe informatie bovenkomt, kan iemand alsnog worden vervolgd. Dat gebeurde al bij een van de verdachten die een brief ontving. Zijn echtgenote maakte melding van misbruik binnen het gezin. In het voorjaar van 2011 wordt het project in Rotterdam geëvalueerd.

Langere proeftijden

Naast innovatieve projecten probeert het expertisecentrum jurisprudentie te verkrijgen. Spoormaker vertelt over een experiment afgelopen zomer, toen zij tijdens een themazitting langere proeftijden eiste. “Er is een bepaling die zegt dat je een proeftijd tot tien jaar kunt opleggen voor gevallen waarin de kans op recidive groot is en een feit betrekking heeft op het kwetsen van de lichamelijke integriteit van een ander. Dat gaat meestal over moord, doodslag of verkrachting. Kinderporno verzamelen kun je zien als een ‘hands off’ feit. Maar wat wij op zitting hebben aangevoerd is dat de verdachte, door het materiaal te gebruiken, verantwoordelijk kan worden gehouden voor het misbruik van de slachtoffers.” Door een langere proeftijd te vragen, blijft de stok achter de deur om de vaak langdurige behandeling te voltooien. In alle gevallen werd de geëiste proeftijd van vijf jaar toegewezen.

Virtuele kinderporno

Een fenomeen dat Spoormaker steeds vaker ziet opduiken, is virtuele kinderporno. “De ene rechter spreekt een verdachte vrij omdat het om een computeranimatie gaat. Een andere rechter veroordeelt hem, omdat diezelfde computeranimatie zo realistisch is. Op dit moment speelt er in Rotterdam een zaak tegen een recidivist met veel virtueel materiaal, alles van pentekeningen tot nauwelijks van echt te onderscheiden computeranimaties. We willen het virtuele materiaal apart op de tenlastelegging zetten, om jurisprudentie te creëren over de vraag: wat wordt verstaan onder ‘een realistische afbeelding’?” Zo’n uitspraak draagt bij aan een uniforme kijk op kinderporno, hoopt Spoormaker. “Door het verzamelen van jurisprudentie en door aanscherping van de beoordelingsnormen wordt het grijze gebied tussen wel en niet strafbaar steeds kleiner.”

Standaard

Een landelijke werkwijze is een belangrijk doel waaraan het expertisecentrum dit jaar werkt. Een idee is om op een zakelijker manier processen-verbaal op te stellen. In plaats van een uitgebreide beschrijving van het materiaal in het proces-verbaal neemt de officier het materiaal in een mapje mee naar de zitting, zodat het waar nodig beschikbaar is, en neemt dat na afloop weer in – zoals dat ook met bijvoorbeeld een moordwapen zou gebeuren. “We zien steeds vaker verdachten met miljoenen bestanden, die kun je niet meer alomvattend beschrijven. De politie kan de tijd die zij bespaart, beter besteden aan het schetsen van een goed beeld van de verdachte”, denkt Spoormaker. Maar ook voor zaken als de inrichting van het onderzoeksteam en de gebruikte software moet een standaard komen.

Op die manier hoopt het expertisecentrum nog meer zaken te kunnen onderzoeken, waardoor verdachten kunnen worden gestraft en behandeld, en slachtoffers geholpen. Daarbij gaat het om alle slachtoffers onder de leeftijd van achttien jaar, benadrukt Spoormaker. Het onderscheid tussen kinderen en pubers is bewust verwijderd uit de nieuwe aanwijzing die op 1 januari 2011 is ingegaan. “De impact van misbruik is op kinderen van alle leeftijden groot. Het aantal zaken waarbij pubers betrokken zijn groeit, ook door de introductie van webcams en mobiele telefoons. Gelukkig groeit ook de bewustwording dat dit niet iets is ‘wat er bij hoort’. Maar die bewustwording kan nog veel groter.”

Commissie Evaluatie Afgedane Strafzaken (CEAS)

- Zaak Lucia de Berk en zaak Ina Post
- Geen daling van aantal aanvragen in 2010

In 2010 zijn zeven zaken onder de aandacht van de Toegangscommissie gebracht. Daarmee lijkt de daling van het aantal aanvragen die in 2009 inzette, tot staan gebracht. Opvallend is dat alle verzoeken werden ingediend door personen die zich formeel niet tot de CEAS kunnen wenden: veroordeelden zelf of (hun) pleitbezorgers. In 2010 zijn er geen verzoeken ingediend door wetenschappers en/of klokkenluiders. Sinds de inwerkingtreding van de CEAS in april 2006 zijn in totaal 63 zaken aan de commissie voorgelegd. Daarvan voldeden veertien aan alle criteria voor onderzoek door de CEAS; vier zaken zijn daadwerkelijk door de CEAS onderzocht. In de overige zaken waren de meeste aangedragen punten bekend tijdens de behandeling van de zaak door de rechter. Deze zaken lenen zich dus niet voor nader onderzoek door de CEAS.

Verontschuldigen

Na onderzoek door een CEAS-driemanschap heeft de Hoge Raad in 2008 de herzieningsaanvraag van Lucia de Berk gegrond verklaard. Eerder werd zij schuldig bevonden aan (onder meer) zeven moorden en drie pogingen tot moord in drie Haagse ziekenhuizen, en veroordeeld tot levenslang. Het gerechtshof in Arnhem heeft de zaak opnieuw behandeld en onderzoek gedaan naar de misdrijven waarvan mevrouw De Berk beschuldigd was. Het OM heeft vrijspraak geëist en het gerechtshof sprak Lucia de Berk in april 2010 vrij van de eerdere veroordelingen. Volgens het hof staat niet vast dat de slachtoffertjes door toedoen van menselijk handelen zijn omgekomen. Het OM acht rehabilitatie van Lucia de Berk op zijn plaats. De voorzitter van het College van procureurs-generaal, Harm Brouwer, heeft in een gesprek namens het OM aan Lucia de Berk zijn verontschuldigen aangeboden voor de onterecht ondergane straf.

In de zaak Ina Post heeft de Hoge Raad eind juni 2009 de herzieningsaanvraag gegrond verklaard en de zaak verwezen naar het gerechtshof in Den Bosch. In oktober 2010 heeft dit hof uitspraak gedaan. Het belangrijkste bewijs voor de eerdere veroordelingen werd gevormd door de bekentenissen van Post. Het hof achtte de door Post afgelegde bekentenissen onvoldoende betrouwbaar, waardoor er onvoldoende bewijsmateriaal overbleef om tot een bewezenverklaring te komen. Het hof heeft Ina Post vrijgesproken bij gebrek aan bewijs. Daarmee is Ina Post onschuldig verklaard. Ook aan Ina Post heeft het OM zijn verontschuldigen aangeboden.

‘Blind date’-moord

Eind 2010 heeft het driemanschap gerapporteerd dat het onderzoek gedaan heeft naar de zogenoemde ‘blind date’-moord of ‘Drontener Bosmoord’. De veroordeelde zou zijn rivaal in de liefde onder het mom van een blind date meegelokt en vermoord hebben. Het driemanschap heeft zich niet alleen gericht op de door de indieners aangedragen onvolkomenheden in het opsporingsonderzoek, maar het heeft de onderzoeksopdracht fors uitgebreid. Zo is ook ingegaan op de vragen rond de doodsoorzaak en twee door de verdediging geïnitieerde reconstructies. Daarnaast is aanvullend DNA- en vezelonderzoek gedaan. Het driemanschap concludeert dat op geen enkel onderzocht onderdeel sprake is geweest van manco's in de opsporing, vervolging en de presentatie van het bewijs ter terechtzitting die een evenwichtige beoordeling van de feiten door de rechter in de weg hebben gestaan. Evenmin zijn er volgens het driemanschap andere feiten en omstandigheden aan het licht gekomen die in een mogelijke herzieningsprocedure als novum kunnen worden aangemerkt. Het College van procureurs-generaal heeft de conclusies onderschreven en het omvangrijke rapport voorgelegd aan de procureur-generaal bij de Hoge Raad.

Blijvende aandacht voor discriminatie

- Betere onderlinge communicatie en samenwerking
- Hogere straf bij discriminatoire achtergrond

De aanpak van discriminatie is een kwestie van continue aandacht. Voorkomen moet worden dat de opsporing en vervolging van een verdachte van een strafbare belediging of een uitsluitingsdelict – zoals weigering bij een horecagelegenheid – in de knel komt omdat voorrang gegeven wordt aan op het oog ingrijpendere delicten. Een ander punt van aandacht is dat in zaken waarbij geweld is gebruikt, een eventuele discriminatoire oorzaak niet onopgemerkt blijft.

Drie jaar regionale samenwerking

Om de aandacht voor discriminatie te borgen is medio 2008 in alle vijftientig politieregio's een Regionaal Discriminatie Overleg (RDO) gerealiseerd. In deze RDO's behandelen de politie, het OM en antidiscriminatiebureaus aangiften en meldingen van discriminatie. Voorzitter van het RDO is de discriminatieofficier van het regioparket.

In 2010 is het functioneren van de RDO's door de Politieacademie en de staf van College van procureurs-generaal onderzocht. Uit het onderzoek blijkt dat het RDO heeft geleid tot een verbeterde onderlinge communicatie en samenwerking. Medewerkers die zich bij het OM, de politieregio's en antidiscriminatiebureaus bezighouden met discriminatiebestrijding doen dankzij het RDO steeds vaker een beroep op elkaars kennis en kunde. Zo worden bij het antidiscriminatiebureau binnengekomen meldingen door het OM beoordeeld op strafwaardigheid. Melders kunnen dan worden benaderd met de vraag om het doen van aangifte te overwegen. Dankzij het RDO is er ook een steeds beter zicht op de aard en omvang van discriminatie in de regio en wordt de samenwerking met het lokaal bestuur gezocht om tot een gezamenlijke aanpak te komen.

Blijvende aandacht nodig

Uit het onderzoek blijkt echter ook dat discriminatiebestrijding blijvende aandacht nodig heeft om niet weggedrukt te worden door andere prioriteiten. Verder wordt geconcludeerd dat de aanpak van discriminatie tot nu toe nog hoofdzakelijk bestaat uit het strafrechtelijke traject. De betrokkenheid van het lokaal bestuur is nog te beperkt, terwijl er grote behoefte is aan het ontwikkelen van een preventieve aanpak, naast de strafrechtelijke.

Dit signaal is door de betrokken partijen opgepikt. Zo wordt er onverminderd aandacht besteed aan een goede registratie van meldingen en aangiften van discriminatie en wordt er in 2011 voor het derde jaar op rij naast regionale criminaliteitsbeelden een landelijk criminaliteitsbeeld discriminatie opgesteld. Met de minister van Veiligheid en Justitie is eind 2010 afgesproken dat bij geweldsdelicten waarbij discriminatie een rol speelt, een hogere straf zal worden geëist. Bij ingrijpende delicten kan de strafeis worden verdubbeld vanwege de discriminatoire achtergrond. Dit wordt ingevoerd per 1 mei 2011.

Functioneel Parket doet zaken met maatschappelijk effect

- Expertiseopbouw en vormen netwerk
- Samenleving weerbaarder, gezonder en eerlijker maken

Asbestslachtoffers, megafraudes in vastgoed, illegaal vuurwerk en kinderopvang. De overeenkomst? Na strafzaken van het Functioneel Parket (FP) in 2010 beginnen branches zich te reinigen. De traditionele boeven, dat zijn niet de lieden die de 250 medewerkers van het FP op de korrel nemen. Het FP moet het niet hebben van verdachten die ‘vanzelf’ via de politie aangebracht worden. Het FP jaagt op witteboordendragers en verwerft veel expertise om deze criminaliteit binnen te halen. “We tillen maatschappelijke tegels op”, zegt FP-hoofdofficier Albert van Wijk, “en we schrikken ons meer dan eens naar van wat we dan aantreffen”.

Eén aanspreekpunt

Het FP is in 2010 doorgesloegen naar een organisatie waarin kennis en expertise gebundeld is op het gebied van financieel-economische criminaliteit, fraude en milieumisdaad. De tijd waarin elk parket behalve de ‘gewone’ criminaliteit allerlei uithoeken van de gespecialiseerde misdaad moest bestrijken, is voorbij. Er is nu één OM-aanspreekpunt: het FP. Van Wijk: “Binnen dat ene parket specialiseren we ons in complexe, juridische zaken op het gebied van fraude en milieu. Dat vraagt om expertiseopbouw en om het vormen van een netwerk dat je niet negentien keer, in elk arrondissement, kunt organiseren.” Het FP is aanspreekpunt en bevoegd gezag voor vier bijzondere opsporingsdiensten: FIOD (fiscaal), SIOD (sociale zekerheid), VROM-IOD (milieu) en NVWA-IOD (voedsel en waren).

Een greep uit wat het OM vorig jaar aantrof en aanpakte: mega-vastgoedfraude in de Klimopzaak; fraude met bodemrapporten; uitbuiting bij mensenhandel; zorgfraude bij het persoonsgebonden budget. Stuk voor stuk zaken waarin je je goed moet verdiepen, waarin je de laatste trends moet kennen in de wereld van afvalverwerkers en vastgoedjongens, van zorgregelingen en beleggingsproducten.

Gericht toeslaan

Voor een parket dat – gestart in 2003 – nu bestaat uit zo’n 250 mensen waarvan 63 officier van justitie, doet het een relatief bescheiden aantal zaken. Het gaat om zo’n tienduizend zaken waarvan een zeer aanzienlijk deel erg bewerkelijk is. Het FP verdiept zich eerst gedegen in de vraag welke zaken het moet oppakken om een maatschappelijke misstand aan te pakken. Maar als het FP toeslaat, is dat gericht en dreunt het door. Zaken van het type twee-vliegen-in-één-klap. Eén: criminelen krijgen een straf en een financiële aderlating. En twee: de FP-zaken maken de maatschappij weerbaarder, gezonder en eerlijker. ‘Betekenisvolle zaken’ noemt Van Wijk de strafzaken met een groot maatschappelijk effect. Daarvan schudt hij de voorbeelden uit de mouw. “Neem de subsidiestromen bij de ouderschapsregeling in de kinderopvang. Of het persoonsgebonden budget in de zorg, de zogenoemde ‘rugzakjes’. Toen we beseften wat daar speelde, hebben we het maatschappelijke punt gemaakt dat die regelingen zo fraudegevoelig zijn. Dat ermee gechicaneerd wordt. Door de strafzaken die wij daar gedraaid hebben, zijn de regelingen nu veranderd. Of neem de zaken tegen beleggingsfraudeurs. We hebben daders gepakt, geld afgenomen, en de toezichthouders doen gericht aan voorlichting.”

Het gaat niet alleen om geld. De FP-hoofdofficier wijst op vuurwerk. “De handel in illegaal en gevaarlijk vuurwerk is een groot maatschappelijk probleem. In een aantal zaken hebben we met succes forse straffen geëist en winsten afgenomen. En ook daar volgde de beweging die we willen: er is een ‘programmatische aanpak’ ontstaan: een manier van werken waarin de kennis uit strafdossiers gezamenlijk benut wordt. Het bestuur maakt nu afspraken met België en China. De branche is de misstanden zat en begint zichzelf te reinigen.”

“Of denk aan asbest”, vervolgt Van Wijk. “Omdat sommigen zich niet aan de regels houden, overlijden er jaarlijks mensen aan de gevolgen van asbest. In veel branches gaat het natuurlijk gewoon om concurrentievoordelen. Je netjes aan de regels houden is duurder dan voorschriften ontduiken. Ook hier komt er door onze zaken actie in de branche.”

Vliegwieleffect

De FP-zaken kunnen een groot vliegwieleffect hebben. Van Wijk: “Het strafrecht alléén is niet de oplossing voor criminaliteit, maar onze interventies zetten die oplossing wel mede in gang. Dat gaat om langdurige trajecten waarin we optrekken met onze partners. Met branches, die zich gesteund voelen bij hun inspanning voor zelfreinigend vermogen. Met besturen, die over een effectief vergunningsstelsel beschikken. En met slagvaardige toezichthouders. Het resultaat is een programmatische aanpak in een netwerk van partners die interventies plegen binnen een gedeelde handhavingstrategie, ondersteund door handhavingscommunicatie. Wat we uiteindelijk willen bereiken is compliance, de wil bij mensen en organisatie zélf om zich aan de wet te houden.”

Van Wijk: “De komende tijd willen we onze bijdrage blijven leveren aan de strijd tegen ondermijning van de bovenwereld. Wij zijn heel blij met het project Afpakken dat is gestart. En dat we landelijk bouwen aan één ‘regio’ waarin FP en Bureau Ontnemingswetgeving OM samen opgaan. We gaan elkaar versterken.”

Instroom fraude en milieumisdrijven bij het Functioneel Parket					
	2006	2007	2008	2009	2010
Fraude	2.620	2.400	1.600	1.300	1.300
Milieuzaken	13.300	10.900	9.100	7.600	6.100

De instroomcijfers van het FP geven een daling aan van het aantal gevallen van fraude en milieucriminaliteit die het FP in behandeling neemt. De neerwaartse trend weerspiegelt de concentratie op zwaardere misdrijven. Overtredingen zijn niet in de tabel opgenomen.

Gesprekken met advocaten niet meer opgenomen

- ‘Schoning’ in 2010 afgerond
- Automatisch nummerherkenningssysteem

In 2010 is een aantal belangrijke maatregelen genomen om te voorkomen dat in opsporingsonderzoeken geheimhoudergesprekken worden opgenomen en/of gebruikt.

Ten eerste zijn in 2010 alle strafzaken waarin het opsporingsonderzoek is afgerond, maar waarin de rechter nog geen onherroepelijke uitspraak heeft gedaan, gecontroleerd op mogelijke geheimhoudergesprekken. Geheimhouders zijn bijvoorbeeld advocaten, notarissen en medische beroepsbeoefenaren. In een omvangrijke schoningsoperatie zijn de aangetroffen gesprekken (audiobestanden) en de uitgewerkte gespreksverslagen (na een bevel van de officier van justitie) door de politie vernietigd. De schoning is in 2010 afgerond.

Ten tweede is een nieuwe werkinstructie voor het OM gemaakt en geïmplementeerd. In de instructie staat beschreven op welke manier het OM (en de politie) moet handelen bij constatering van geheimhoudergesprekken in getapte telefoongesprekken. Uitgangspunt hierbij is dat die zo snel mogelijk moeten worden vernietigd.

Nieuwe instructie

De politie en het OM hebben gezamenlijk een audit uitgevoerd, gericht op de schoning van die oude strafzaken en de implementatie van de nieuwe instructie ‘Vernietiging geïntercepteerde gesprekken met geheimhouders’. Uit de audit blijkt dat zowel de schoning als de implementatie van de nieuwe instructie bij de parketten en korpsen goed en volledig is uitgevoerd.

Tot slot is in 2010, samen met de politie, de departementen en de Nederlandse Orde van Advocaten, hard gewerkt aan een systeem van automatische nummerherkenning.

Het automatische nummerherkenningssysteem zorgt ervoor dat, zodra een telefoonnummer waarvoor een rechterlijke machtiging tot tappen is verkregen, contact maakt met een geheimhoudernummer van een advocaat, het gesprek automatisch in het interceptiesysteem wordt geblokkeerd en niet kan worden opgenomen of afgeluisterd. Het systeem zal medio 2011 worden ingevoerd.

Parketten werken steeds meer met GPS standaardzaken

- Optimale inzet van de applicatie in primaire proces
- Maatwerkzaken ingewikkelder

Het OM heeft in 2010 opnieuw belangrijke stappen gezet naar de digitalisering van de werkzaamheden en de elektronische uitwisseling van gegevens met ketenpartners. Voor het merendeel van alle zaken beschikt de organisatie nu over landelijke registratie- en beoordelingsgegevens en digitale dossiers in het Geïntegreerd Processysteem Strafrecht (GPS). De implementatie vergt veel van de OM-medewerkers.

OM-onderdelen ‘eigenaar’ van GPS voor standaardzaken

Sinds januari 2010 verwerken alle OM-onderdelen in de eerste lijn zelfstandig standaardzaken in GPS. Het Landelijk Project GPS beëindigde eind 2009 formeel de implementatie van GPS voor standaardzaken en de bijbehorende implementatiebegeleiding op de parketten. Hiermee is de applicatie voor standaardzaken definitief ondergebracht in de OM-organisatie. Via GPS-vertegenwoordigers onderhoudt het Landelijk Project intensief contact met de OM-onderdelen over de voortgang van de zaaksverwerking en mogelijke knelpunten. Bovendien zijn door de OM-onderdelen en projectmedewerkers in zogeheten quick scans de diverse lokale GPS-werkwijzen in kaart gebracht, zodat nu landelijk de meest efficiënte toepassing van de applicatie kan worden nagestreefd. Samen met voortdurende inspanningen om de functionaliteit, de techniek en het beheer van GPS op basis van ervaringen van eindgebruikers te perfectioneren, moet dit leiden tot de optimale inzet van de applicatie in het primaire proces van het OM voor standaardzaken.

Toename zaaksverwerking en zittingen met GPS

In 2010 beoordeelde het OM in totaal 69 procent van alle zaken in GPS (tegenover 21 procent in 2009). De resterende 31 procent van het totaal aantal zaken van het OM omvat ook de maatwerkzaken waarvoor de invoering van GPS nog gestart moet worden. Het aantal kantonzaken in GPS steeg van 69 procent in januari 2010 naar 92 procent in december 2010, terwijl het aantal in GPS verwerkte misdrijven gedurende het jaar opliep van 38 procent naar 56 procent. Het totaal aantal zaken dat in 2010 in GPS werd beoordeeld, is 281.817, waarvan 172.939 kantonzaken en 108.878 misdrijven. In totaal hebben er in 2010 3.497 politierechterzittingen en veertien kantonzittingen plaatsgevonden waarbij het OM gebruikmaakte van GPS.

Vernieuwing en wijzigingen

Met vier releases heeft DVOM/I Centraal Functioneel Beheer verspreid over 2010 aanzienlijke aanpassingen in GPS doorgevoerd. Twee releases bevatten de noodzakelijke aanpassingen voor het gewijzigde beleid voor slachtofferzorg van het OM. Een derde release bracht verbeteringen in de functionaliteit voor maatwerkzaken, ter voorbereiding op de toekomstige verwerking van zaken waarbij sprake is van onderzoek, voorlopige hechtenis of meervoudige-kamerzittingen (zie verderop). In een derde release is het documentmanagementsysteem Hummingbird vervangen door UCM, waarmee de stabiliteit van GPS is verbeterd. Onder het GPS-programma is bovendien GPS-DNA ontwikkeld en geïmplementeerd. Deze applicatie vervangt ROOD voor de verwerking van DNA-onderzoek. Naast deze grote veranderslagen zijn 72 wijzigingsverzoeken gerealiseerd, grotendeels naar aanleiding van gebruikerswensen.

Digitale uitwisseling met ketenpartners

In oktober 2010 wordt voor het eerst de elektronische handtekening toegepast in de strafrechtsketen. In een pilot in het kader van het project Digitaal Sporenloket verstuurt het arrondissementsparket Amsterdam via de applicatie GPS-DNA elektronisch ondertekende documenten naar het Nederlands Forensisch Instituut. Met de herstart van een pilot voor het Digitaal Procesdossier (DPD) komt ook digitale uitwisseling met de politie dichterbij. Sinds de zomer van 2010 werken de regionale politiekorpsen Zuid-Holland-Zuid en Rotterdam-Rijnmond (district 11) en het arrondissementsparket Dordrecht toe naar de functionaliteit en werkprocessen die nodig zijn voor een digitale aanlevering van processen-verbaal. Samen met het Centraal Justitieel Incassobureau (CJIB) heeft het OM bovendien de basis gelegd voor een uniforme gegevensuitwisseling, ook wel de universele zaaksinterface (UZI) genoemd. Deze is bedoeld om correcte uitwisseling van (vonnis)gegevens tussen de ketenpartners te kunnen garanderen en tegelijkertijd nieuwe wetswijzigingen met ketenautomatisering te ondersteunen. De tenuitvoerlegging van steeds meer sancties zal als gevolg hiervan via het CJIB en met bewaking door het CJIB plaatsvinden.

Vorbereiding invoering GPS voor maatwerkzaken

In de loop van 2010 is de functionaliteit van GPS voor maatwerkzaken gedurende verschillende periodes onderworpen aan een praktijktest. Maatwerkzaken zijn de ingewikkelder zaken, bijvoorbeeld zaken met personen die in voorlopige hechtenis zitten. Medewerkers van de arrondissementsparketten Den Haag, Haarlem en Rotterdam en de Rotterdamse vestigingen van het Landelijk Parket, Functioneel Parket en het Bureau Ontnemingswetgeving OM (BOOM) doorliepen testpaden om de werkbaarheid van de applicatie te toetsen. In nauwe samenwerking met de directeuren bedrijfsvoering heeft het Landelijk Project inmiddels plannen opgesteld voor de toekomstige invoering van GPS voor maatwerkzaken. Na afronding van de laatste fase van de praktijktest, de integrale test met de Rechtspraak (in voorbereiding), kan het OM GPS ook gaan inzetten voor de verwerking van de resterende zaakstromen. De implementatie betekent een grote verandering voor de OM-medewerkers.

OM bereidt zich voor op herziening gerechtelijke kaart en nieuw politiebestedel

- 2010 in teken van verdere vormgeving samenwerkingsverbanden
- Slimme organisatie middel voor gerichte besparingen

In 2010 heeft het OM de volgende stappen gezet naar een toekomstbestendige organisatie. Een organisatie die past in de herziening van de gerechtelijke kaart en die voorbereid is op het nieuwe politiebestedel. Voor het OM betekent dit de opschaling naar tien arrondissementparketten en één landelijk ressortsparket.

Tien arrondissementsparketten

Het OM is eind 2003 – onder de naam van het programma ‘Het OM Verandert’ – gestart met een organisatieverandering vanuit grotendeels dezelfde geconstateerde knelpunten als die de aanleiding vormen voor de herziening van de gerechtelijke kaart. Die knelpunten zijn: de noodzaak tot specialisatie, vermindering van de kwetsbaarheid van die schaarse specialismen, noodzaak tot volumevergroting en vergroting van de efficiency.

Nieuwe bestuurlijke verhoudingen

Vanaf 2009 is het OM intern georganiseerd in elf regio's waarin de parketten op het terrein van de bedrijfsvoering met elkaar samenwerken. Daarnaast is ook de specialistische kennis op regionaal niveau georganiseerd en kennen de regio's een regionaal bestuur. Het afgelopen jaar heeft in het teken gestaan van een verdere vormgeving van deze regionale samenwerkingsverbanden.

Op twee plaatsen vindt nog een verschuiving van werkzaamheden plaats. In Oost-Nederland worden de twee bestaande OM-regio's samengevoegd tot één. De zaken van de politieregio Gooi- en Vechtstreek worden ondergebracht bij het nieuwe arrondissement Midden-Nederland (voorheen OM-regio Utrecht-Lelystad). In 2010 zijn de eerste voorbereidingen voor deze verschuivingen gestart.

De indeling in tien arrondissementen, zoals voorzien in de herziening gerechtelijke kaart, formaliseert daarmee de bestaande OM-organisatie. De nieuwe bestuurlijke verhoudingen binnen het OM krijgen een wettelijke verankering. De herziening van de gerechtelijke kaart betekent voor het OM het sluitstuk van de organisatieverandering.

In het regeerakkoord van het kabinet-Rutte is opgenomen dat het nieuwe politiebestedel, met een nationaal politiekorps, ingericht wordt volgens de herziene gerechtelijke kaart. Hiermee ontstaat in de keten van opsporing en vervolging, van politie tot en met rechtspraak, één geografisch inrichtingskader. Dit biedt de kans voor heldere besturings- en verantwoordingslijnen in die keten.

Landelijk ressortsparket

De herziene gerechtelijke kaart gaat uit van vier ressorten, met vijf vestigingen van de gerechtshoven. Het OM kent nu al een landelijke ressortelijke organisatie (LRO) en het is de wens van het OM om die ook als één parket in de wet op te nemen. In het concept-wetsvoorstel is dit ook zo beschreven.

Het afgelopen jaar heeft voor wat de landelijke ressortelijke organisatie betreft in het teken gestaan van het verder vorm geven aan de organisatiestructuur, met één bestuur onder leiding van de landelijk hoofdadvocaat-generaal.

Huisvesting

De herziening van de gerechtelijke kaart biedt naar de overtuiging van het OM mogelijkheden om ook binnen de nieuwe arrondissementen de organisatie van de zaakstromen op een andere wijze in te richten waarbij de inzet van relatief schaarse deskundigheid optimaal kan worden ingezet. Dit streven – het bieden van hoogwaardige kwaliteit van strafrechtelijke vervolging en rechtspraak - kan alleen worden gerealiseerd als er grotere, meer geconcentreerde, eenheden ontstaan. In 2010 is het OM de discussie gestart over de vraag welke kansen een herziene gerechtelijke kaart biedt op het gebied van de huisvesting.

Daarnaast spelen andere ontwikkelingen een belangrijke rol, zoals de digitalisering van de strafrechtsketen, dat plaatsonafhankelijk werken mogelijk maakt. De noodzaak voor het OM om dichtbij de rechtspraak gehuisvest te zijn wordt daardoor kleiner.

Ook het OM ontkomt niet aan de gevolgen van de financiële situatie binnen de rijksoverheid. Het OM zal zich de komende jaren dus ook moeten richten op het doorvoeren van besparingen. Hierbij verwacht het OM meer van gerichte besparingen dan van generieke ingrepen. Een slimme organisatie van zaakstromen en een daaraan gerelateerde huisvestingsstrategie is daarbij een middel.

Huiselijk geweld geen privé-aangelegenheid meer

- Coördineren beleid aanpak huiselijk geweld
- Preventie en persoonsgerichte aanpak

Huiselijk geweld is een ernstige vorm van criminaliteit. Het betreft geweld dat door iemand uit de huiselijke kring van het slachtoffer wordt gepleegd. Hieronder vallen lichamelijke en seksuele geweldpleging, belaging en bedreiging. Huiselijk geweld komt veel voor. De schatting is dat er jaarlijks minstens 200.000 personen slachtoffer worden van huiselijk geweld door ongeveer 100.000 plegers. Zestig procent van de slachtoffers is vrouw, veertig procent man.

De tijd dat huiselijk geweld werd beschouwd als privé-aangelegenheid, ligt ver achter ons. De afgelopen jaren is hard gewerkt aan de aanpak van huiselijk geweld en dat begint zijn vruchten af te werpen.

Waarborgen veiligheid

Het OM-beleid is gericht op het bijdragen aan het onderkennen en het acuut (doen) stoppen van (dreiging van) huiselijk geweld. Het beleid is ook gericht op het voorkomen van recidive, het vergroten van de aangifte-bereidheid van slachtoffers en het waarborgen van de veiligheid van het slachtoffer. Ten slotte is het beleid gericht op het waarborgen van de veiligheid van kinderen als getuige van huiselijk geweld.

Elk regioparket heeft een contactfunctionaris voor het coördineren van het beleid voor de aanpak van huiselijk geweld. Het betreft een officier van justitie met beleidsondersteuning. Door het aanbieden van gerichte opleidingen aan officieren en parketsecretarissen is de aanpak van huiselijk geweld binnen het OM verder geprofessionaliseerd.

Bestuurlijke maatregel

Op 1 januari 2009 is de Wet tijdelijk huisverbod in werking getreden. De invoering vond gefaseerd plaats. Het tijdelijk huisverbod is een bestuursrechtelijke maatregel. In 2010 zijn er ruim 2.800 huisverboden door of namens de burgemeester opgelegd. Het overtreden van het tijdelijk huisverbod is strafbaar gesteld. Na overtreding van een huisverbod wordt de verdachte zo mogelijk voorgeleid. Het OM heeft in 2010 172 overtredingszaken behandeld. In 2009 waren dit er 177.

In 2010 heeft het OM 11.400 huiselijk-geweldzaken behandeld. De instroom van zaken huiselijk geweld is vorig jaar met 14,6 procent gedaald. Er wordt de laatste jaren bewuster geselecteerd en geprioriteerd in de huiselijk-geweldzaken die aan het OM worden aangeboden. De aanpak wordt vastgelegd in convenanten met gemeenten, GGD'en et cetera. Preventie en een persoonsgerichte aanpak via (onder meer) de veiligheidshuizen, zijn een essentieel onderdeel van de aanpak. Ook het huisverbod is soms een alternatief voor strafrechtelijk ingrijpen.

Ongeveer tweederde van het aantal verdachten wordt gedagvaard. In deze zaken veroordeelt de rechter zo'n 85 procent van de verdachten.

Huiselijk geweld: instroom en afdoening

	2007	2008	2009	2010
Instroom OM	13.700	14.000	12.300	10.500
Uitstroom OM	12.200	14.800	12.600	11.400
Dagvaardingen	9.000	9.800	8.500	7.700
Veroordelingen	4.500	7.200	7.200	6.100

Eergerelateerd geweld

In 2010 is de aanwijzing huiselijk geweld uitgebreid met het onderwerp 'eergerelateerd geweld'. Bij eergerelateerd geweld gaat het om het motief om met geweld te dreigen of het toe te passen, namelijk een geschonden eergevoel. Soms wordt huiselijk geweld en eergerelateerd geweld over één kam geschoren, aangezien de consequenties van gewelddadige escalatie op het oog gelijk lijken. Het is zaak beide vormen van geweld in een vroeg stadium van het onderzoek van elkaar te onderscheiden, omdat zij elk een andere aanpak nodig hebben. Het opsporingsbeleid rond de aanpak van huiselijk geweld is sterk gericht op de verdachte. Bij heterdaadsituaties en buiten heterdaadsituaties wordt de verdachte aangehouden. Als eerherstel het motief is, zal men alert moeten zijn op het feit dat veelal sprake kan zijn van groepsdruk. Dit kan ertoe leiden dat niet alleen gezocht wordt naar één dader, maar ook naar medeplichtigen of anderen die tot de daad hebben aangezet.

Ook voor eergerelateerd geweld zijn aparte opleidingsmodules voor officieren van justitie ontwikkeld.

Aanwijzing Kindermishandeling

In 2010 is de Aanwijzing Kindermishandeling in werking getreden. Kindermishandeling heeft raakvlakken met onder meer huiselijk geweld en seksueel geweld met of tegen kinderen. Ook cultureel gerelateerde vormen van kindermishandeling – zoals genitale verminking – vallen onder het bereik van de aanwijzing. In het verleden vond geen aparte registratie van kindermishandeling en aan kindermishandeling gerelateerde delicten plaats. Hierdoor ontbreekt het inzicht in aantallen en ernst van het aantal gevallen van kindermishandeling. Met deze aanwijzing is voorzien in een eenduidige registratie waarbinnen alle betrokken instanties op uniforme wijze kunnen optreden in de strijd tegen kindermishandeling.

Integriteitschendingen

- Bureau Integriteit OM
- Landelijk programmamanager Integriteit

In het afgelopen jaar zijn 31 disciplinaire maatregelen of straffen opgelegd, waarvan zes keer een onvoorwaardelijk strafontslag en drie keer een voorwaardelijk strafontslag. Vergeleken met de afgelopen vijf jaar waarin 120 medewerkers een disciplinaire straf of maatregel kregen opgelegd, is er sprake van een lichte stijging. In 2010 zijn 34 integriteitschendingen gemeld, uiteenlopend van belangenverstrengeling tot misdragingen in de privésfeer.

In 2010 is begonnen met het oprichten van het Bureau Integriteit OM (BIOM) om op structurele en eenduidige wijze aandacht te geven aan de integriteit van de OM-organisatie en de OM-medewerkers. In 2011 is het BIOM operationeel en gaat het de OM-onderdelen adviseren en ondersteunen bij de uitvoering van het landelijke integriteitsbeleid. Het College van procureurs-generaal heeft in december 2010 fungerend hoofdofficier van justitie Kitty Nooy benoemd tot Landelijk programmamanager Integriteit.

Stand van zaken intensiveringsprogramma's

- Waardevolle resultaten proeftuinen
- Programmatische aanpak centraal
- Professionele informatieverzameling

Politie en OM zijn in 2008 – ter uitvoering van het programma 'Veiligheid begint bij voorkomen' van het vorige kabinet – gestart met drie intensiveringsprogramma's, gericht op de aanpak van financieel-economische criminaliteit, cybercrime en georganiseerde misdaad.

In 2010 is er flinke vooruitgang geboekt op een aantal onderwerpen:

Programmatische aanpak

In de intensiveringsprogramma's staat de programmatische aanpak centraal. In die aanpak leveren alle betrokken partners (openbaar bestuur, FIOD, OM, politie, overige opsporingsdiensten maar ook bijvoorbeeld financiële dienstverleners) vanuit hun eigen mogelijkheden een bijdrage aan het voorkomen en bestrijden van de (georganiseerde) criminaliteit. Dit krijgt steeds duidelijker vorm, mede door de ervaringen in de proeftuinen die overal in het land zijn gestart. In 2010 liepen er in totaal zestien proeftuinen op de verschillende thema's: aanpak georganiseerde hennepsteelt, mensenhandel, cybercrime, vastgoed, internetgerelateerde fraude, witwassen en kinderporno.

Vijf proeftuinen zijn afgelopen jaar afgerond, waarin ook de strafrechtelijke aanpak tot goede resultaten heeft geleid. Proeftuinen zijn experimenten met alternatieve strategieën, bijvoorbeeld onderzoeken waarbij het OM en de politie samenwerken met andere relevante partners. Buiten het strafrechtelijk onderzoek zijn er andere maatregelen (barrières) ontwikkeld, die passen bij een preventieve en bestuurlijke aanpak van criminaliteit.

De inzichten en ervaringen die in de proeftuinen en in andere onderzoeken zijn opgedaan worden OM-breed gedeeld als onderdeel van de professionele standaard. Gewerkt wordt aan een totaalpakket van onder meer opleidingen, professionele ontmoetingen en kennismanagement om de programmatische aanpak duurzaam binnen het OM te implementeren, te borgen en blijvend te ontwikkelen.

Intelligence

Een belangrijke eerste stap in de programmatische aanpak is een professionele informatieverzameling voor het zicht op de aard en omvang van de criminaliteit, op basis waarvan afgewogen beslissingen kunnen worden genomen over de opsporingsprioriteiten op nationaal en regionaal niveau. Dit noemen we intelligence.

Onze informatieofficieren en criminologen dragen in toenemende mate bij aan verbetering van intelligence en aan strategische en operationele sturing. De interne en externe positionering van deze functionarissen is echter soms nog onvoldoende ontwikkeld. Ook vanuit de regionale informatie- en expertisecentra (RIEC's) is geconstateerd dat de informatieofficieren hun rol nog beter kunnen invullen. Het afgelopen jaar is door het OM en de politie veel tijd en energie gestoken in het maken van criminaliteitsbeeldanalyses (CBA's). Naast regionale CBA's, die een beeld geven van de criminaliteitsontwikkeling in een bepaalde regio, worden CBA's op specifieke thema's gemaakt, zoals jeugdcriminaliteit, geweld en high tech crime. Voor de thema's hennepsteelt en mensenhandel zijn tactische analyses gemaakt. Verder is er door het

Functioneel Parket een dreigingsbeeld fraude opgesteld en wordt medio 2010 een dreigingsbeeld milieu gemaakt. Een belangrijke mijlpaal is de vaststelling van de intelligence-agenda 2010 door het OM en de politie. De onderwerpen zijn: terrorisme/activisme, mensenhandel, hennepsteelt, overvallen, openbare-ordeverstoringen en vastgoedfraude.

In de proeftuinen zijn diverse waardevolle resultaten bereikt op het terrein van intelligence. Zo heeft de proeftuin internetgerelateerde fraude in Haarlem een meldpunt internetgerelateerde fraude ingericht. Hierdoor kan de komende tijd een goede informatiepositie worden opgebouwd op dit thema. De proeftuin informatiegestuurde aanpak van botnets (Taurus) heeft belangrijke stappen gezet in het opbouwen van een zodanige informatiepositie ten aanzien van botnets, dat gericht gekozen kan worden welke botnets aangepakt worden.

Het verzamelen van informatie en het opstellen van een probleemanalyse is niet voor elke professional vanzelfsprekend. De kern van deze cultuuromslag is een blik op interventiemogelijkheden die breder is dan alleen de strafrechtelijke aanpak en het samen met andere partners kiezen van een gezamenlijk op elkaar afgestemde effectieve interventiestrategie waarbij elke partner gebruikmaakt van de eigen (wettelijke) mogelijkheden.

De nieuwe functies binnen het OM

De nieuwe functionarissen die binnen het OM zijn aangesteld (bijvoorbeeld informatieofficieren, criminologen, fraudeofficieren, cybercrimeofficieren, mensenhandellofficieren en officieren voor de dubbele bezetting in strafzaken) beginnen hun rol op zich te nemen. Er is gewerkt aan nieuwe opleidingen en cursussen voor deze functionarissen en in landelijke bijeenkomsten worden ervaringen gedeeld en worden de functies binnen en buiten de OM-organisatie verder ontwikkeld en gepositioneerd.

Enkele aspecten van de proeftuinen uitgelicht:

- Samenwerkingsverbanden, informatie uitwisselen, wegen en sturen.

Samenwerking en informatie-uitwisseling met partners is in de afgelopen periode bij het OM vanzelfsprekender geworden. Het komt weliswaar – in de beleving van RIEC's en gemeenten – nog steeds voor dat het OM en de politie nog 'op de informatie blijven zitten', maar er zijn goede voorbeelden van hoe het ook kan, bijvoorbeeld in de proeftuin 'Emergo' waar politie, FIOD en OM samen met het bestuur de mensenhandel/uitbuiting aanpakt die samenhangt met de prostitutie op de Wallen. Dat gebeurt door een samenhangend pakket maatregelen, onder meer betere controle en toezicht op vergunningvoorwaarden, illegaliteit, fiscaal onderzoek en strafrechtelijke interventies. Verder heeft de proeftuin 'Zandraket' in Almelo op het thema witwassen een verkenning opgeleverd van de mogelijkheden en onmogelijkheden tot samenwerking met ketenpartners en (onbewuste) facilitators. In de proeftuin 'internetgerelateerde fraude' in Haarlem zijn afspraken gemaakt en samenwerkingsconvenanten opgesteld met private partners, zoals online handelsplaatsen en andere partijen die betrokken zijn bij de aanpak van fraude op internet. In de proeftuin 'informatiegestuurde aanpak van botnets (Taurus)' is door het team high tech crime van het Korps Landelijke Politiediensten (KLPD) op technisch gebied samengewerkt met de RWTH Aachen University. Daarnaast zijn diverse private partijen partner geworden van het covenant informatie-uitwisseling, zoals Internet Service Providers (ISP's), internetsecurity-bedrijven en andere internetpartijen. Ook publieke partijen als het Cyber Security en Incident Response Team van de Nederlandse overheid (GOVCERT), de Onafhankelijke Post en Telecommunicatie Autoriteit (OPTA) en het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) zijn partij.

- Innovatief opsporen en vervolgen

In de proeftuin voor de aanpak van mensenhandel 'Zandpad' in Utrecht zijn goede ervaringen opgedaan met het gezamenlijk uitwerken van een interventiestrategie. Daarin wordt een veelheid aan bestuurlijke maatregelen (cameratoezicht, aanpassing algemene plaatselijke verordening, hulpverleningsprogramma's) gecombineerd met doorlopende informatie-uitwisseling (convenant, inzet informatieanalist en signaleringsoverleg) en een versnelde en verbeterde strafrechtelijke aanpak. Dat gebeurt onder meer door de inzet van een speciaal team voor de aanpak van mensenhandel/illegale prostitutie.

Verder is ook in andere proeftuinen geëxperimenteerd met themaoverstijgende en themaspecifieke innovatieve opsporingsmethoden. De proeftuinen 'Beatles' en 'internetgerelateerde fraude' leverden beschrijvingen op van een persoonsgerichte aanpak, inclusief een format voor een persoonsdossier en een werkwijze voor de analyse van bankrekeningen. In de proeftuin 'Beatles' werd een aantal samenhangende strafzaken gecoördineerd aangepakt. De proeftuin 'Zandraket' heeft geresulteerd in een vernieuwde methode om witwasonderzoeken uit te voeren en daarmee de onderzoekstijd te bekorten. Als belangrijke succesfactor voor de programmatische aanpak noemt deze proeftuin de aanstelling van iemand die primair de focus heeft op andere interventiemogelijkheden dan de strafrechtelijke aanpak en andere partijen ook actief bij een andere aanpak betreft.

In de proeftuin die gericht is op de aanpak van kinderporno 'Zambezi' is een aantal digitale analyse-instrumenten ontwikkeld en is een start gemaakt met het beschrijven van het juridisch kader voor de aanpak van kinderpornografie. Het is een document dat permanent gevoed wordt met nieuwe ontwikkelingen en jurisprudentie en dat digitaal benaderbaar is. Op het thema vastgoed/hypotheekfraude is het Vastgoed Intelligence Center (VIC) inmiddels actief. Het gaat om een samenwerkingsverband van de Belastingdienst, Financial Intelligence Unit (FIU), de politie en het OM, dat is opgericht om de programmatische aanpak van vastgoedgerelateerde (georganiseerde) misdaad aan te pakken door middel van het koppelen van digitale gegevensbestanden. Uit de mensenhandel-proeftuin 'Schone Schijn' in Alkmaar zijn twee werkbeschrijvingen voortgekomen. Deze beschrijven op te werpen barrières tegen het faciliteren van de mensenhandel/illegale prostitutie door de aanpak van huisjesmelkers en het tegengaan van het witwassen van de opbrengsten uit die mensenhandel/prostitutie.

- Bestuurlijke rapportage

Een belangrijk onderdeel van de programmatische aanpak is het uitbrengen van een bestuurlijke rapportage. Hierin zijn de structurele knelpunten en kwetsbaarheden in legale bestuurlijke en maatschappelijke processen beschreven die zich lenen voor een andere dan een strafrechtelijke aanpak. Vastgesteld is dat de bestuurlijke rapportage nog te weinig uit de verf komt. Er is dan ook samen met de partners van het OM een verbetertraject gestart. Er is een procesbeschrijving opgeleverd (wie krijgt welke rapportage, wie gaat erover?) en in de eerste helft van 2011 komt er een format bestuurlijke rapportage beschikbaar.

- Barrièremodellen

Het denken in barrières en barrièremodellen is voor de programmatische aanpak een belangrijke sleutel om helder te krijgen welke partijen 'aan boord moeten worden gehaald'. Opgedane ervaringen worden met de modellen overdraagbaar. Op het thema mensenhandel is in de diverse proeftuinen een veelheid aan barrières beproefd en beschikbaar gekomen. Zo heeft de proeftuin 'Slaven van het systeem' in Groningen/Friesland een specifieke barrière opgeleverd in de vorm van een documentaire voor een uitzending op de Bulgaarse tv, om potentiële slachtoffers voorlichting

te geven en te waarschuwen. Verder is een rapport over de push- en pull-factoren opgesteld waarmee verder gewerkt kan worden aan specifieke barrières. De proeftuin 'Schone Schijn' in Alkmaar heeft een meldpunt mensenhandel ingericht, er zijn nieuwe vergunningsvoorwaarden opgesteld die mensenhandel moeilijker maken en de aan- en afvoerweg naar het prostitutiegebied wordt aangepakt. In de proeftuin 'Zandpad' in Utrecht is nu onder meer de algemene plaatselijke verordening aangepast. Hierin worden maximumwerktijden en een registratieplicht voor prostituees geregeld.

- Taskforce Mensenhandel

Vanuit de Taskforce Mensenhandel is de afgelopen periode een aantal praktische instrumenten beschikbaar gekomen, zoals een handreiking voor gemeenten om het toezicht op de prostitutiesector te verstevigen en ketenregie in te stellen. Daarnaast is er een handreiking aanpak hotelprostitutie, een toolkit met alle juridische en praktische instrumenten om mensenhandel aan te pakken en signalen ervan te herkennen en een plan van aanpak Bestuurlijke Aanpak Mensenhandel. Op het thema aanpak georganiseerde hennepcultuur kan naar verwachting op grond van de resultaten van de proeftuinen in de loop van 2010/2011 het bestaande barrièremodel worden verbeterd en doorontwikkeld. In elke proeftuin wordt zo veel mogelijk gestreefd naar het ontnemen van het uit criminele activiteiten verkregen vermogen. Op het thema Internetgerelateerde fraude is een werkwijze ontwikkeld en beschreven waarop internetgerelateerde fraudemeldingen landelijk centraal worden verzameld, geanalyseerd, veredeld en overgedragen aan regionale korpsen. Deze werkwijze is onderdeel van een te ontwikkelen barrièremodel om internetgerelateerde fraude te voorkomen die in oktober wordt beproefd. Op het thema 'ICT als doelwit van criminaliteit' werken de Rijksuniversiteit Groningen, Hanzehogeschool Groningen, Ziggo, politie, gemeente en OM samen. Laptops van studenten worden voorzien van software om deze bij diefstal makkelijk op te kunnen sporen. De proeftuin 'Kastanje II' heeft de zwakke schakels in de vastgoedsector benoemd in de vorm van een lijst van problemen met daaraan gekoppeld een lijst met realiseerbare en meetbare verbeteringen.

Deze zijn vastgelegd in een bestuurlijke rapportage die is afgestemd met en aangeboden aan de raad van het Financieel Expertise Centrum (FEC). In het FEC werken zeven organisaties (FEC-partners) samen, namelijk AFM, Belastingdienst, AIVD, DNB, FIOD, OM en politie met als doelstelling: 'Het versterken van de integriteit van de financiële sector door de onderlinge samenwerking tussen de partners te stimuleren, te coördineren en te vergroten door het uitwisselen van informatie en het delen van inzicht, kennis en vaardigheden.'

De proeftuin 'Zandraket' heeft een barrièremodel tegen witwassen opgeleverd, meer specifiek het witwassen van geld door middel van onroerend goed op campings en vakantieparken, de registraties hiervan in het kadaster en afstemming bij internationale samenwerking bij witwasonderzoeken.

Internationale rechtshulp onder druk

- Meer verzoeken en verzoekonderdelen
- Capaciteit en handhavingstekort maken impact bij rechtshulpverzoeken groot

Internationale criminaliteit is booming business: een van de meest 'geslaagde' geïnternationaliseerde sectoren. Het aantal inkomende rechtshulpverzoeken uit het buitenland blijft stijgen en de complexiteit van de verzoeken neemt toe. Dit gegeven, gecombineerd met een capaciteitstekort binnen de opsporing en de Internationale Rechtshulp Centra (IRC's), schetst nog niet een optimistisch toekomstbeeld.

Uit het registratiesysteem Luris blijkt dat sinds 2006 het aantal door de verschillende IRC's te behandelen justitiële en politieke rechtshulpverzoeken is gestegen. De cijfers over 2010 laten zien dat het totaal aantal inkomende rechtshulpverzoeken rond de 60.000 ligt.

Toenemende complexiteit

Een rechtshulpverzoek bestaat vaak uit verschillende verzoekonderdelen (bijvoorbeeld een verzoek tot het horen van een getuige en een verzoek tot tappen en observeren of een GBA-bevraging). Het feitelijke aantal uit te voeren verzoeken (binnen een overkoepelend formeel verzoek) ligt dus aanzienlijk hoger dan de genoemde cijfers kunnen aangeven. Ook binnen het aantal verzoekonderdelen is sinds 2006 een stijgende trend waar te nemen. Dit geldt voor zowel de politieke als de justitiële verzoekonderdelen).

Daarnaast komt naar voren uit een ronde langs de IRC's (samenwerking tussen OM en politie) dat de verzoeken ook in complexiteit toenemen. Bovendien blijkt uit discussies met de grenslanden dat onze nationale 'weegploegstructuur' niet goed begrepen wordt door het buitenland. Gevraagde samenwerking of spontaan verstrekte informatie uit het buitenland blijkt in een aantal gevallen af te ketsen. Aanknopingspunten lijken aanwezig voor het oppakken van strafzaken op Nederlands grondgebied, maar krijgen hier om redenen van capaciteit onvoldoende follow-up.

Impact op organisatie

De druk op de internationale rechtshulp zal naar verwachting alleen maar toenemen, nu de criminaliteit steeds meer een internationaal karakter heeft en binnen de Europese Unie de wederzijdse erkenning van elkaars beslissingen in het strafrecht geldt. Een verschuiving treedt op van de traditionele rechtshulpverzoeken naar het binnen een bepaalde termijn dwingend uitvoering geven aan een beslissing uit een andere EU-lidstaat. Voorbeelden hiervan zijn de al in werking getreden Europese arrestatiebevelen, het Europees bewijsverkrijgingsbevel en het voorstel voor een Europees onderzoeksbevel. In 2010 is dan ook door de politie en het OM nadrukkelijk aandacht gevraagd bij de betrokken onderhandelaars in Brussel om in de totstandkomingsfase van de regelgeving beter rekening te houden met de impact op de organisatie.

Positieve ontwikkelingen

Toch zijn er ook positieve ontwikkelingen. De meeste verzoeken worden wél uitgevoerd en intensieve samenwerking vindt plaats met bijvoorbeeld de grenslanden België en Duitsland. Nederland is nu eenmaal vanwege onder meer zijn ligging en infrastructuur een aantrekkelijk land voor buitenlandse (vooral georganiseerde) misdaad. Treffend is dan ook de constante verhouding in de afgelopen jaren tussen de inkomende (4) en uitgaande (1) rechtshulpverzoeken. Uitdaging voor het nieuwe jaar is hoe de schaarse opsporingscapaciteit zo efficiënt mogelijk kan worden ingezet voor de noodzakelijke internationale samenwerking. De vorming van de nationale politie kan daartoe mede een impuls geven.

OM ontvangt meer klachten, ook over politieoptreden

- Groei vooral in categorie 'overige'
- Snelheid reactie OM voor verbetering vatbaar

Het aantal klachten dat bij het OM is ingediend, is in 2010 flink toegenomen. Bij de cijfers moet worden opgemerkt dat het niet altijd gaat om klachten over het functioneren van het OM zelf. De categorie 'overige' in de tabellen omvat bijvoorbeeld klachten over politieoptreden en over het niet opnemen van aangiften door de politie. Dergelijke klachten worden doorgestuurd naar het betreffende korps en niet inhoudelijk door het OM behandeld. Deze categorie is in 2010 sterk in omvang toegenomen en dit verklaart grotendeels de groei van het totaal.

Opmerkelijk is de daling van het aantal slachtoffergerelateerde klachten. De afgelopen jaren heeft het slachtoffer een steeds prominentere plaats gekregen in het strafproces. Vermoedelijk leidt de veranderde houding van het OM ten opzichte van slachtoffers tot een verbetering van de relatie met deze groep.

Informatieverstrekking aan derden

Behalve aan slachtoffers verstrekt het OM steeds meer informatie aan partijen die betrokken zijn bij de aanpak van criminaliteit en overlast, zoals gemeenten. De ruimhartige verstrekking verklaart waarom er minder klachten binnenkomen over het niet beschikbaar stellen van informatie. De keerzijde van dit beleid is dat er (veel) meer klachten worden ontvangen over de informatieverstrekking aan derden. Afgaande op de binnengekomen klachten lijkt de snelheid waarmee het OM reageert voor verbetering vatbaar. Overigens is het aantal klachten zeer gering in verhouding tot het totaal aantal strafzaken (meer dan een half miljoen) dat door het OM jaarlijks wordt behandeld.

Aard van de klachten				
	2007	2008	2009	2010
1. Bejegening (bijv. behandeling ter zitting, telefonisch contact)	24	88	40	62
2. Gerelateerd aan strafzaak (bijv. aanhouding, signalering, vervoer verdachten, heenzending)	150	94	88	27
3. Niet of te laat beantwoorden van correspondentie	84	49	26	65
4. Niet verstrekken van informatie	36	34	31	2
5. Slachtoffergerelateerde klachten (bijv. niet ontvangen voegingsformulier, spullen niet teruggekregen, schade niet geïnd)	18	34	37	0
6. Onvoldoende voortvarend optreden	27	32	19	35
7. Informatieverstrekking aan derden (bijv. informatie uit dossier aan pers of werkgever)	8	4	1	73
8. Overige klachten	132	43	67	171
Totaal	479	378	309	435

Informeel afdoen klachten

Sinds de invoering van de Handleiding klachtbehandeling OM op 1 januari 2009 worden veel klachten door de arrondissementsparketten op een informele wijze afgedaan. Deze informele afhandeling houdt in dat er op korte termijn (veelal telefonisch) contact met de klager wordt opgenomen om te bezien of door een toelichting of interventie de klacht kan worden opgelost. De informele klachtafhandeling lijkt veel onvrede bij een klager weg te nemen. Dit komt naast een voortvarende afhandeling ook door het persoonlijk contact tussen de klachtonderzoeker en de klager. In andere gevallen, bijvoorbeeld wanneer het klachtonderzoek meer tijd vergt of de klager daarop prijs stelt, wordt de formele procedure gevolgd zoals beschreven in de Algemene wet bestuursrecht.

Van de formeel behandelde klachten werd ruim de helft ongegrond verklaard en iets minder dan de helft gegrond. Het aandeel gegrond verklaarde klachten was wat hoger dan in 2009, maar lager dan in 2008. De klachten die betrekking hadden op informatieverstrekking aan derden, werden vorig jaar het vaakst gegrond verklaard, gevolgd door klachten over de voortvarendheid van het optreden en het beantwoorden van correspondentie.

Aandeel gegrond verklaarde klachten				
	2007	2008	2009	2010
1. Bejegening (bijv. behandeling ter zitting, telefonisch contact)	23%	33%	41%	33%
2. Gerelateerd aan strafzaak (bijv. aanhouding, signalering, vervoer verdachten, heenzending)	27%	34%	28%	30%
3. Niet of te laat beantwoorden van correspondentie	64%	74%	50%	49%
4. Niet verstrekken van informatie	46%	65%	36%	0%
5. Slachtoffergerelateerde klachten (bijv. niet ontvangen voegingsformulier, spullen niet teruggekregen, schade niet geïnd)	69%	81%	78%	Nvt
6. Onvoldoende voortvarend optreden	57%	56%	70%	66%
7. Informatieverstrekking aan derden (bijv. informatie uit dossier aan pers of werkgever)	17%	0%	0%	78%
8. Overige klachten	24%	44%	34%	34%
Totaal	37%	50%	42%	46%

Kwaliteitsmodel OM

- Versterkingsprogramma bijgedragen aan cultuur reflectie en delen verantwoordelijkheid
- Landelijk zicht-op-zaken

Het Programma Versterking Opsporing en Vervolg (PVOV) is afgerond. Op het eindcongres in juni 2010 is vastgesteld dat er grote inspanningen zijn geleverd door het OM, de politie en het NFI om de kwaliteit en de professionaliteit van de opsporing en de vervolging te versterken. Uit de audits is gebleken dat de investeringen resultaat hebben opgeleverd.

Misschien nog belangrijker is de conclusie dat het Versterkingsprogramma heeft bijgedragen aan een cultuur waarin reflectie en het delen van verantwoordelijkheden centraal staan. Duidelijke eisen aan opleiding, ervaring en certificering, structurering van het onderzoek, transparante keuzes en het bevorderen van een klimaat waarin het bespreken van twijfel aan gemaakte keuzes in het onderzoek mogelijk is, zijn verworvenheden van het Versterkingsprogramma.

Ook andere beroepsgroepen betrekken bij tegenspraak

Dankzij de organisatie van tegenspraak gaan officieren van justitie en advocaten-generaal al kritischer te werk. Tijdens het congres is de suggestie gedaan om ook andere beroepsgroepen bij de tegenspraak te betrekken, zoals bijvoorbeeld advocaten of rechtspsychologen. Die suggestie is uitgewerkt in een handzame brochure voor recherche- en kwaliteitsofficieren.

Maar het OM is er nog niet. Naast blijvende aandacht voor de verworvenheden in de kwaliteit van grootschalige onderzoeken en de borging daarvan wordt geïnvesteerd in de kwaliteit van zaken die onder dat niveau liggen. Daarvoor is het project Permanent Professioneel in het leven geroepen. Permanent Professioneel bevat een aantal belangrijke kwaliteitsinstrumenten. Op ieder regioparket, het Landelijk Parket en het Functioneel Parket wordt een (virtueel) bureau recherche ingericht, waar de rechercheofficier, de kwaliteitsofficier, de forensisch officier en de CIE-/informatieofficier samenkomen om met ondersteuning van de beleidsmedewerker recherche de lopende onderzoeken en strafzaken te bespreken en informatie daarover uit te wisselen.

Uniform zicht-op-zakensysteem

In de toekomst zullen alle parketten – eerste en tweede lijn – beschikken over een uniform zicht-op-zakensysteem, dat bovendien stapelbaar is, waardoor een landelijk zicht-op-zaken ontstaat.

Op alle parketten vindt een zaaksoverleg plaats waarin gevoelige of risicovolle zaken worden ingebracht. Er zal actief gezocht worden naar kwetsbaarheden, professionele risico's en andere afbreukrisico's, om daarop vervolgens te acteren. Ook wordt in dit overleg vastgesteld of de goede combinatie van mensen op de zaak zit (zicht-op-mensen).

Naast deze monitoring van belangrijke zaken gaan evaluatie en reflectie in lopende zaken een nadrukkelijker rol spelen. Dit kan op verschillende momenten tijdens het onderzoek en daarna in de vervolgingsfase. Reflectie is een hulpmiddel om de zaaksofficier in staat te stellen de zaak beter ter zitting te kunnen brengen en om eventuele knelpunten, problemen of dilemma's zo goed mogelijk het hoofd te bieden. Daarvoor worden zogenaamde reflectiekamers ingericht bij alle parketten.

Intervisie en collegiale toetsing

Het Landelijk Parket heeft in 2010 al ervaring opgedaan met een interne reflectiekamer. Complexe zaken worden door een team van ervaren collega's van het OM en de politie – en soms externe deskundigen – besproken. Deze vorm van intervisie en collegiale toetsing wordt als zeer positief ervaren. Sluitstuk bij de reflectie wordt gevormd door de Landelijke Reflectiekamer, die begin 2011 van start is gegaan. De Landelijke Reflectiekamer buigt zich over onderzoeken en strafzaken in het hogere segment van gevoelige en risicovolle zaken, initieel of na eerdere regionale reflectie.

Landelijke Commissie Strafvorderingsrichtlijnen

- Gevraagd en ongevraagd adviseren over strafforderingsbeleid
- Consulteren burgers en maatschappelijk middenveld

De Landelijke Commissie Strafvorderingsrichtlijnen (LCS), die bestaat uit officieren van justitie, advocaten-generaal en secretarissen, is eind 2009 door het College van procureurs-generaal ingesteld om gevraagd en ongevraagd te adviseren over het strafforderingsbeleid. Het gaat niet alleen om het actualiseren van de bestaande strafforderingsrichtlijnen, maar ook om het maken van nieuwe, zoals voor midden- en zware criminaliteit. De commissie consulteert naast professionals ook burgers en het maatschappelijk middenveld door het organiseren van burgerfora in de diverse regio's en door het houden van internetenquêtes. De resultaten van deze raadplegingen en ook de consultatie van de eigen achterban betreft de LCS bij de totstandkoming van haar adviezen.

Adviezen LCS

In het eerste jaar van haar bestaan heeft de LCS aan het College van procureurs-generaal een aantal adviezen gegeven. Deze hebben onder andere geresulteerd in een nieuwe richtlijn voor overvallen op woningen en bedrijven. Ook heeft de commissie geadviseerd recidive zwaarder te bestraffen. Het gaat dan om een verhoging van 10 procent naar 50 procent bij eenmaal recidive en een verhoging van 20 procent naar 100 procent bij meermalen recidive. Daarnaast zal bij recidive worden opgeschaald naar de naasthogere straf. Waar een first offender dus een geldboete zou krijgen, is de straf in het geval van recidive een taakstraf.

Verder heeft de commissie aan het College van procureurs-generaal geadviseerd het aantal strafpunten bij openlijk geweld tegen personen te verhogen.

De voorstellen die recidive en openlijk geweld betreffen, zijn totstandgekomen nadat eerst burgers en het maatschappelijk middenveld hierover zijn geconsulteerd. Op vier plaatsen in het land zijn burgers door het OM bevroegd. Het maatschappelijk middenveld, het segment tussen de overheid en de burger, werd over dezelfde onderwerpen geraadpleegd door middel van een internetenquête. Inmiddels heeft het College van procureurs-generaal deze adviezen overgenomen en zijn ze na instemming van de minister van Veiligheid en Justitie per 1 januari 2011 in diverse richtlijnen doorgevoerd.

Doorlooptijd artikel 12 Sv-zaken bekort

- Nederlandse procedure vrij uniek
- Medische zaken of (vermeend) geweld door politie

De Nederlandse artikel 12 Sv-procedure is vrij uniek en geeft een belanghebbende de mogelijkheid om een klacht in te dienen bij het gerechtshof als het OM een zaak niet of niet verder vervolgt. Als de klacht gegrond wordt verklaard, moet het OM de zaak alsnog voor de rechter brengen.

In 2010 zijn er in totaal 2.430 beklagzaken bij de gerechtshoven binnengekomen. Dit is een stijging met zes procent ten opzichte van 2009. De gerechtshoven verklaarden tien procent van de klachten gegrond. Dit betekent dat het OM de opdracht kreeg om alsnog tot vervolging over te gaan.

Gegroundverklaring zeer gering

De zaken die op een artikel 12 Sv-zitting behandeld worden, wijken nogal eens af van de gemiddelde strafzaak die voor de rechter komt. Bij een groot deel ervan blijkt namelijk dat de kans op gegroundverklaring van de klacht op voorhand al zeer gering is. Het gaat bijvoorbeeld om burenruzies of problemen in de privésfeer. Om in deze zaken tot een oplossing van het conflict te komen is de inzet van het strafrecht meestal niet het meest passende middel. De eerdere melding of aangifte bij de politie heeft om die reden niet tot vervolging door het OM geleid.

Medische zaken en politiegeweld

Andere veel voorkomende zaken in een artikel 12 Sv-procedure zijn medische zaken en zaken die gaan over politiegeweld. Bij medische zaken gaat het om (al dan niet vermeende) medische fouten waarbij het OM besluit een arts niet strafrechtelijk te vervolgen. Het zijn vaak tragische zaken waarbij de verdere procedure voor het slachtoffer of de nabestaande(n) van groot belang is voor de psychologische verwerking. Het strafrecht is daarvoor echter niet altijd het meest geschikte instrument. Medische zaken vallen in beginsel ook onder het medisch tuchtrecht. Een tuchtrechtelijke maatregel ligt in bepaalde gevallen meer voor de hand.

Bij politiegeweldzaken gaat het om door de politie gehanteerd geweld, bijvoorbeeld bij de aanhouding van een verdachte. Deze zaken kennen een bijzonder karakter. De klager is vaak de aangehouden verdachte tegen wie ook een strafzaak loopt. De verdachte begint de artikel 12 Sv-procedure omdat hij vindt dat de politie disproportioneel geweld heeft gebruikt. Aan het gerechtshof de taak om te bespreken of dit mogelijk inderdaad het geval is.

Doorlooptijd

De doorlooptijd van de artikel 12 Sv-zaken is de laatste jaren verbeterd. Was de gemiddelde doorlooptijd in 2007 vanaf ontvangst van de klacht tot aan de beslissing van het hof nog ruim negen maanden, in 2010 is de doorlooptijd teruggelopen naar gemiddeld zeven maanden. Het OM heeft de laatste jaren steeds strakker gestuurd op de termijnen van het OM en de politie. Sommige hoven doen beklagzaken voor een belangrijk deel schriftelijk af en dus niet op zitting. Ook op die manier wordt de gemiddelde doorlooptijd bekort. Met name het gerechtshof in Arnhem slaagt er op deze manier in de gemiddelde doorlooptijd laag te houden.

Investeren in bestrijding mensenhandel

- Voorkómen heeft grootste maatschappelijk effect
- Over het geheel genomen daalt het aantal mensenhandelzaken
- Ongeveer tweederde van de zaken leidt tot een veroordeling

Mensenhandel is uitbuiting, moderne slavernij. Het verdienen van grof geld ten koste van lijf en vrijheid van anderen – mannen, vrouwen of kinderen. Het gebeurt in de prostitutie, de tuinbouw, de horeca of welke branche dan ook. Het OM geeft daarom hoge prioriteit aan de bestrijding van mensenhandel. De opsporing en vervolging door de politie en het OM zijn bovendien steeds meer onderdeel van een breder pakket maatregelen van overheid en bedrijfsleven, gericht op het voorkómen van mensenhandel. Daarmee wordt uiteindelijk het grootste maatschappelijk effect bereikt. De maatregelen variëren van strikt toezicht op de prostitutiebranche (gemeentelijke vergunningstelsels) tot het instrueren van vliegtuigpersoneel waardoor slachtoffers van mensenhandel eerder worden herkend. Deze laatste maatregel is recent door de staatssecretaris van Justitie in de Tweede Kamer aangekondigd. In het artikel over de Intensiveringsprogramma's elders in dit jaarbericht wordt op die bredere aanpak (en de begrippen die daarbij worden gebruikt) uitgebreid ingegaan.

Ook in 2010 heeft het OM verder geïnvesteerd in de bestrijding van mensenhandel. Samen met de politie spoorde het OM zowel individuele mensenhandelaren als criminele samenwerkingsverbanden op. Naast uitbuiting in de seksbranche heeft het OM nu ook het accent gelegd op arbeidsuitbuiting, dus op uitbuiting in andere sectoren. Verder blijft de nadruk liggen op het vergroten van expertise en de samenwerking met partners buiten het OM. De Taskforce Mensenhandel speelt daarbij een belangrijke rol.

Opsporing en vervolging

Mensenhandel: instroom en afdoening					
	2006	2007	2008	2009	2010
Instroom OM	180	130	210	140	220
Uitstroom OM	210	240	220	170	160
Dagvaardingen	100	110	150	130	120
Veroordelingen	90	90	100	90	90

Wat betreft de instroom van verdachten zien we bij mensenhandel flinke schommelingen, met pieken in 2008 en 2010. Doordat het vaak gaat om complexe zaken die veel tijd vergen, geven de afdoeningscijfers andere pieken en dalen te zien dan de instroomdata. Gemiddeld gaat het OM in ruim driekwart van de gevallen over tot vervolging van de verdachte. Mensenhandel blijkt lastig te bewijzen. Relatief veel verdachten worden vrijgesproken, waardoor uiteindelijk gemiddeld driekwart van de zaken leidt tot een veroordeling.

Arbeidsuitbuiting

In het jaarbericht 2009 werd melding gemaakt van een belangrijke uitspraak van de Hoge Raad over arbeidsuitbuiting. De verwachting werd uitgesproken dat deze uitspraak de weg zou openen naar meer veroordelingen voor deze vorm van mensenhandel. Die verwachting is uitgekomen. Na jaren zonder succesvolle vervolging waren er in 2010 veroordelingen voor uitbuiting in de Chinese horeca, uitbuiting van Indiase marktlui en Indonesische kroepoekbakkers in Den Haag en Poolse champignonplukkers in Limburg. In de bekende aspergezaak in Someren is het strafrechtelijk onderzoek in volle gang.

Uitbuiting in de seksbranche

Op dit terrein liepen veel strafrechtelijke onderzoeken. Forse veroordelingen waren er onder meer voor de uitbuiting van Thaise prostituees in massagesalons en bij escortservices en voor uitbuiting van Bulgaarse vrouwen in de legale prostitutie in Groningen.

Proeftuinen: nieuwe manieren van opsporen

Uitbuiting in de uitzendbranche, de Chinese horeca en de land- en tuinbouw staan centraal in twee proeftuinen die in 2010 van start gingen in Dordrecht en Den Bosch. Samen met gemeenten, politie, SIOD, de Belastingdienst en UWV wordt de aard en omvang ervan in kaart gebracht. Vervolgens worden afspraken gemaakt over de beste interventie. Met andere woorden: wie grijpt op welk moment op welke manier in? Gaat het OM vervolgen? Legt de Belastingdienst een naheffing op? Trekt de gemeente een vergunning in?

Op het gebied van seksuele uitbuiting liep in 2010 een aantal proeftuinen door. Een aantal daarvan gaan om vergunde raamprostitutie, een ander focust op de hotelesescort. De proeftuin 'Slaven van het Systeem' in Groningen/Friesland werd afgerond (zie ook het artikel over de Intensiveringsprogramma's). Preventie en internationale samenwerking waren belangrijke onderwerpen in deze proeftuin, waarin bleek dat het werken in de Nederlandse raamprostitutie een 'glamorous' imago heeft onder jonge Bulgaarse vrouwen. In samenwerking met de Bulgaarse overheid is een preventiefilm gemaakt die op Bulgaarse scholen wordt vertoond en ook op de nationale televisie te zien is geweest. In de proeftuin werd succesvol samengewerkt met de Bulgaarse politie. Eind 2010 waren de voorbereidingen voor een gezamenlijk onderzoeksteam met Bulgarije in een vergevorderd stadium.

Taskforce Mensenhandel

De leden van de Taskforce vertegenwoordigen de belangrijkste organisaties die bij de bredere aanpak een rol spelen. Eind 2010 heeft de Taskforce de minister van Justitie verzocht de termijn van de Taskforce – die afloopt in februari 2011 – met nog eens drie jaar te verlengen.

Expertise binnen het OM

Iedere OM-regio beschikt over een portefeuillehouder mensenhandel. Dat is een specialistisch officier van justitie, die in zijn of haar regio aanspreekpunt is voor het onderwerp, voor collega's binnen het OM én voor externe partners. Deze officieren spelen een prominente rol in de proeftuinen en bij het opzetten en stimuleren van samenwerkingsverbanden in hun regio. Samen werken ze aan het versterken van de expertise van het OM op het gebied van mensenhandel.

Een belangrijk product van deze samenwerking is de strafvorderingsrichtlijn voor mensenhandel (in de zin van seksuele uitbuiting). De richtlijn is in augustus 2010 in de Staatscourant gepubliceerd. Artikel 273 f Sr, dat mensenhandel strafbaar stelt, is een gecompliceerd artikel, waarmee ook rechters worstelen. Uitspraken lopen van rechtbank tot rechtbank en van zaak tot zaak sterk uiteen. In de afgelopen jaren is zicht verkregen op de mensonterende omstandigheden waaronder mensenhandel plaatsvindt. De richtlijn geeft uitdrukking aan de ernst van het misdrijf door de relevante strafverzwarende omstandigheden te benoemen en waar mogelijk te kwantificeren. Daardoor ontstaat meer eenheid in de straffen die het OM eist.

De aanpak van overvallen begint te werken

- Mix van preventie en repressie
- Vaste overvallenteams

Het aantal overvallen is in 2009 toegenomen tot 2.898. Reden voor de oprichting van een Taskforce Overvallen waarin de politie en het OM met het bedrijfsleven en het openbaar bestuur samenwerken om het aantal overvallen in 2014 terug te brengen tot 1.900 per jaar. Daarnaast zullen meer overvallers ook daadwerkelijk moeten worden vervolgd. In 2010 is een begin gemaakt met een gezamenlijke aanpak van overvallen en is een goede eerste stap gezet naar minder overvallen.

Vervolging

In 2010 zijn 1.260 verdachten van een overval of een straatroof bij het OM aangebracht. Dat is lager dan het jaar daarvoor, maar hoger dan de daaraan voorafgaande jaren. In 2010 is ruim 1.200 keer een verdachte voor de rechter gebracht. Dit heeft in 960 gevallen geleid tot een veroordeling.

Overvallen: instroom en afdoening					
	2006	2007	2008	2009	2010
Instroom OM	1.030	1.150	1.080	1.420	1.260
Uitstroom OM	1.090	1.070	1.060	1.340	1.380
Dagvaardingen	940	940	940	1.140	1.210
Veroordelingen	910	790	810	950	960

Eerste stap naar minder overvallen

De aanpak van overvallen begint te werken, zo kan uit politiecijfers worden afgeleid. In 2010 is elf procent minder overvallen gepleegd dan in het jaar daarvoor. Aangezien ophelderingspercentage gelijk is gebleven, zijn er in 2010 minder verdachten bij het OM aangeleverd dan in 2009.

Publiek-private samenwerking

Sinds eind 2009 werken het bedrijfsleven, het lokaal bestuur, de politie, het OM en het ministerie van Veiligheid en Justitie samen bij de aanpak van overvallen. Deze aanpak bestaat uit een mix van preventieve en repressieve maatregelen, gericht op een intensivering van opsporing en vervolging, streng straffen en het waar mogelijk toepassen van gedragsbeïnvloedende maatregelen om recidive tegen te gaan.

Preventieve maatregelen betreffen onder meer het bevorderen van elektronisch betalingsverkeer, zodat er minder cash geld aanwezig is en het beveiligen van winkels met camera's en DNA-spray. Daarnaast moet de politie een overzicht hebben van (mogelijk) actieve en vrijgekomen overvallers. Na uitzitten van de gevangenisstraf zal door middel van een persoonsgerichte aanpak getracht worden te voorkomen dat de dader opnieuw in de fout gaat. In 2011 wordt de in 2010 ontwikkelde aanpak in volle omvang ingezet om de doelstelling voor 2014 – 1.900 overvallen – te halen.

Oplossingspercentage omhoog

De kans dat een overvaller wordt bestraft, moet omhoog. Daartoe zal de kans op een aanhouding op heterdaad groter moeten worden. Dit is te bereiken door een beroep te doen op het winkelend publiek, de inzet van snelle interventieteams die gebruik maken van roadblocks en helikopters, en door informatiegerichte opsporing. In politieregio's wordt steeds meer gewerkt met vaste overvallenteams. Hetzelfde geldt voor het OM. Alle regioparketten hebben een vaste overvallenofficier en een regiegroep overvallen. Zo wordt geborgd dat er een op de omvang van het fenomeen afgestemde inzet wordt gepleegd, wordt kennis en expertise gebundeld en vastgehouden, en wordt de coördinatie van de opsporing versterkt.

Geweld tegen publieke beroepsbeoefenaren

- Brede aanpak doel OM
- Strafeisverhoging nu tweehonderd procent

Agenten houden enkele verdachten aan die voor de kroeg met elkaar op de vuist zijn gegaan. “Dit ga ik je betaald zetten, als ik los kom, ram ik je beide ogen eruit”, sist een van hen tegen de agent die hem vastpakt. “Als ik vast kom te zitten en vrij kom, schiet ik je dood.” Een andere verzet zich hevig tegen de aanhouding en deelt daarbij rake klappen uit.

In 2010 kwamen bij het OM in de arrondissementen Haarlem en Alkmaar ruim achthonderd zaken binnen die gingen over geweld tegen mensen met een publieke taak. Een jaar eerder waren dat er zo’n zevenhonderdvijftig. In meer dan de helft van de zaken op zitting ging het over geweld tegen politieambtenaren.

Geweld tegen deze werknemers wordt niet getolereerd. Werknemers met een publieke taak moeten hun werk onbelemmerd kunnen uitoefenen. Het OM stelt zich bij de aanpak van deze zaken een brede aanpak ten doel. Elementen van deze aanpak zijn de toepassing van snelrecht waar mogelijk, goede afstemming op het parket met betrekking tot de afhandeling van een zaak, hogere strafeisen en aandacht voor slachtoffers.

Strafeisverhoging

Helaas worden agenten, brandweerlieden, ambulancebroeders, gemeenteambtenaren en andere werknemers in de uitvoering van hun publieke taak regelmatig geconfronteerd met agressie, intimidatie en geweld. Vanwege de ernst en maatschappelijke impact van dergelijke feiten eist het OM sinds enige jaren dubbel zo zware straffen. Sinds 31 december 2010 is de verhoging zelfs tweehonderd procent.

De cijfers voor het hele OM staan in onderstaande tabel. De stijgende instroom van deze zaken laat zien dat politie en OM hoge prioriteit geven aan deze zaken en dat er vaker aangifte wordt gedaan van deze vorm van geweld. Het dagvaardingspercentage is stabiel op 78 procent. De rechter veroordeelt de verdachte in 88 procent van de gevallen. Dit is een lichte stijging ten opzichte van vorig jaar (85 procent).

Geweld tegen publieke dienstverleners: instroom en afdoening				
	2007	2008	2009	2010
Instroom OM	8.340	8.490	8.450	8.820
Uitstroom OM	7.460	8.380	8.480	8.370
Dagvaardingen	6.070	6.590	6.630	6.520
Veroordelingen	3.080	5.000	5.360	5.290

Het OM staat niet alleen in de aanpak van geweld tegen ambtenaren en andere werknemers met een publieke taak. Zo zijn met de politie afspraken gemaakt over een eenduidige, effectieve en snelle afhandeling van dit soort zaken. Geweld tegen mensen met een publieke taak is onacceptabel en moet – als er voldoende bewijs is – altijd een strafrechtelijk gevolg krijgen. Afhankelijk van de ernst van het feit en de strafvorderlijke mogelijkheden valt te denken aan een snelrechtzitting, een voorgeleiding, een dagvaarding of een transactie. Deze handelwijze gold al bij agressie tegen politieambtenaren, maar die is in 2009 uitgebreid naar alle personen met een publieke taak, zoals gemeenteambtenaren en ambulancepersoneel.

Protocol

Tien organisaties uit de justitieketen in de arrondissementen Alkmaar en Haarlem ondertekenden in september 2010 een protocol ter bestrijding en voorkoming van geweld tegen functionarissen met een publieke taak. De ondertekenaars van het protocol zijn leden van het Arrondissementaal Justitieel Beraad (AJB) Haarlem-Alkmaar. In het AJB werkt een aantal organisaties samen om de justitieketen te versterken. Naast politie en OM zijn dat onder meer penitentiaire inrichtingen, bureaus Jeugdzorg, de Raad voor de Kinderbescherming, Reclassering, Slachtofferhulp, HALT en het Nederlands Instituut voor Forensische psychiatrie en psychologie. Volgens het protocol zetten de organisaties in op preventie en treden zij eenduidig op tegen geweld. Hiermee geven zij een duidelijk signaal af dat geweld tegen functionarissen met een publieke taak niet wordt getolereerd.

Slachtofferzorg hoofdzaak

- Basispakket en speciaal pakket voor slachtofferzorg
- Eén loket voor slachtoffers

Het optreden van het OM heeft alleen maatschappelijke betekenis als het zichtbaar, merkbaar en herkenbaar is voor slachtoffers, daders en hun omgeving. Het slachtoffer is hoofdzaak voor het OM. In 2010 is hard gewerkt aan de voorbereiding van de Wet versterking positie slachtoffers en de implementatie van de OM-visie op slachtofferzorg. Deze wet is op 1 januari 2011 in werking getreden en versterkt de positie van het slachtoffer, onder meer op het gebied van informatieverstrekking over de invrijheidsstelling van verdachten en veroordeelden, en inzage in de stukken.

Ondersteuning slachtoffer bij claim

Daarnaast is in 2010 geëxperimenteerd met de zogenaamde 'gedifferentieerde dienstverlening' aan slachtoffers en nabestaanden. Het OM gaat onderscheid maken in de dienstverlening aan slachtoffers. Twee groepen slachtoffers zijn te onderscheiden: slachtoffers voor wie een basispakket volstaat en een kleine groep overige slachtoffers, voor wie bovenop het basispakket een speciaal pakket noodzakelijk is. Bij het basispakket gaat het onder meer om het verstrekken van juiste, duidelijke en begrijpelijke informatie. Zo zijn bijvoorbeeld met behulp van burgerpanels de brieven die het OM naar slachtoffers stuurt, opnieuw bekeken en waar nodig aangepast.

Het OM ondersteunt het slachtoffer bij het indienen van zijn schadeclaim. In 2010 is een normenstelsel ontwikkeld dat het slachtoffer ondersteunt bij het indienen van de claim, met name waar het gaat om de berekening van de schadeclaim. Dit normenstelsel gaat het OM zelf ook gebruiken bij de vaststelling van de schadeclaims. De verwachting is dat dit zal leiden tot meer voorspelbaarheid en transparantie van het schadebehandelingsproces.

Maatwerk

Bij het speciale pakket gaat het om optimale slachtofferzorg voor een kleine groep slachtoffers of nabestaanden, waarbij maatwerk en voortdurende afstemming met de politie en Slachtofferhulp Nederland centraal staan. In 2010 is op een aantal parketten geëxperimenteerd met dit speciale pakket/het maatwerk. Inmiddels is besloten dit landelijk in te voeren. Samen met het ministerie van Veiligheid en Justitie, de politie en Slachtofferhulp Nederland heeft het OM afgesproken om in alle arrondissementen te komen tot één loket. Primair is de taak ervoor te zorgen dat het slachtoffer één loket heeft waar hij alle informatie kan krijgen en – zo nodig – wordt doorverwezen.

Strafbaar feit tijdens de jaarwisseling: supersnel voor de rechter

- Normoverschrijdend gedrag niet getolereerd
- Aantal supersnelrechtzaken vergelijkbaar met twee voorgaande jaren

Met het gebruik van snelrecht en supersnelrecht wil het OM de samenleving, de daders en de slachtoffers duidelijk maken dat normoverschrijdend gedrag tijdens de jaarwisseling niet wordt getolereerd en direct wordt bestraft. Het heeft dus een belangrijke signaalfunctie. Daarnaast heeft een snelle afhandeling van een zaak in combinatie met een verhoogde pakkans een preventieve werking.

Jaarwisseling 2010-2011

Voor het derde jaar op rij is snelrecht en supersnelrecht toegepast bij verdachten van strafbare feiten tijdens de jaarwisseling. De afgelopen jaarwisseling (2010-2011) zijn 732 verdachten bij het OM aangebracht. Het betrof 338 gevallen van geweld tegen personen, waarvan 130 keer geweld tegen politiefunctionarissen, hulpverleners en andere publieke functionarissen. Daarnaast werden 202 personen verdacht van geweld tegen goederen en 192 personen van andersoortige delicten.

Van de verdachten moesten 49 zich op een snelrechtzitting verantwoorden voor hun gedrag; 29 verdachten moesten dat doen op een supersnelrechtzitting. Daarnaast verschenen 96 verdachten op speciale themazittingen voor de rechter. Voor lichtere vergrijpen zijn transacties en taakstraffen aangeboden; daarbij is een aantal verdachten met een dagvaarding heengezonden. Een aantal jeugdigen moest voor de kinderrechter verschijnen.

Supersnelrecht

Supersnelrecht betekent dat verdachten binnen de termijn van de inverzekeringstelling, dus binnen drie dagen, worden berecht. Het gaat vooral om feiten als openlijk geweld, zware vernielingen, brandstichting en geweld tegen personen met een publieke functie. In verband met de korte termijn tussen aanhouding en behandeling ter zitting moet het gaan om bewijstechnisch gezien relatief eenvoudige zaken.

Gewoon snelrecht

Naast supersnelrecht bestaat ook nog het 'gewone' snelrecht. Snelrecht houdt in dat de verdachte die na inverzekeringstelling in bewaring wordt gesteld, binnen de bewaringstermijn van veertien dagen voor de politierechter moet verschijnen.

Toepassing snelrecht

In zes van de negentien arrondissementsparketten is supersnelrecht toegepast. Op 3 en 4 januari 2011 zijn 27 zaken op een supersnelrechtzitting aangebracht en later in januari nog twee zaken. Het aantal supersnelrechtzaken is vergelijkbaar met de twee voorgaande jaren (27 respectievelijk 33 zaken). In 23 van de 29 zaken

volgde een veroordeling tot een onvoorwaardelijke gevangenisstraf, een voorwaardelijke gevangenisstraf met voorwaarden en taakstraffen of een combinatie hiervan. In twee zaken werden verdachten vrijgesproken wegens gebrek aan bewijs en vier zaken werden door de rechter aangehouden in verband met nader onderzoek. De rechter legde zeventien keer huisarrest op voor de komende jaarwisseling, waarvan elf keer ook voor de daaropvolgende jaarwisselingen.

Geweld tegen personen in een publieke functie

Van de 29 supersnelrechtzaken betrof het in zeventien gevallen geweld tegen een persoon in een publieke functie. In deze zaken eist het OM hogere straffen, tot tweehonderd procent boven de reguliere eisen. Hiermee draagt het OM uit dat iedereen zijn handen van hulpverleners en politie moet houden.

Advocaat bij politieverhoor

- Aanwijzing rechtsbijstand politieverhoor in werking getreden
- Ontwikkelingen in EU-regelgeving

Een belangrijke ontwikkeling is de samenwerking tussen het College van procureurs-generaal en de Nederlandse Orde van Advocaten (NOVA) als het gaat om het toelaten van de raadsman bij het politieverhoor. Naar aanleiding van een aantal arresten van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM), waaronder het inmiddels beroemde Salduz-arrest, en van daarop gevolgde nationale jurisprudentie van de Hoge Raad is op 1 april 2010 de Aanwijzing rechtsbijstand politieverhoor in werking getreden. In de aanwijzing is geregeld dat zowel meerder- als minderjarige verdachten vóór het verhoor het recht hebben een raadsman te raadplegen, de zogeheten consultatiebijstand. Minderjarigen hebben daarnaast recht op bijstand tijdens het verhoor, de zogeheten verhoorbijstand.

Consultatiebijstand

In verschillende pilots (in Utrecht, Capelle aan de IJssel, Amsterdam en Rotterdam) is het afgelopen jaar ervaring opgedaan met de consultatiebijstand voor meerderjarigen. Het ging daarbij niet om de consultatiebijstand als zodanig, maar om het feit dat deze werd verleend door raadslieden die Salduz-diensten draaiden op verzamelplaatsen (politiebureaus) waar aangehouden verdachten naartoe werden gebracht. In die pilots was er dus geen sprake van reistijden voor de advocaten.

Ontwikkelingen op Europees niveau

Uit de jurisprudentie van het EHRM vloeit nu (nog) niet dwingend voort dat ook meerderjarige verdachten recht hebben op bijstand tijdens het verhoor in de vorm van voortdurende fysieke aanwezigheid van de raadsman. Een jurisprudentiële en wetgevingsontwikkeling met een zodanige verhoorbijstand als resultaat is volgens het OM echter zeer waarschijnlijk. Videocamera's en auditieve registratie doorbreken al meer en meer de 'besloten' setting van het verhoor (in bepaalde opsporingsonderzoeken is dit nu verplicht). Bovendien zijn er andere relevante ontwikkelingen op Europees niveau, zoals de beweging naar minimumstandaarden in het strafproces, die het aannemelijk maken dat het recht op (fysieke) verhoorbijstand ook voor meerderjarige verdachten op afzienbare termijn zal worden opgenomen in EU-regelgeving. In het wetsvoorstel dat door het ministerie van Justitie en Veiligheid wordt voorbereid, zal met de ontwikkelingen uit Straatsburg en Brussel zeker rekening worden gehouden. Het gaat er vervolgens om hoe de verhoorbijstand wordt georganiseerd, zonder de politiepraktijk onuitvoerbaar te maken. Het OM is in elk geval bereid deze stap te zetten. En als het ervan komt, vergt dit ongetwijfeld veel van de advocatuur. Maar een continue beschikbaarheid op bepaalde cruciale momenten in het strafproces past in de ontwikkeling die alle partners in de strafrechtssketen doormaken, ook het OM.

Bestuurlijke strafbeschikking en politiestrafbeschikking gefaseerd ingevoerd

- Snellere en efficiëntere rechtsgang
- Feiten zonder tussenkomst van rechter bestraffen

De transactie is een schikkingsvoorstel aan de verdachte. Wanneer een verdachte dit aanbod aanvaardt door het transactiebedrag te betalen, wordt daarmee strafvervolgning voorkomen. Wanneer niet wordt betaald, vervolgt het OM de verdachte alsnog. Het opleggen van een strafbeschikking is, in tegenstelling tot de transactie, al een daad van vervolging. Het OM kan de verdachte daarmee zonder tussenkomst van een rechter bestraffen. Wanneer de bestrafte van mening is dat hij ten onrechte is bestraft, kan hij verzet instellen tegen de strafbeschikking. Het procesinitiatief verschuift hiermee van het OM naar de verdachte.

Wet OM-afdoening

Op 1 februari 2008 is de Wet OM-afdoening in werking getreden. Het doel van deze wet is het realiseren van een snellere en efficiëntere procesgang en daarmee ook het ontlasten van de Rechtspraak. Deze wet maakt het voor het OM mogelijk om zonder tussenkomst van de rechter bepaalde feiten zelf te bestraffen. De straf wordt in de vorm van een strafbeschikking aan de verdachte opgelegd en houdt in de meeste gevallen een geldboete in. In 2010 zijn in het kader van de Wet OM-afdoening de politiestrafbeschikking en de bestuurlijke strafbeschikking gefaseerd ingevoerd.

Bestuurlijke strafbeschikking

Begin 2009 is in de steden Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht aan de slag gegaan met de bestuurlijke strafbeschikking. De andere deelnemende gemeenten zijn vervolgens vanaf 1 januari 2010, gefaseerd per arrondissement, gestart met de bestuurlijke strafbeschikking. Op 1 december was de bestuurlijke strafbeschikking bij de deelnemende gemeenten ingevoerd.

De bestuurlijke strafbeschikking kan worden uitgereikt voor 93 verschillende feiten, aangemerkt als overlastfeiten. Deze kunnen strafbaar zijn gesteld in decentrale regelgeving, veelal in Algemene Plaatselijke Verordeningen en Afvalstoffenverordeningen. Denk hierbij aan feiten als wildplassen, honden niet-aangelijnd uitlaten of huisvuil onjuist aanbieden. Kortom, zaken die de kwaliteit van het woon- en leefklimaat nadelig kunnen beïnvloeden.

Politiestrafbeschikking

Op 1 april 2010 is gestart met de gefaseerde invoering van de politiestrafbeschikking. De politiestrafbeschikking was op 1 december 2010 overal ingevoerd. De politiestrafbeschikking kan worden uitgereikt voor alle voorheen politietransigabele overtredingen, waaronder overlastfeiten zoals openbare dronkenschap, het vissen zonder visvergunning en het veroorzaken van burengerucht. Tot nu is de strafbeschikking nog maar voor één type misdrijven mogelijk, namelijk rijden onder invloed.

Verzet

Het is mogelijk verzet in te stellen tegen een strafbeschikking. Dit kan door het versturen van een zogenoemde verzetsbrief aan het OM door de bestrafte zelf of door zijn of haar raadsman. In deze brief moeten de gronden voor het verzet worden aangegeven. Daarnaast is het voor de bestrafte of een gevolmachtigde mogelijk om in persoon verzet in te stellen bij de centrale balie van het arrondissementsparket.

Op het moment dat verzet is ingesteld, neemt de Centrale Verwerking Openbaar Ministerie (CVOM) de zaak in behandeling. Bij de CVOM verwerken de medewerkers een aantal zaakstromen centraal voor het gehele land, waaronder de feiten waarvoor momenteel een bestuurlijke of politiestrafbeschikking kan worden opgelegd. Deze zaken beoordeelt de CVOM, waarna de bestrafte wordt opgeroepen om op de zitting te verschijnen om zijn verzet toe te lichten. In dat geval vernietigt de rechter de strafbeschikking om vervolgens zelf uitspraak in de zaak te doen.

Naast zaken waarin de bestrafte verzet heeft ingesteld tegen de strafbeschikking, beoordeelt de CVOM ook zaken waarin het niet mogelijk is gebleken de strafbeschikking aan de bestrafte uit te reiken. Ook behandelt de CVOM zaken waarin de opgelegde strafbeschikking niet ten uitvoer kon worden gelegd. In deze gevallen wordt de verdachte gedagvaard.

Ontwikkelingen

Per 1 maart 2011 wordt het aantal feiten dat onder de Wet OM-afdoening valt, verder uitgebreid met andere veelvoorkomende, niet politietransigabele, overtredingen. Naast deze kwantitatieve uitbreiding van de feiten kan vanaf 1 maart 2011 ook aan minderjarigen een strafbeschikking worden opgelegd. Een andere verandering per 1 maart 2011 is dat strafrechtelijk beslag door middel van een strafbeschikking kan worden afgedaan.

Cijfers

Uit de tabel blijkt dat het aantal strafbeschikkingen dat is uitgevaardigd door politie, OM of Bijzondere Opsporingsdiensten en –ambtenaren een forse groei doormaakt. Anders dan in voorgaande jaren hadden in 2010 de meeste strafbeschikkingen betrekking op overtredingen. Naar verwachting zal dit de komende jaren zo blijven.

Uitgevaardigde strafbeschikkingen			
	2008	2009	2010
Misdrijven	2.700	14.500	20.100
Overtredingen	0	8.400	52.500
Totaal	2.700	22.900	72.600

GPS in Limburg

- Bijna alle standaardzaken alleen nog met GPS
- Werken in een procesorganisatie

De meningen over GPS zijn nog steeds verdeeld. Maar GPS-standaard is er en iedereen werkt ermee. Vrijwel alle standaardzaken worden sinds 2010 alleen nog met GPS verwerkt. Compas is exit. Wat in Limburg is gerealiseerd, is iets om trots op te zijn. Dat besef is nog niet tot iedereen doorgedrongen. Knelpunten worden vaak aan GPS gekoppeld, maar dat is veel gevallen bij nadere beschouwing niet juist.

Laat in ieder geval over één ding geen misverstand bestaan. De techniek moet het goed, snel en constant doen. Daar zijn we in 2010 een heel eind in opgeschoten in vergelijking met de achter ons liggende jaren. Maar toch, als de voorraad te beoordelen zaken hoog is, de justitiële documentatie er twee dagen uit ligt of het systeem loopt vast en je bent je gegevens kwijt, is 'balen' een voorzichtige uitdrukking. In dat opzicht mag onze serviceorganisatie nog iets dichter tegen ons aankruipen. Dat geldt bijvoorbeeld ook voor het goed op orde krijgen van de slachtofferbrieven.

Onderlinge afhankelijkheid

We werken inmiddels in een procesorganisatie. Voor GPS standaard valt binnen Limburg dan meteen op dat de onderlinge afhankelijkheden sterk toenemen. Zeker als twee parketten ook nog eens gaan werken als een regio. Gebeurt het scannen niet secuur, dan heeft iedereen daar later last van. Gebeurt het beoordelen niet secuur, dan heeft de zittingsofficier daar last van. Doet de zittingsofficier zijn werk niet secuur, dan heeft zittingsvoorbereiding daar last van. En als de voorbereiding ontbreekt, blijkt inmiddels dat beslagmedewerkers en slachtoffermedewerkers daar ook last van hebben, want ook zij zoeken eerst in de voorbereiding.

We zullen moeten leren en wennen aan het gegeven dat de procesoriëntatie de onderlinge afhankelijkheid vergroot. Daar ligt een groot winstpunt voor het OM: het biedt de mogelijkheid voor gezamenlijke ontwikkeling en laat snel zien waar we wat extra stappen moeten zetten. Om die reden zijn de superusers in Limburg gekoppeld aan functionele werkbakken en overleggen zij regelmatig. De frustratie die daarbij af en toe optreedt, ligt niet zozeer aan GPS (al duurt het antwoord op een vraag soms wel erg lang), als wel aan het feit dat de verschillende onderdelen nog onvoldoende op elkaar aansluiten. We zijn ons aan het organiseren op de inhoud van ons werk en daar gaan de discussies over. Daar horen teleurstellingen bij, maar die gaan over en worden steeds minder.

Zaaksgericht werken

Bij procesoriëntatie hoort dat iedereen in de keten iets unieks toevoegt. Of het nu scannen is, beoordelen, beslag, slachtoffers, zittingen doen of leiding geven aan mensen die in een procesorganisatie werken. Bij die oriëntatie hoort ook de transitie van zittingsgeoriënteerd werken naar zaaksgericht werken. Dat is wennen, maar wij zijn een eind op dreef. Het maakt ons allemaal professionals die voor ons onderdeel het beste werk afleveren en door GPS in staat zijn onze bijdrage op verschillende tijdstippen te leveren. Als tijdens de beoordeling het voegingsformulier nog niet is terugontvangen of een beslagbeslissing nog moet worden uitgevoerd, maakt de beoordelaar zijn werk gewoon af. In de toekomst voegen de

slachtoffermedewerker en de beslagmedewerker hun resultaten toe aan het voorberekingsformulier. De zittingsofficier is daarmee volledig geïnformeerd. Hier in Limburg moeten we daar nog een aantal stappen in zetten, maar dat komt goed. GPS is daarbij een goed middel. Daarbij past ook dat de gegevens digitaal door de politie worden aangeleverd. Scannen en overtypen is er bijna niet meer bij. We horen over ontwikkelingen in Dordrecht en hopen dat die goed kunnen worden gerealiseerd. Tot dat moment gaan we in Limburg gewoon verder met ons werk, waarbij wij gewoon gebruikmaken van GPS.

Fraude met kinderopvangtoeslagen

- Grote strafzaak tegen frauderende gastouderbureaus
- Celstraffen van 4,5 en 3 jaar

De regeling kinderopvangtoeslag is bedoeld voor werkende ouders met kinderen die gebruikmaken van kinderopvangvoorzieningen. Van de regeling wordt veel gebruikgemaakt, maar er is ook misbruik. Eind juni 2010 brengt het Functioneel Parket twee gastouderbureaus voor de rechter. Het is de eerste grote strafzaak tegen frauderende gastouderbureaus. De zaak zet het probleem van fraude met kinderopvangtoeslagen op de politieke agenda.

De twee gastouderbureaus uit Gorinchem en omgeving bemiddelen tussen klanten (ouders) en gastouders (oppassen) voor zo'n 1.100 kinderen. Twee mannen strijken via de twee gastouderbureaus € 18 miljoen op door een paar jaar lang voor zo'n € 5 miljoen deels onterecht kinderopvangtoeslag bij de Belastingdienst aan te vragen en te innen. Het geld werd weggesluisd naar een andere rechtspersoon, waarna het geld uit het zicht verdween.

Fraude

Het tweetal heeft een groot netwerk aan kennissen en familie in Midden- en Zuid-Nederland die ze inschakelen voor sofinummers, geboortedata, inkomensgegevens en gefingeerde oppasuren. De 'gastouders' die ze leveren, zijn meestal opa's, oma's, neven en nichten van de werkende ouders. De gastouderbureaus vragen de kinderopvangtoeslag voor de klant aan bij de Belastingdienst. De mannen frauderen van 2007 tot en met 2008 op verschillende manieren, zo blijkt uit het onderzoek door de FIOD. Ze noteren in de aanvragen van het gastouderbureau oppasuren en -tarieven die hoger zijn dan in werkelijkheid. Daarnaast is er sprake van aanvragen voor een toeslag, hoewel de gastouder helemaal niet had opgepast. Ze vallen op bij de Belastingdienst als ze toeslag aanvragen met terugwerkende kracht over 2006. Uit de gegevens blijkt dat het gastouderbureau toen nog helemaal niet bestond, laat staan dat het bureau was geregistreerd bij de gemeente. En zonder registratie is er geen recht op toeslag.

Celstraffen tot 4,5 jaar

De officier van justitie eist tegen de twee verdachten (natuurlijke personen) celstraffen tot 4,5 jaar en geldboetes van € 75.000,-. De criminele winsten worden in aparte procedures teruggevorderd. Tegen drie andere verdachten (de rechtspersonen) eist de officier van justitie een geldboete van € 100.000,-.

Regels verscherpt

De rechters leggen in 2010 de twee verdachten uiteindelijk celstraffen op van respectievelijk 4,5 jaar en 3 jaar, waarvan een jaar voorwaardelijk. "De mannen hebben op zeer grove wijze misbruik gemaakt van de regeling van kinderopvangtoeslag." De rechtspersonen moeten van de rechtbank boetes betalen van € 50.000,- tot € 80.000,-. De rechtbank heeft bij een van de verdachten het bevel gevangenneming afgegeven. De Belastingdienst vordert de ten onrechte uitbetaalde kinderopvangtoeslag terug.

De overheid volgde de zaak met belangstelling vanwege de precedentwerking. Het Rijk besteedde in 2009 € 500 miljoen aan de gastouderopvang via de toeslag die de Belastingdienst aan ouders (of bemiddelingsbureaus) uitkeert. Door de zaak is het probleem van fraude met kinderopvangtoeslagen blootgelegd en geagendeerd. Begin 2010 zijn de regels voor gastouderopvang al verscherpt om fraude tegen te gaan.

Politieregio Limburg-Zuid haalt doelstelling bij aanpak overvallen

- Integrale aanpak overvalproblematiek
- Preventie in winkelgebieden en woningen

Op 27 april 2010 vond in Roermond een startbijeenkomst plaats over de aanpak van de overvallen-problematiek in de politieregio's Limburg-Zuid en Limburg-Noord. Tijdens de bijeenkomst hebben het (georganiseerde) bedrijfsleven, de gemeenten, de politie en het OM zich uitgesproken voor een integrale aanpak van de problematiek.

Om de kabinetsdoelstelling te behalen – in 2010 20 procent minder overvallen dan in 2008 – is in afstemming tussen publieke en private organisaties een breed pakket aan maatregelen ingezet. De maatregelen zijn uitgewerkt in het integraal plan van aanpak overvallenproblematiek 2010.

Preventie

In dit plan vervullen de samenwerkende partners een belangrijke rol bij het stimuleren van ondernemers in winkelgebieden, uitgaanscentra en bedrijventerreinen om preventieve maatregelen te treffen. In tal van gebieden zijn preventieprojecten gestart en uitgevoerd. Een aantal winkelgebieden voldoet inmiddels aan het Keurmerk Veilig Ondernemen en is gecertificeerd.

Vanuit het bankwezen is het project CashLess in de gemeenten Horst aan de Maas en Roermond geïnitieerd en uitgerold. Het doel van dit project is buitbeperking door het bevorderen van onder meer pinbetalingen. De gedachte is dat winkels daardoor minder interessant zijn voor overvallers. Door enkele gemeenten is subsidie aangevraagd voor het aanstellen van een winkelstraatmanager. Deze functionaris bevordert de samenwerking tussen winkeliers onderling en tussen winkeliers, gemeente en politie. Hij of zij zorgt voor draagvlak bij die groepen om concrete projecten van de grond te krijgen. De communicatie naar alle stakeholders, waaronder bezoekers en klanten, is daarbij van groot belang.

Bij ondernemers is aandacht gevraagd voor het laten uitvoeren van een veiligheidsscan in hun bedrijf. Hierin komen maatregelen aan bod die kunnen leiden tot preventie van overvallen. De stijging van het aantal woningovervallen leidt vooral bij ouderen tot gevoelens van onveiligheid. Het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid is in Heerlen en Venlo gestart met een pilot gericht op preventie van woningovervallen. Deze pilot krijgt ruime aandacht in de media en in elk van beide gemeenten worden honderd woningen voorzien van kierstandhouders of een deurspion. Daarnaast wordt in het kader van het Politiekeurmerk Veilig Wonen het project Waak voor Inbraak uitgevoerd in het politiedistrict Midden-Limburg. Ook de woningcorporaties wenden hun invloed aan om het fysieke beveiligingsniveau van woningen te verbeteren en het onveiligheidsgevoel te verminderen.

Intelligence en cameratoezicht

De politie zorgt met analyseproducten voor een actueel overzicht van overvalgevoelige locaties en tijden. Deze analyses worden in afstemming met gemeentelijke toezichthouders en particuliere beveiligingsbedrijven gebruikt voor een zichtbare aanwezigheid op die plaatsen en tijdstippen. Ook het nut van cameratoezicht wordt breed onder de aandacht gebracht en als preventief en repressief middel in de strijd tegen overvallen ingezet door gemeenten en het bedrijfsleven.

Verbetering opsporing

Voor de coördinatie van de opsporing van overvallers is door de politieregio Limburg-Noord een aparte structuur opgestart: staven grootschalig en bijzonder optreden (sgbo). De rechteheteams zijn actief in de feitelijke opsporing. Het uiteindelijke doel is een hoger oplossingspercentage te bereiken. De doelstelling voor 2010 – 20 procent minder overvallen ten opzichte van 2008 – is in de politieregio Limburg-Noord niet gehaald. Wel is een lichte daling waar te nemen in vergelijking met 2009. In de politieregio Limburg-Zuid is de kabinetsdoelstelling wel gehaald.

Persoonsgerichte aanpak daders voor en na detentie

In de regio wordt de samenwerking tussen de partners gebruikt om potentiële daders te weerhouden van het plegen van overvallen. De politie probeert potentiële verdachten te identificeren en te beïnvloeden. Het OM eist hoge straffen en hanteert een proactief persbeleid rond overvallen.

Door de veiligheidshuizen wordt de begeleiding na detentie uitgevoerd. Daders van overvallen worden actief benaderd en intensief gemonitord door de politie, reclassering en gemeentelijke instanties. In het bedrijfsleven worden stageplaatsen gezocht voor ex-delinquenten die werk moeten zoeken of een opleiding volgen.

Slachtoffers

Een andere belangrijke activiteit is het beïnvloeden van potentiële slachtoffers van overvallen. Op deze manier wordt geprobeerd de kans te verkleinen om slachtoffer te worden. Ondernemers in de horeca, supermarkten en tankstations worden persoonlijk en op de werkplek benaderd. In de gesprekken wordt vooral aandacht gevraagd voor het gebruik van camera's, veiligheidsprocedures, buitbeperking en informatie-uitwisseling. Voor het personeel worden overvaltrainingen georganiseerd.

Uiteraard wordt ook geïnvesteerd in nazorg voor degenen die slachtoffer zijn geworden. In de eerste plaats om slachtoffers emotioneel te steunen, maar ook om hen praktisch met een aantal zaken te ondersteunen. Ieder slachtoffer van een overval ontvangt slachtofferhulp.

Ook wordt in beperkte mate een preventieadvies aangeboden. Het doel is herhaald slachtofferschap te voorkomen en het onveiligheidsgevoel te verminderen.

Ruim € 55 miljoen crimineel vermogen afgenomen

- Afnemen heeft ontmoedigend effect
- Intensivering afnemen crimineel vermogen

In 2010 is ruim € 55 miljoen aan crimineel vermogen afgenomen. Dit bedrag is opgebouwd uit bijna € 34 miljoen ontneming (de Plukze-wetgeving) en ruim € 21 miljoen aan verbeurdverklaring. Bij de € 55 miljoen zijn de betaalde schadevergoedingen aan benadeelden niet inbegrepen. Daarmee wordt de stijgende trend van de afgelopen jaren voortgezet. Aan het eind van 2009 stond de teller op ruim € 50 miljoen. Het resultaat is tot stand gebracht door intensieve samenwerking tussen de regioparketten, het Bureau Ontnemingswetgeving OM (BOOM) en het Centraal Justitieel Incassobureau (CJIB).

Crimineel vermogen ondermijnt de rechtsstaat

Als criminelen vrij kunnen beschikken over hun door misdrijven verkregen vermogen ondermijnt dat de rechtsstaat. Door crimineel vermogen af te nemen wordt allereerst recht gedaan aan het beginsel dat misdaad niet mag lonen. Bovendien komen de in beslag genomen gelden beschikbaar voor schadevergoeding aan de slachtoffers. Ook wordt met het afnemen van crimineel vermogen voorkomen dat dit wordt aangewend voor de financiering van nieuwe criminele activiteiten of voor investeringen in de legale economie. Het afnemen van crimineel vermogen heeft ook een ontmoedigend effect op zowel betrokken personen als hun omgeving: criminelen wordt hun 'voorbeeldfunctie' en 'status' afgenomen. Bestrijding van georganiseerde misdaad die ondermijning van de rechtsstaat tot gevolg kan hebben, is één van de drie thema's in het nieuwe (concept)meerjarenbeleidsprogramma van het OM, 'Perspectief op 2015'. Het opsporen en afnemen van crimineel vermogen en de ontmanteling van de financiële infrastructuur van criminele samenwerkingsverbanden is hiervan een essentieel onderdeel.

Investeringsplan OM: ruim € 100 miljoen crimineel vermogen afnemen in 2018

De komende jaren gaat het OM samen met de politie, de bijzondere opsporingsdiensten en het CJIB het afnemen van crimineel vermogen intensiveren, waarbij de opbrengst naar verwachting structureel oploopt tot ruim € 100 miljoen vanaf 2018. Om deze intensivering mogelijk te maken heeft de minister van Veiligheid en Justitie investeringsbedragen toegekend die oplopen tot € 20 miljoen per jaar vanaf 2013.

De directe opbrengst van € 100 miljoen is maar een beperkt deel van het crimineel vermogen dat wordt afgepakt. Ook schadevergoedingen aan benadeelden, terugbetalingen aan overheden of instanties belast met bijvoorbeeld de uitvoering van sociale zekerheid en terugvorderingen, naheffingen en boetes van de belastingdienst zijn vaak gegrond op de resultaten van onderzoek dat onder leiding van het OM plaatsvond. Het OM wil dit totale maatschappelijke 'afpak-effect' beter zichtbaar maken. De Klimop-zaak is een goed voorbeeld: behalve enkele bijzondere, omvangrijke schikkingen in deze vastgoedfraudezaak zijn er ook forse schadevergoedingen aan de benadeelden betaald.

Financieel specialisten en vermogenstraceerders

De investeringsgelden zullen worden gebruikt voor de versterking van de strafrechtsketen, waaronder de aanstelling van financieel specialisten en vermogenstraceerders bij politie en bijzondere opsporingsdiensten en extra vervolgingscapaciteit op de parketten (afneemtteams) en het BOOM. Ook zullen twee specialistische opsporings- en vervolgingsteams worden ingericht voor de aanpak van criminele financiële dienstverleners. Dat zijn natuurlijke personen en rechtspersonen in de financiële en fiscale sector die hun professionele

kennis en/of dienst(en) bewust beschikbaar stellen voor criminele activiteiten. De specialistische teams zijn een samenwerkingsverband van de Nationale Recherche en de Financiële Inlichtingen- en Opsporingsdienst (FIOD), onder aansturing van het Landelijk Parket en het Functioneel Parket.

Er wordt ook gewerkt aan procesverbeteringen, vergroting van deskundigheid, innovatie en het verkennen van afneempotentieel in lopende zaken. Voor de uitvoering van het investeringsplan treedt het OM op als gemandateerd opdrachtgever. Dat betekent dat de investeringsgelden door tussenkomst van het OM besteed zullen worden en dat het OM tegenover het departement verantwoordelijk is voor de resultaten. Over de toedeling zal in nauw overleg met de ketenpartners worden beslist.

Voor het behalen van de beoogde afneemresultaten zijn ook van belang de gedeeltelijke omkering van de bewijslast en de introductie van het strafrechtelijk financieel executieonderzoek, waarin het in 2010 ingediende wetsvoorstel verruiming mogelijkheden voordeelontneming voorziet. Het wetsvoorstel ligt op dit moment bij de Eerste Kamer.

Crimineel vermogen infobox

Het OM wil met diverse partners binnen de strafrechtsketen, de Belastingdienst, toezichthouders (onder meer de Autoriteit Financiële Markten, De Nederlandsche Bank, het Bureau Financieel Toezicht) en het bestuur (Regionale Informatie en Expertise Centra) komen tot een betere informatiepositie ten opzichte van criminele geldstromen door middel van de vorming van een zogeheten crimineel vermogen infobox, kortweg cv-infobox. In de aanpak van financieel-economische criminaliteit is goede informatie-uitwisseling van essentieel belang. Het witwassen van wederrechtelijk verkregen voordeel gebeurt soms betrekkelijk eenvoudig, zoals door het fysiek verplaatsen van drugsgeld naar het buitenland. Het verhullen van werkelijk omvangrijke onwettige geldstromen verloopt vaker met bedrijfsmatig opgezette constructies, al dan niet met behulp van malafide financiële dienstverleners. Dergelijke constructies kunnen in beeld worden gebracht door het combineren van diverse informatiebronnen zoals fiscale gegevens, opsporingsregisters en kadastrale en hypotheekinformatie. Bij dergelijk financieel speurwerk worden nu nog niet alle relevante kennisbronnen benut. Het bijeenbrengen van informatiebronnen over crimineel vermogen maakt het mogelijk om ook het hoogste niveau van financieel-economische criminaliteit met succes aan te pakken.

Kerncijfers 2010

Rechtbankzaken		2006	2007	2008	2009	2010
Instroom in eerste aanleg		266.800	271.800	260.500	230.600	210.500
waarvan	meerderjarigen	221.600	225.900	217.700	193.000	178.400
	minderjarigen	35.500	37.900	35.500	30.600	27.200
	% minderjarigen op totaal aantal natuurlijke personen	13,8%	14,4%	14,0%	13,7%	13,2%
waarvan afkomstig van	regiopolitie	235.100	243.000	233.600	206.700	191.000
	Korps landelijke politiediensten	5.200	4.800	4.300	4.900	4.200
	Koninklijke marechaussee	6.700	6.100	6.000	5.700	5.400
	Bijzondere opsporingsdiensten / -ambtenaren	19.900	17.900	16.600	13.300	9.900
waarvan	geweld tegen personen (incl. seksueel geweld)	57.000	61.000	58.300	53.100	47.800
	% geweld	21,3%	22,4%	22,4%	23,0%	22,7%
	waarvan diefstal met geweld	5.100	5.200	4.600	5.000	4.700
	vernietiging en openbare orde	48.700	51.900	47.900	39.900	33.900
	waarvan openlijke geweldpleging	15.500	16.800	14.600	12.000	9.500
	vermogensdelicten	74.100	72.800	71.200	66.000	62.100
	drugsdelicten (Opiumwet)	20.200	19.300	18.700	16.900	14.300
	waarvan harddrugs	10.700	10.100	9.700	8.000	7.200
	waarvan softdrugs	10.300	9.800	9.600	9.500	7.500
	wapens en munitie	7.200	7.300	7.100	6.800	6.300
	verkeersmisdrijven (Wegenverkeerswet)	51.700	54.700	52.000	42.000	39.800
	waarvan rijden onder invloed	36.900	39.300	37.700	30.000	28.500
Uitstroom in eerste aanleg		266.700	251.100	254.700	253.100	203.600
waarvan	afdoeningen OM (excl. dagv.)	120.500	111.800	114.800	114.200	85.400
	waarvan onvoorwaardelijk sepot	27.400	27.000	31.100	31.100	23.900
	% onvoorwaardelijk sepot	10,3%	10,7%	12,2%	12,3%	11,7%
	waarvan administratief sepot	2.500	2.400	3.000	3.400	1.600
	waarvan technisch sepot	14.100	14.400	17.200	15.900	13.600
	waarvan beleidssepot	10.800	10.200	10.800	11.800	8.700
	strafbeschikking, transactie en voorwaardelijk sepot	81.400	73.300	72.000	74.700	56.400
	waarvan strafbeschikking	-	-	-	2.100	6.600
	waarvan geldsom	54.200	49.100	44.700	46.000	30.200
	waarvan overige transacties (w.o. OM-taakstraf)	22.000	18.800	20.500	19.800	13.400
	waarvan voorwaardelijk sepot	5.200	5.300	6.800	6.700	6.200
	voegen (ter berechting of ad informandum)	11.700	11.500	11.800	8.500	5.200
waarvan	afdoeningen door de rechter	146.100	139.400	139.900	138.900	118.200
	waarvan meervoudige kamer (incl. economisch en militair)	13.100	13.300	14.100	13.800	13.800
	waarvan politierechter (incl. economisch en militair)	120.100	112.800	111.800	112.800	94.100
	waarvan kinderrechter	12.900	13.300	14.000	12.300	10.300

Interventiepercentage		89%	88%	87%	87%	88%
	aantal interventies	237.800	222.300	221.500	220.600	180.200
Doorloopsnelheid	eerste verhoor - afdoening (gem. in dagen)	186	183	202	225	229
	afgedaan binnen 6mnd na eerste verhoor	61%	61%	57%	53%	51%
	eerste verhoor - instroom (gem. in dagen)	53	54	53	62	84
	instroom - 1e beoordeling (gem. in dagen)	32	36	42	57	37
	1e beoordeling binnen 2mnd na instroom (norm: 80%)	84%	82%	79%	76%	83%
	instroom - zittingsgereed	57	62	69	78	65
	waarvan meervoudige kamer	97	101	110	110	119
	waarvan enkelvoudige kamer (incl. kinderrechter)	54	58	65	75	59
	zittingsgereed - eerste zitting	102	99	110	115	119
	waarvan meervoudige kamer	68	69	72	77	81
	waarvan enkelvoudige kamer (incl. kinderrechter)	105	102	114	119	125
	eerste zitting - eindvonnis	24	27	31	34	38
	waarvan meervoudige kamer	75	79	91	94	97
	waarvan enkelvoudige kamer (incl. kinderrechter)	19	21	24	28	30
	eindvonnis - vrijgeven executie	30	33	35	32	38
	eindvonnis - ZM akkoord	18	18	19	18	22
	ZM akkoord - vrijgeven executie	15	17	19	16	22
Jeugdzaken	interventiepercentage	89,9%	89,0%	87,2%	87,3%	86,0%
	aantal interventies	27.200	27.800	27.600	25.000	21.100
	% afdoeningen binnen 6mnd na eerste verhoor	72,0%	72,6%	69,8%	74,1%	74,2%
Kalsbeeknormen	politie (eerste verhoor - ontvangst OM binnen 30 dagen)	74,0%	73,6%	74,2%	78,2%	79,8%
	OM (eerste verhoor - afdoening OM binnen 90 dagen)	78,7%	76,9%	78,6%	79,5%	81,4%
	ZM (eerste verhoor - eindvonnis binnen 180 dagen)	58,9%	56,9%	54,0%	62,2%	61,6%
Hoger beroep rechtbankzaken (ressortsparketten)						
Instroom		16.400	15.600	16.300	17.700	16.700
waarvan	jeugdzaken	800	800	900	900	900
	ontnemingszaken	900	800	800	900	700
	klachten art. 12 Sv.	1.800	1.800	2.100	2.300	2.400
Uitstroom		17.500	15.500	14.600	15.900	16.800
waarvan	eindarresten	14.600	13.000	12.700	13.200	14.100
Kantonstrafzaken						
Instroom in eerste aanleg		270.100	264.000	237.800	211.900	198.200
waarvan	verkeersovertreden	70.100	87.000	73.200	60.800	44.200
	motorrijtuigenverzekering (WAM)	53.800	46.300	47.900	36.900	56.800
	plaatselijke verordeningen (w.o. APV)	63.300	57.800	49.300	47.300	34.700
	openbaar vervoer (Wet personenvervoer)	38.600	32.900	26.800	25.200	20.500
	Wetboek van (militair) Strafrecht	38.600	32.900	26.800	25.200	20.500
	Vreemdelingenwet / -besluit	4.200	1.200	1.000	900	1.000
	Leerplichtwet	6.100	7.100	8.300	8.100	8.500

Uitstroom in eerste aanleg		287.200	263.800	250.700	222.900	181.600
waarvan	afdoeningen OM (excl. dagv.)	112.400	104.400	91.100	84.500	45.800
	waarvan onvoorwaardelijk sepot	42.300	36.700	25.600	37.500	18.100
	% onvoorwaardelijk sepot	14,7%	13,9%	10,2%	16,8%	10,0%
	transactie en voorwaardelijk sepot	50.900	52.900	46.200	36.300	26.300
	waarvan geldsom	49.500	51.400	44.300	34.400	24.400
	waarvan overige transacties (w.o. OM-taakstraf)	800	900	1.200	1.200	1.100
	waarvan voorwaardelijk sepot	600	600	800	700	800
	voegen (ter berechting of ad info)	19.300	14.800	19.200	10.600	1.400
waarvan	afdoeningen door de kantonrechter	174.700	159.400	159.600	138.400	135.800
Interventiepercentage		84%	85%	89%	82%	90%
	interventies	242.800	225.200	222.400	183.100	166.300
Doorlooptijd						
	instroom - afdoening (gem. in dagen)	173	161	174	184	194
	instroom - 1e beoordeling (gem. in dagen)	40	39	48	67	21

Hoger beroep kantonzaken (ressortsparketten)

Instroom	7.300	8.400	5.300	4.500	4.200
Uitstroom	7.800	8.000	6.100	5.300	4.400
waarvan eindarresten	7.400	7.600	5.700	5.100	4.200

Administratieve beroepen (Mulderzaken)

	instroom beroepen OM	337.100	366.800	343.400	351.400	333.400
	uitstroom beroepen OM	362.200	376.500	329.500	360.200	317.200
	ingestelde beroepen bij de kantonrechter	38.700	45.500	35.200	40.900	35.600
	doorlooptijd instroom - uitstroom beroepen OM (gem. in dagen)	24	29	27	35	40

Hoger beroep Mulderzaken (Hof Leeuwarden)

	instroom	1.500	2.000	2.900	2.500	2.100
	uitstroom	1.400	1.600	1.600	2.300	2.300

Kerncijfers zijn afgerond op honderdtallen. Door afronding kunnen kleine verschillen zijn ontstaan in de totalen.

Toelichting kerncijfers Jaarbericht OM 2010

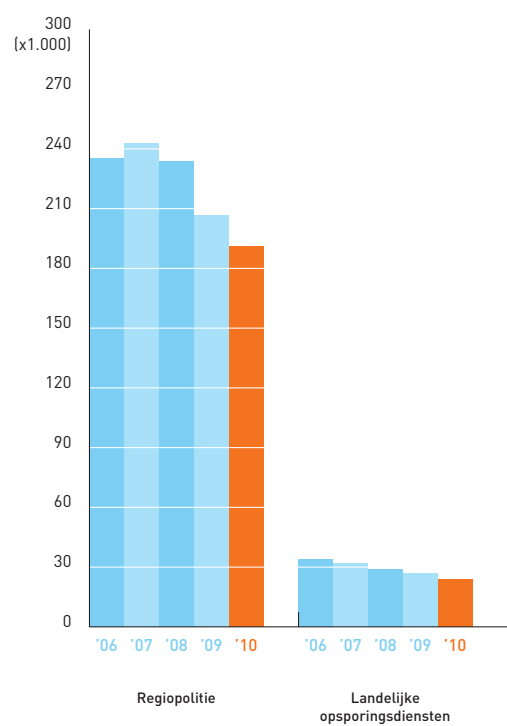
Instroom rechtbankzaken

Van de burgers van 15 jaar en ouder in ons land wordt jaarlijks ongeveer een kwart het slachtoffer van een misdrijf. Ruim een derde deel van de ondervonden delicten wordt gemeld aan de politie. Dit resulteert in zo'n 1,2 miljoen aangiften per jaar. Hiervan wordt bijna een kwart opgehelderd. Daarnaast komt de politie ook op eigen initiatief misdrijven op het spoor. Voorbeelden zijn rijden onder invloed en drugssmokkel. Van de geïdentificeerde en gehoorde verdachten (ruim 350.000) wordt driekwart aangeleverd aan het OM of (voor dronken rijden tot een bepaald promillage) aan het Centraal Justitieel Incassobureau. In de overige gevallen kan de zaak niet worden ingestuurd, meestal omdat er onvoldoende bewijs is om te kunnen vervolgen.

De afgelopen jaren toont de geregistreerde instroom bij het OM een dalende tendens. In 2010 heeft het OM ruim 210.000 rechtbankzaken geregistreerd; 20.000 minder dan in het voorgaande jaar (-8,7%). De dalende instroom is zichtbaar bij alle soorten criminaliteit. De daling is ten dele veroorzaakt door de invoering van het Geïntegreerd Processysteem Strafrecht (GPS). Hierdoor worden ingekomen processen-verbaal later geregistreerd dan met het oude systeem (Compas). Ook wordt een deel van de instroom afgekeurd en – anders dan bij Compas – niet meer geregistreerd. In werkelijkheid hebben opsporingsinstanties vorig jaar bijna 226.000 rechtbankzaken aangeleverd. De hierna vermelde cijfers hebben – tenzij anders vermeld - betrekking op de 210.000 zaken die een parketnummer hebben gekregen en daarmee behoren tot de geregistreerde instroom.

De daling van de geregistreerde instroom is voor circa een derde deel toe te schrijven aan de invoering van GPS. Zonder dit systeem zou de instroom vorig jaar 5,5% lager zijn geweest dan in 2009. Andere causale factoren zijn de vermindering van de beschikbare opsporingscapaciteit bij de regiopolitie. Die houdt verband met de invoering van de Basisvoorziening Handhaving (BVH) en de extra capaciteit die de politie tegenwoordig kwijt is voor de handhaving van de openbare orde bij evenementen. Voorts is de politie extra tijd kwijt aan het verhoor van verdachten in verband met de in een aantal gevallen verplichte consultatie vooraf van een advocaat. De verminderde opsporingscapaciteit verklaart grofweg een derde deel van de instroomdaling bij het OM. Ook de neerwaartse trend (gemiddeld 1% per jaar) bij de veel voorkomende criminaliteit heeft een rol gespeeld bij de teruglopende instroom. Als er minder misdrijven worden gepleegd, komen er minder aangiften binnen. Er vinden daardoor minder aanhoudingen op heterdaad plaats en minder aangiftes waarbij de identiteit van de verdachte meteen bekend is. Ten slotte speelt de wet OM-afdoeiing een rol. Dit zorgt ervoor dat er meer zaken in de categorie rijden onder invloed door het CJIB worden afgedaan. Voorheen stroomde een groter deel van deze zaken door naar het OM.

Negen van de tien rechtbankzaken die bij het OM binnenkomen en geregistreerd, zijn aangeleverd door de regiopolitie. De daling van de instroom vanuit regiokorpsen is geringer (-7,6%) dan bij de landelijke opsporingsdiensten (-18,5%). De daling is het sterkst bij de bijzondere opsporingsdiensten (-26,1%). De trend is bij deze categorie al jaren neerwaarts. Dit houdt verband met de ruimere mogelijkheden voor het opleggen van bestuurlijke boetes.

Instroom rechtbankzaken naar aard criminaliteit

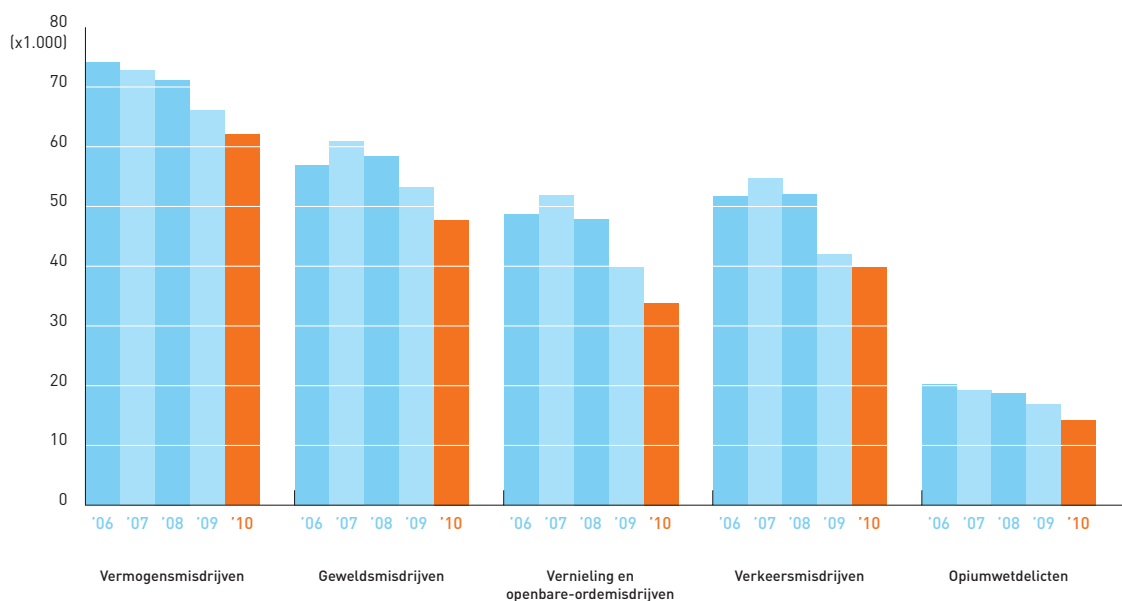
De dalende instroom van geregistreerde rechtbankzaken is zichtbaar bij alle soorten criminaliteit.

De sterkste daling is zichtbaar bij opiumwetdelicten (-15,3%) en vernieling en openbare-ordemisdrijven (-15,2%). Minder sterke dalingen zijn zichtbaar bij vermogensmisdrijven, zoals inbraken, diefstallen en verduisteringen, (-6,0%) en verkeersmisdrijven (-5,2%).

Bijna een op de drie verdachten die bij het OM worden aangeleverd, wordt verdacht van het plegen van een vermogensmisdrijf. Het aandeel is vorig jaar licht gestegen (van 30,3% naar 31,4%). Na vermogensmisdrijven is - met bijna een kwart van het totaal - degenen die worden verdacht van geweldsdelicten de grootste groep. Binnen deze groep is het percentage verdachten van diefstal met geweld (overvallen) toegenomen. Dit houdt verband met de extra prioriteit die politie en OM in 2010 hebben gegeven aan de aanpak van overvallen.

Bijna een op de vijf verdachten wordt aangeleverd voor een verkeersdelict. Deze groep is in 2009 tamelijk sterk in omvang afgenomen als gevolg van de invoering van de strafbeschikking voor rijden onder invloed. Deze zaken worden steeds vaker geheel afgehandeld door het Centraal Justitieel Incassobureau en stromen dan niet meer binnen bij het OM. In 2010 bedroeg de daling van deze instroom 5,2%. Het aandeel van de verkeersmisdrijven in het totaal is toegenomen van 19,3% naar 20,1%.

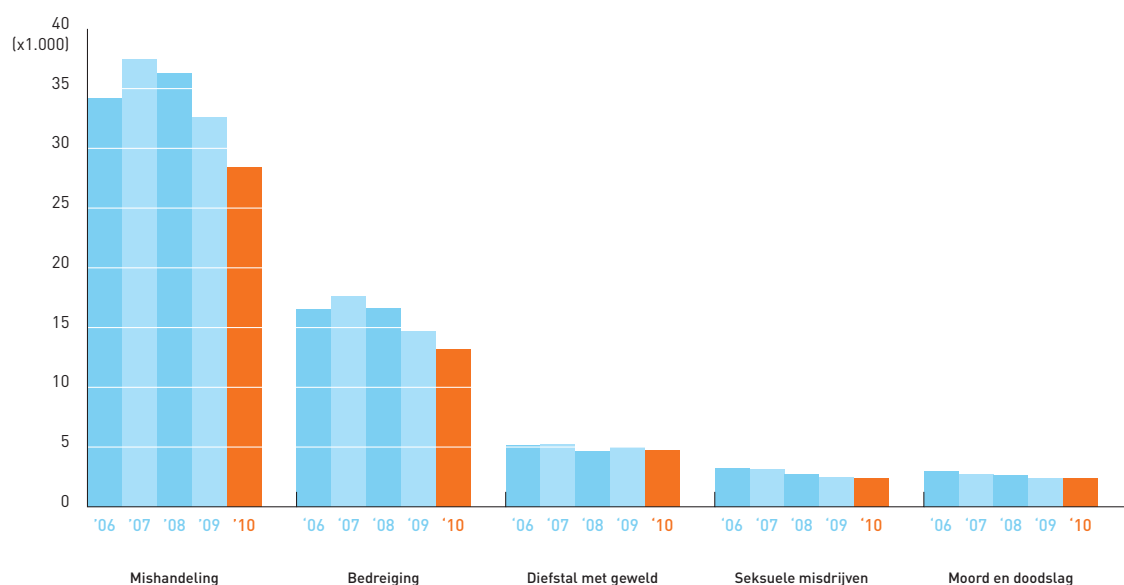
De vierde groep qua omvang wordt gevormd door verdachten van vernieling en misdrijven tegen de openbare orde, waaronder openlijke geweldpleging. Deze groep is de afgelopen jaren duidelijk kleiner geworden. Het aandeel van deze categorie is gedaald van 20,0% in 2007 naar 17,1% in 2010. Ook het aandeel van de groep drugsverdachten is kleiner geworden (van 7,8% in 2009 naar 7,2% in 2010). Iets meer dan de helft van deze groep wordt verdacht van productie van of handel in softdrugs (met name cannabis). Er zijn in 2010 vooral minder verdachten van softdrugsmisdrijven aangeleverd (-21,0%); het aantal harddrugverdachten daalde minder sterk (-9,7%).

Instroom verdachten van geweld naar aard delict

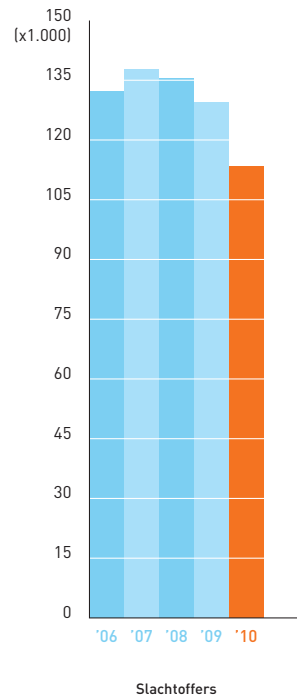
Het geregistreerde aantal aangeleverde verdachten van geweldsmisdrijven is in 2010 afgenomen (-10,1%). Dit geldt met name voor mishandeling (-12,8%) en bedreiging (-10,1%). Het aantal verdachten van moord en doodslag en van seksuele misdrijven (de relatief zware zaken) is nagenoeg gelijk gebleven. Vergeleken met 2006 zijn de seksuele delicten juist het sterkst teruggelopen, namelijk met 24,6%, tegenover een vermindering van 16,1% voor het totaal van de geweldsmisdrijven. Het aantal aangeleverde verdachten van moord en doodslag is de afgelopen vijf jaar met 19,2% verminderd.

Meer dan de helft van de geweldsmisdrijven betreft mishandelingen. Het aandeel is in 2010 gedaald van 57,4% naar 55,9% van het aantal geweldsmisdrijven. Het aandeel verdachten van diefstal met geweld (overvallen) is toegenomen (van 8,7% naar 9,2%). Dit houdt verband met de extra prioriteit die politie en OM in 2010 hebben gegeven aan de aanpak van overvallen.

Slachtoffers

Het OM stelt bij zaken waarbij individuele slachtoffers zijn betrokken, zoals geweldsmisdrijven en woning-inbraken, deze op de hoogte van de mogelijkheid om zich in de rechtszaak te voegen en een verzoek voor eventueel geleden schade in te dienen. In 2010 informeerde het OM 113.300 slachtoffers. Dit aantal is lager dan in voorgaande jaren. De belangrijkste reden voor de daling is dat de geregistreerde instroom in 2010 kleiner is geworden.

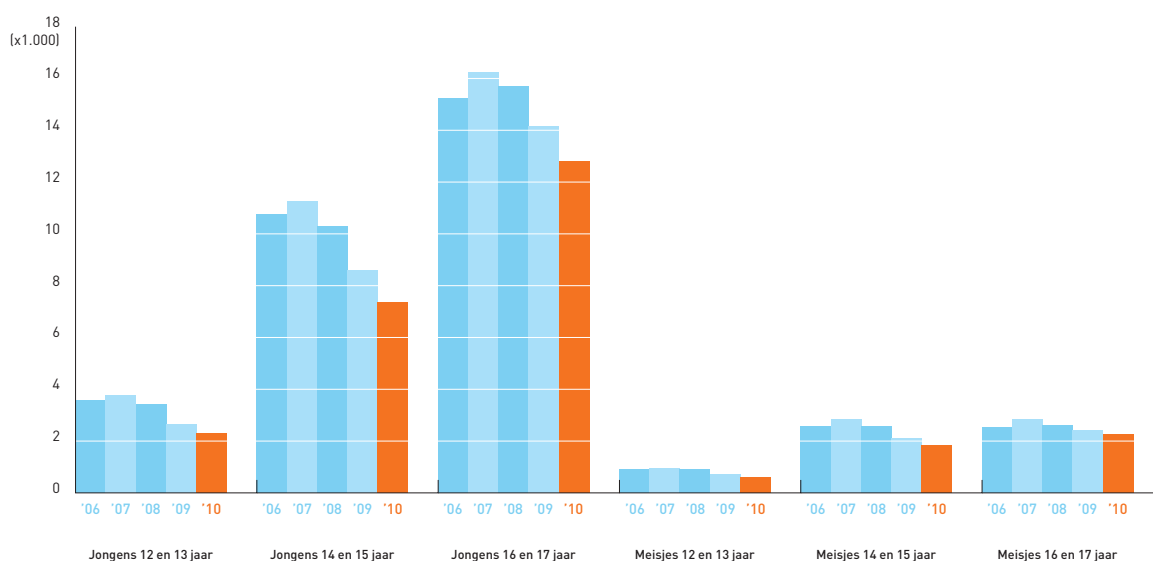

Instroom rechtbankzaken jeugd

Het aantal binnengekomen rechtbankzaken waarbij minderjarige verdachten zijn betrokken, is in 2010 met 11,4% gedaald. De instroom van minderjarigen vertoont al sinds 2007 een dalende tendens en doet zich voor bij alle leeftijden, zowel bij jongens als bij meisjes. Uit informatie van ketenpartners zoals de politie en de bureaus Halt blijkt dat zij eveneens steeds minder te maken krijgen met jeugdcriminaliteit.

De afname van de instroom van minderjarigen is sterker dan bij volwassenen (-11,4% tegenover -8,7%). Wel komen minderjarige verdachten gemiddeld nog steeds vaker in aanraking met politie en OM (resp. 20 door de politie aangehouden verdachten per 1.000 inwoners en 12 per 1.000 inwoners).

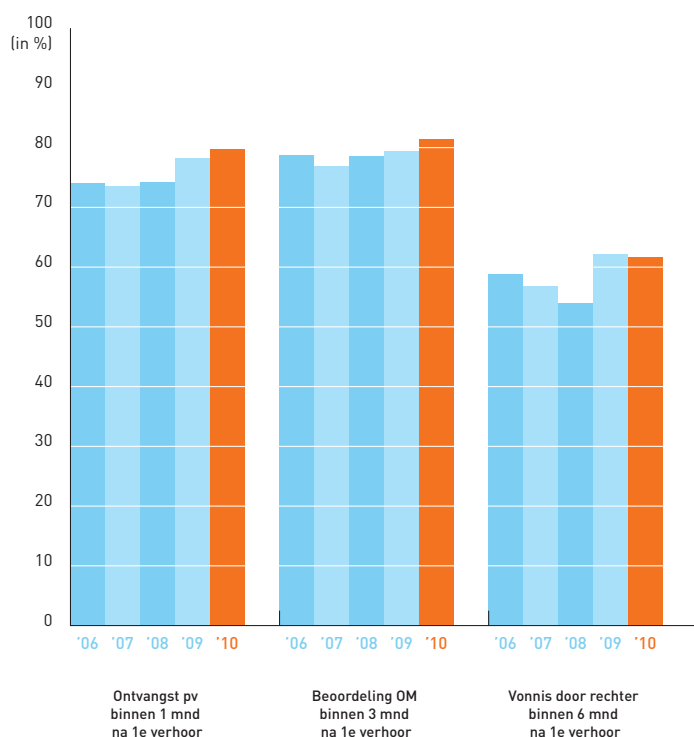
Een op de zes minderjarige verdachten is een meisje. De jongens vormen dus een ruime meerderheid. Het aandeel van de meisjes is de afgelopen jaren min of meer constant gebleven. Er zit wel enige beweging in de verdeling naar leeftijd. Het aandeel jeugdige verdachten dat 16 of 17 jaar oud is, vertoont de afgelopen jaren een duidelijke stijging, van 50% in 2006 naar 55% in 2010. Het aandeel 12- en 13-jarigen is in dezelfde periode gedaald van 13% naar 11%. Anders dan wel eens wordt beweerd is er dus geen sprake van dat minderjarige verdachten gemiddeld steeds jonger worden.

Doorlooptijd jeugdzaken

Bij misdrijfzaken met minderjarige verdachten gelden in de hele strafrechtsketen normen voor de doorlooptijd. Van opsporingsdiensten wordt verwacht dat 80% van de zaken binnen een maand na het eerste verhoor van de jeugdige verdachte is ingestuurd bij het OM. Vorig jaar lukte dit in 79,8% van de gevallen. De norm wordt dus vrijwel gerealiseerd.

Politie en OM horen 80% van de zaken binnen drie maanden na het eerste verhoor te hebben afgedaan. In 2010 lukte dit in 81,4% van de gevallen, zodat aan de norm wordt voldaan. Het blijkt lastig de zaken die door de zittende magistratuur (ZM) worden afgedaan, tijdig op een zitting van de kinderrechter te krijgen. Vorig jaar werd 61,6% binnen zes maanden op zitting afgedaan, terwijl de norm ook hier ligt op 80%. Vergeleken met de situatie in 2006 is de doorloopsnelheid van jeugdzaken verbeterd.

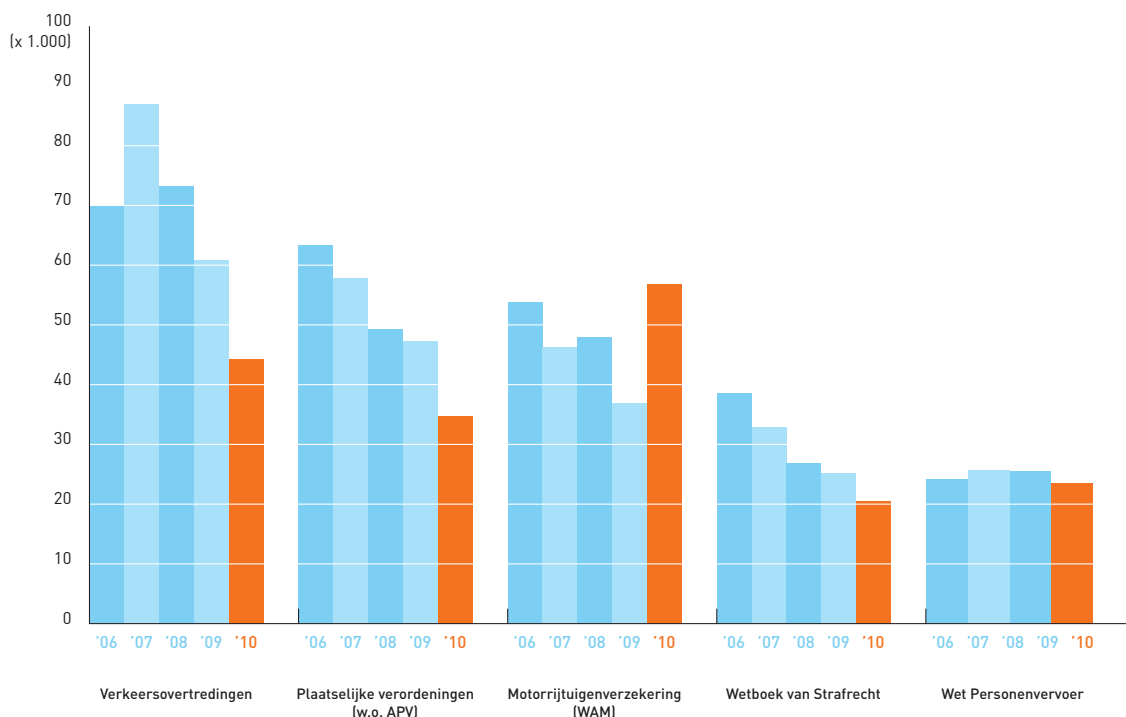

Instroom overtredingen openbare orde en veiligheid

De instroom van kantonzaken die verband houden met overlast (openbare orde en veiligheid) vertoont de laatste jaren een dalende trend. De trend is in werkelijkheid anders dan de cijfers suggereren. Net als bij rechtbankzaken heeft de invoering van GPS een vertekend effect op de geregistreerde instroom van kantonzaken. In feite zijn er meer zaken binnengekomen dan er zijn geregistreerd (zie Instroom rechtbankzaken). De geregistreerde instroom verminderde vorig jaar met 6,4%; zonder GPS zou dit een toename met 5,9% zijn geweest.

Als de geregistreerde zaken naar hun aard worden uitgesplitst, komt naar voren dat de meeste subcategorieën in omvang afnemen. De overtredingen van de wet Aansprakelijkheid Motorrijtuigenverzekering (art. 30 WAM - onverzekerd rijden) zijn daarentegen sterk in aantal gegroeid (+53,7%). Dit hangt indirect samen met de invoering van GPS. De laatste twee maanden van 2009 is er namelijk voor gekozen om de binnengekomen zaken niet meer in te voeren in het oude systeem Compas, maar deze op te sparen voor 2010 om ze vervolgens in GPS in te kunnen voeren.

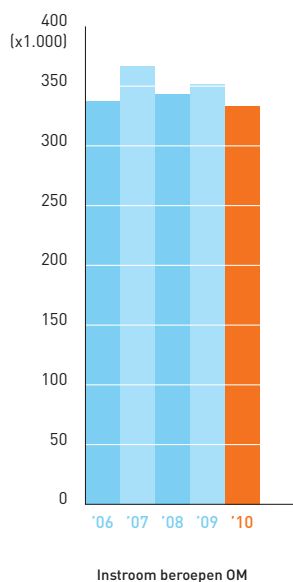
De aantallen overtredingen op het gebied van verkeer, openbaar vervoer (Wet personenvervoer 2000, oftewel zwartrijden), plaatselijke verordeningen en het Wetboek van Strafrecht (met name niet voldoen aan de legitimatieplicht) geven allemaal sinds 2006 een neerwaartse trend te zien, variërend van -36,9% tot -46,7%. De cijfers inzake overtredingen van Vreemdelingenwet en –besluit tonen een afwijkend beeld (niet opgenomen in de grafiek). Ze zijn sinds 2006 zeer sterk gedaald (-75,8%), maar in 2010 juist gestegen (+17,5%). Deze subcategorie is qua omvang overigens beperkt. De gesignaleerde daling houdt verband met de toetreding van Bulgarije en Roemenië tot de Europese Unie per 1 januari 2007.

Instroom Mulderzaken

De Wet administratieve handhaving verkeersvoorschriften wordt ook wel aangeduid als de Wet Mulder. Met deze wet worden de meeste verkeersovertredingen afgehandeld door het Centraal Justitieel Incassobureau (CJIB). Alleen als de overtreder beroep aantekent tegen de opgelegde boete, krijgt het OM ermee te maken. Dit heet een Mulderzaak.

In 2010 is het aantal Mulderzaken gedaald (-5,1%). Dit is in lijn met de trend die het aantal bekeuringen voor verkeersovertredingen laat zien. Dat aantal nam met 7% af, van 11,8 naar 11,0 miljoen. Ruim driekwart betreft snelheidsovertredingen. Deze worden in hoofdzaak met camera's, dus op kenteken, geregistreerd. De daling in 2010 houdt onder andere verband met buiten werking zijn van trajectcontrolesystemen in verband met onderhoudswerkzaamheden aan snelwegen. Voorts leidden de slechte weersomstandigheden in de eerste en de laatste maanden van het jaar ertoe dat er minder hard werd gereden. Als de trend van de Mulderzaken over langere tijd in ogenschouw wordt genomen, blijkt die te schommelen. Per saldo komt het aantal zaken in 2010 voor het OM op hetzelfde niveau uit als in 2006 (-1,1%).

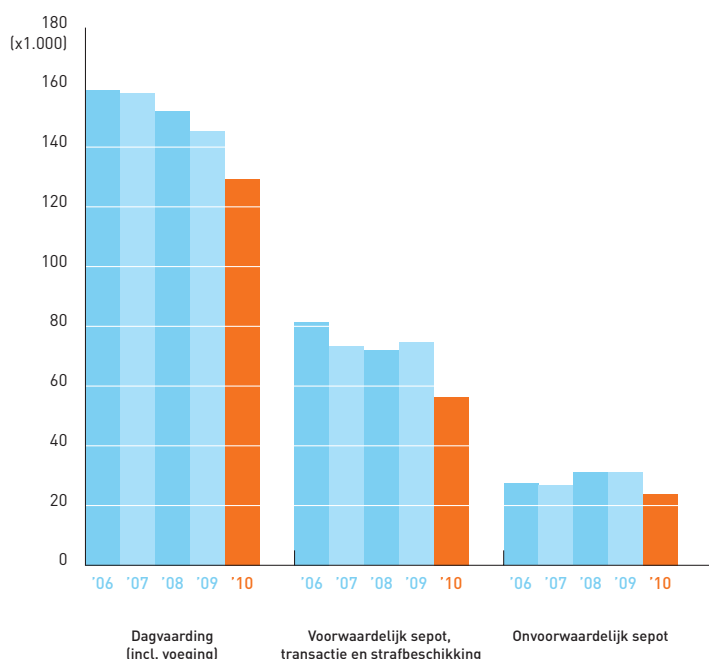
Uitstroom rechtbankzaken

Voorals als gevolg van de verminderde instroom heeft het OM in 2010 minder rechtbankzaken afgedaan dan in 2009 (-19,6%). Een andere causale factor is de omschakeling van Compas naar het Geïntegreerd Processysteem Strafrecht (GPS). Parketten moeten nog wennen aan het nieuwe registratiesysteem, waardoor er vooralsnog meer tijd per zaak wordt gespendeerd dan gebruikelijk met Compas.

De meeste rechtbankzaken die bij het OM binnenkomen leiden tot dagvaarding. In 2010 steeg het percentage dagvaarding (inclusief voegingen) van 57,9% naar 61,7%. Het aandeel van de zaken die door het OM zelf worden afgedaan is dus gedaald van 42,1% naar 38,3%. Het aandeel sepot vertoont een lichte daling (van 12,4% naar 11,4%). De belangrijkste redenen om te seponeren zijn van technische aard; veelal gaat het om onvoldoende bewijs.

In 2008 is de wet OM-afdoening van kracht geworden. De wet wordt geleidelijk ingevoerd. Wat betreft misdrijven geldt die alleen nog voor rijden onder invloed. Een van de gevolgen van de wet is dat strafbeschikkingen in de plaats komen van transacties. Doordat het CJIB meer inningsmogelijkheden heeft bij strafbeschikkingen dan bij transacties, leidt implementatie van de wet tot een daling van de in- en uitstroom van het OM.

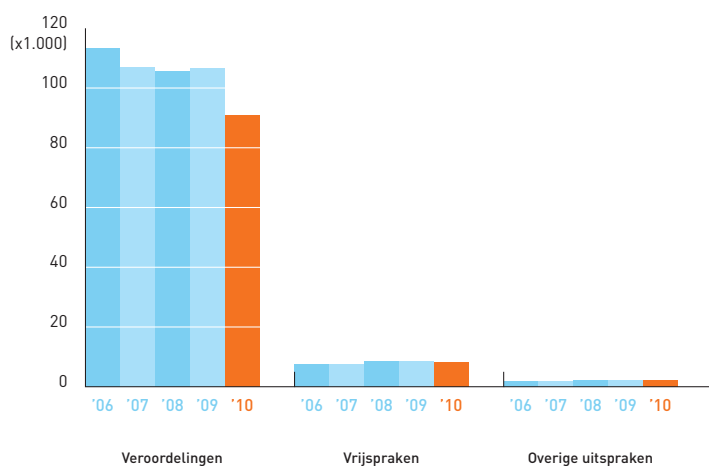
Het deel van de instroom dat het OM afdoet door het aanbieden van een transactie, (inclusief strafbeschikking en voorwaardelijk sepot), geeft de afgelopen jaren een dalende tendens te zien, van 31,8% in 2006 naar 27,6% in 2010. Bij de transacties gaat het in de meeste gevallen om het niet vervolgen onder de voorwaarde dat een geldboete wordt betaald. In een minderheid van de gevallen geldt als voorwaarde het uitvoeren van een taakstraf. De strafbeschikking werd in 2010 6.600 keer toegepast, een verdrievoudiging ten opzichte van het voorgaande jaar. De sanctie bij een strafbeschikking kan op dit moment bestaan uit een geldboete en/of ontzegging van de rijbevoegdheid (obm). In 2011 worden ook strafbeschikkingen mogelijk waarbij het OM een taakstraf kan opleggen.

Rechterlijke uitspraken misdrijven bij meerderjarigen

Verreweg de meeste rechtbankzaken tegen volwassen verdachten die het OM aan de rechter voorlegt, resulteren in een veroordeling. Vorig jaar ging het om 89,6%. De laatste jaren toont het aandeel een licht dalende tendens; in 2006 eindigde nog 92,2% van de zaken in een schuldigverklaring. Het aandeel vrijspraken lag in 2006 op 6,3%. Sindsdien is het geleidelijk toegenomen tot 8,2% in 2010. Deze trend doet zich bij alle fora voor, dus zowel bij de enkelvoudige als de meervoudige kamer. De stijging heeft vermoedelijk te maken met een grotere beduchtheid voor gerechtelijke dwalingen sinds de evaluatie van de Schiedammer parkmoord in 2005 en de herzieningen in de zaken Lucia de Berk (2008) en Ina Post (2009). In een klein deel van de aan de rechter voorgelegde zaken wordt de verdachte ontslagen van rechtsvervolging of wordt het OM niet-ontvankelijk verklaard. De laatste jaren ligt dit aandeel rond de 2% (2,3% in 2010).

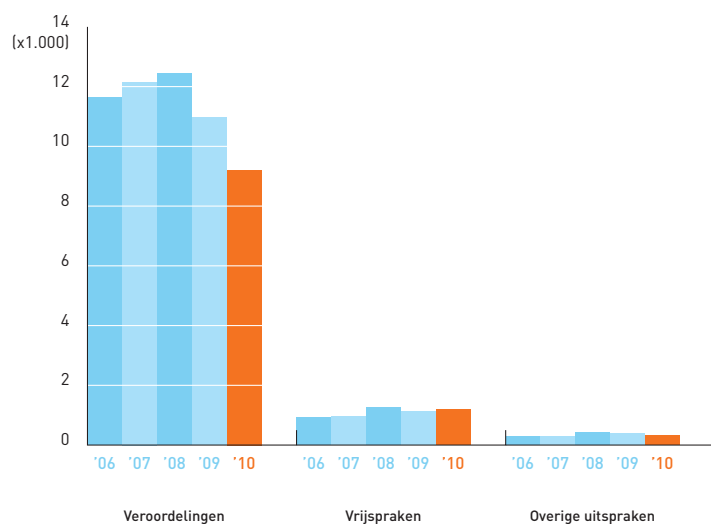
In absolute cijfers uitgedrukt is vorig jaar een daling opgetreden bij alle categorieën uitspraken. De verminderde instroom vormt ten dele een verklaring. Daarnaast zijn de werkvoorraden bij zowel het OM als de Rechtspraak opgelopen.

Rechterlijke uitspraken misdrijven bij minderjarigen

Het OM is bij jeugdige verdachten minder snel geneigd om de zaak aan de rechter voor te leggen. Als dat toch gebeurt, blijkt die iets minder vaak een veroordeling uit te spreken dan bij volwassenen: in 2010 86,0% versus 89,6%. Het aandeel van de vrijspraken is de afgelopen jaren net als bij volwassenen gegroeid. Bij de minderjarigen lag dit in 2006 op 7,0% en vorig jaar op 11,2%. De overige uitspraken (vooral ontslag van rechtsvervolgning en OM niet-ontvankelijk) liggen iets boven het niveau dat bij meerderjarigen wordt gevonden: rond de 3% (2,8% in 2010).

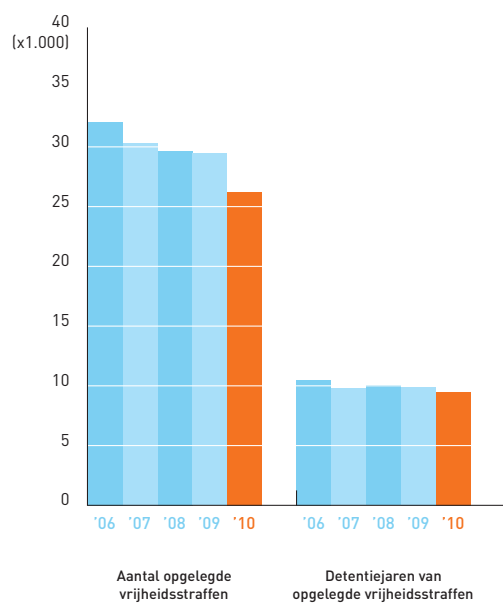
In absolute zin zijn de aantallen door de rechter afgedane rechtbankzaken ook bij minderjarigen gedaald. Net als bij de meerderjarigen komt dit enerzijds door een daling van de instroom, anderzijds door een groei van de werkvoorraden bij OM en Rechtspraak. Alleen bij de vrijspraken is zowel absoluut als relatief sprake van een stijging.

Vrijheidsstraffen en detentiejaren bij meerderjarigen

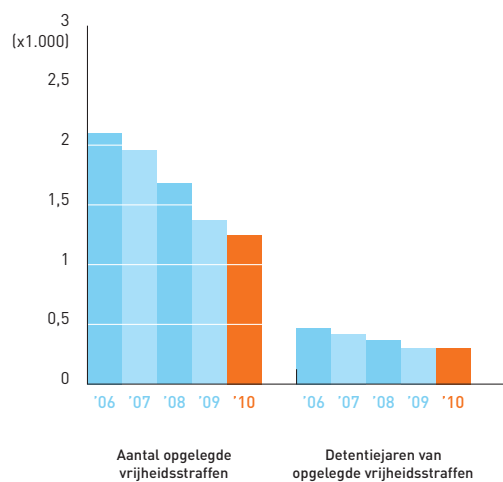
Het aantal door de rechter in 2010 opgelegde vrijheidsstraffen aan meerderjarigen is lager dan in het voorgaande jaar (-11,0%). De daling is voornamelijk teweeggebracht door de vermindering van het aantal door de rechter uitgesproken vonnissen. De kans om na een schuldigverklaring een vrijheidsstraf te krijgen is juist iets groter geworden. Vorig jaar werd bij 28,9% van de veroordelingen een vrijheidsstraf uitgesproken tegenover 27,6% in 2009.

Het aantal opgelegde detentiejaren is de afgelopen vijf jaar wat minder sterk afgenomen dan het aantal vrijheidsstraffen, namelijk met 9,3%. Dit betekent dat de gemiddelde duur van de gevangenisstraf of de hechtenis langer is geworden. Vorig jaar werd gemiddeld 4,3 maanden opgelegd, tegenover 3,9 maanden in 2006.

Vrijheidsstraffen en detentiejaren bij minderjarigen

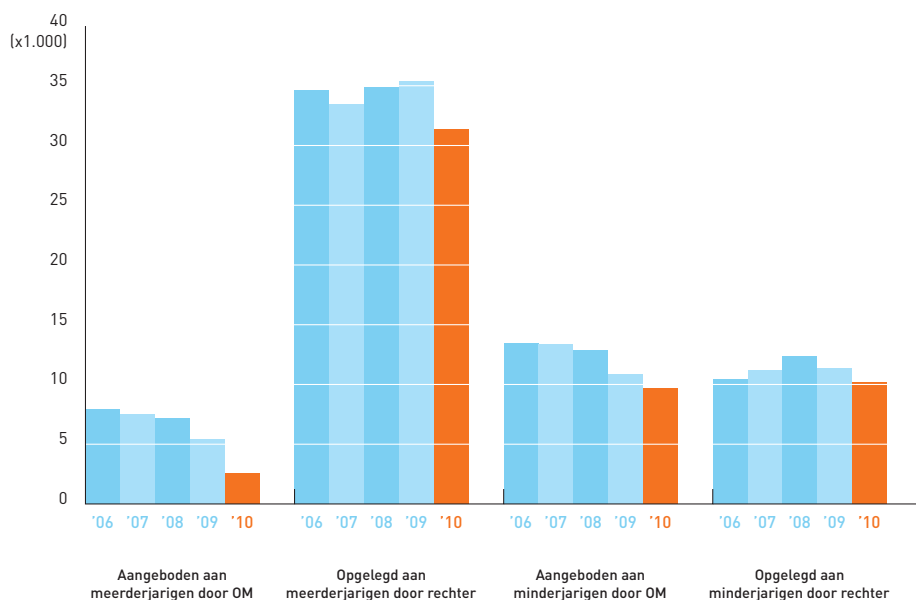
Bij minderjarigen is in de afgelopen jaren een sterk neerwaartse trend bij de vrijheidsstraffen te zien. Vergeleken met 2006 kwam vorig jaar het absolute aantal opgelegde jeugddetenties 40,6% lager uit. Vergeleken met 2009 bedroeg de daling 9,0%. Het aantal door de rechter opgelegde detentiejaren nam over de afgelopen vijf jaar met ruim een derde af (-35,8%). De gemiddelde duur werd in deze periode wel 8,2% langer (van 2,6 naar 2,9 maanden). Het kleinere aantal vrijheidsstraffen is grotendeels verklaarbaar uit de gedaalde instroom van strafzaken met jeugdige verdachten (-23,6%). Daarnaast blijkt de rechter aan jeugdige verdachten verhoudingsgewijs steeds minder vaak een vrijheidsstraf op te leggen. Gebeurde dat in 2006 nog in 18,1% van de gevallen waarover de kinderrechter oordeelde; vorig jaar was dit aandeel gedaald tot 13,6%. Uit onderzoek van het WODC blijkt dat dit samenhangt met een vermindering van de ernst van de strafbare feiten waarvoor jeugdige daders worden berecht.

Taakstraffen

Vorig jaar zijn in totaal minder taakstraffen aangeboden door het OM en opgelegd door de rechter dan in 2009 (-14,3%). Als de cijfers worden uitgesplitst naar instantie en meer- of minderjarigheid van de verdachte, komen behoorlijk grote verschillen aan het licht. Het aantal taakstrafttransacties die door het OM aan meerderjarigen werden aangeboden is gehalveerd (-52,1%). Ook de rechter legde aan meerderjarigen minder taakstraffen op (-11,3%). Bij minderjarigen is zowel bij het OM als bij de rechter sprake van een vermindering (-10,0% bij de rechter en -10,2% bij het OM).

Het kleinere aantal taakstraffen bij jeugdigen wordt primair veroorzaakt door de gedaalde in- en uitstroom van verdachten. Bij meerderjarigen speelt tevens de verandering van de vervolgingsrichtlijnen een belangrijke rol. Sinds begin 2009 kan een officier van justitie in beginsel geen taakstraf meer aanbieden als er sprake is van een ernstig gewelds- of zedenmisdrijf of als betrokkene al eerder een taakstraf heeft gehad.

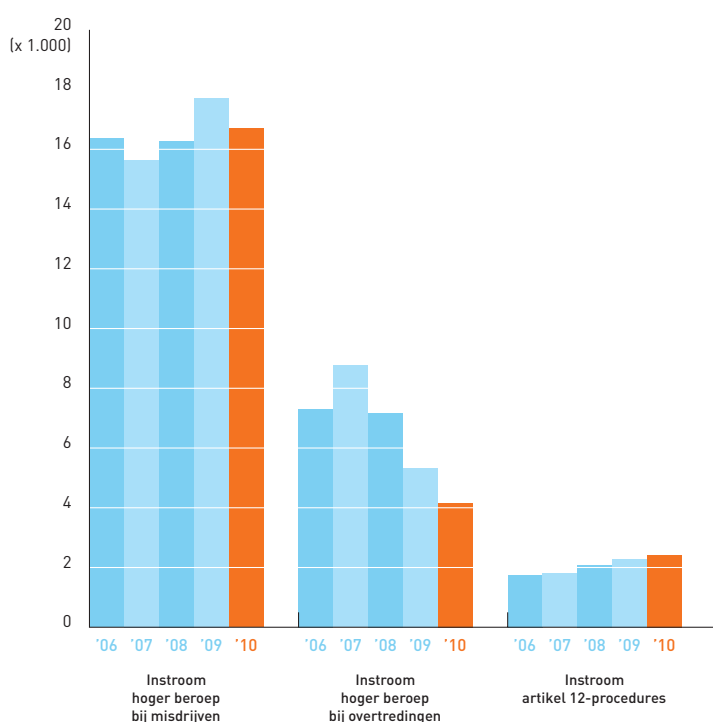
In- en uitstroom ressortsparketten

Verreweg het grootste deel van de instroom van de ressortsparketten omvat hoger beroepen tegen vonnissen die door de rechter in eerste aanleg zijn uitgesproken voor misdrijven en overtredingen. Daarnaast behandelen ressortsparketten klachten tegen het niet vervolgen van verdachten (artikel 12-procedures).

De instroom van zaken bij ressortsparketten is vorig jaar licht gedaald (-2,8%). Met name bij de kantonzaken was sprake van minder hoger beroepen (-22,7%). Dit past bij de dalende tendens in de instroom van kantonzaken in de eerste lijn. De instroom van hoger beroepen bij rechtbankzaken gaven in 2010 een lichte stijging te zien (+2,4%).

Het aantal keren dat een klacht tegen niet-vervolgning wordt ingediend, vertoont in de loop der jaren een stijgende lijn. Vergeleken met 2006 is het aantal artikel 12-procedures met ruim een derde gegroeid (+35,1%). Vorig jaar groeide het aantal afgedane artikel 12 procedures met 6,3% tot in totaal 2.500 zaken. In een op de tien procedures wordt de klager in het gelijk gesteld en wordt het OM verplicht om alsnog tot vervolging over te gaan.

Ondanks de daling van de instroom is de uitstroom van de ressortsparketten in 2010 redelijk op peil gebleven (-0,8%). Als naar de aard van de zaken wordt gekeken, blijkt dat bij de overtredingen een daling optrad (-7,9%). De uitstroom bij misdrijven bleef nagenoeg gelijk (+0,6%), terwijl de art. 12-procedures een stijging te zien gaven (+5,7%).

Ontneming crimineel vermogen

In 2010 is ruim € 55 miljoen aan crimineel vermogen afgenomen. Dit bedrag is opgebouwd uit bijna € 34 miljoen ontneming (de Plukze-wetgeving) en ruim € 21 miljoen aan verbeurdverklaring. Daarmee wordt de stijgende trend van de afgelopen jaren voortgezet. Schadevergoedingen voor slachtoffers zijn niet in deze cijfers meegenomen. Soms betreft dit grote bedragen. Zo is vorig jaar in een vastgoedfraudezaak (Klimop) een drietal schikkingen getroffen voor in totaal meer dan 100 miljoen euro, uit te keren aan de benadeelde partijen.

Hoewel de stijgende trend in het afnemen van crimineel vermogen zich aan de opbrengstenkant doorzet, heeft de rechter in 2010 minder ontnemingsvorderingen behandeld dan in het voorgaande jaar. Het totaalbedrag aan geheel of ten dele toegewezen vorderingen komt 13% lager uit, op 61 miljoen euro. Het overgrote deel van de door het OM ingediende vorderingen wordt geheel of ten dele toegewezen. In de praktijk blijkt het vaak geruime tijd te duren voordat toegewezen vorderingen zijn geïncasseerd.

